

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

Sveikatos mokslų fakultetas

Socialinio darbo katedra

ARISTIDA ČEPIENĖ

**KAIMO BENDRUOMENĖS NARIŲ
SOCIALINIO DALYVAVIMO
MODELIAVIMAS**

Socialinio darbo studijų programos
magistro baigiamasis darbas

Klaipėda, 2011

SANTRAUKA

A. Čepienė. Kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo modeliavimas. Socialinio darbo magistro studijų programos baigiamasis darbas. Darbo vadovas prof. dr. E. Acienė, Klaipėdos universitetas: Klaipėda, 2011. – 66 p.

Darbe atlikta teorinių šaltinių analizė. *Pirmoje tyrimo dalyje* pristatomas kiekybinis tyrimas, siekiant išsiaiškinti šiandieninio kaimo bendruomenės žmonių gyvenimą, jų veiklos galimybes, kuriant geresnį, aktyvesnį gyvenimą. *Antroje tyrimo dalyje* pristatomas kokybinis tyrimas, pasirenkant pusiau struktūruoto interviu metodą, siekiant patikslinti kaimo bendruomenių evoliucijos (raidos) įtaką, aplinkos poveikį kaimo bendruomenės veikloms, kaimo bendruomenių tikslus, veiklos struktūrą bei kaimo bendruomenių veiklų aktyvinimą.

Iškelta tyrimo hipotezė – nūdienos kaimo bendruomenės narių socialinis dalyvavimas bendruomenės veikloje nėra aktyvus, neturi aiškių dimensijų tiek turinio, tiek veiklų prasme.

Tyrimo objektas. Kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo modeliavimas.

Tyrimo tikslas – suformuoti kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo modelį paremtą aktyviu bendruomenės narių dalyvavimu socialinėse veiklose ir profesionalia socialinio darbuotojo pagalba.

Tyrimo uždaviniai: Atskleisti socialinį dalyvavimą aktyvioje ir atviroje kaimo bendruomenėje akcentuojant socialinio dalyvavimo fenomeną. Išanalizuoti kaimo bendruomenės socialinį dalyvavimą sprendžiant problemas, įvertinant bendruomenės socialinio dalyvavimo raišką socialinio darbo aspektu. Atskleisti ir paanalizuoti kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo modeliavimo prielaidas.

Magistro darbe, remiantis empiriniais – analitiniais argumentais, nustatyta, kad hipotezė, jog *nūdienos kaimo bendruomenės narių socialinis dalyvavimas bendruomenės veikloje nėra aktyvus, neturi aiškių dimensijų tiek turinio, tiek veiklų prasme*, pasitvirtino.

Tyrimo rezultatai įrodo, kad kaimo bendruomenės nariai yra ne tik patys nepakankamai aktyvūs. Aktyvios, sąmoningos ir modernios veiklos požymių sunku išvelgti ir profesionalų (socialinių darbuotojų veiklose).

Socialiniame empiriniame tyrime identifikuotų ir kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo modelyje aprašytų kategorijų kryptingas realizavimas yra kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo aktyvinimo, o kartu ir demokratijos principų realizavimo prielaida.

SUMMARY

A. Čepienė. Simulation of Social Participation of Village Community Members. The final paper of social work master's degree supervised by Prof. Dr. E. Acienė, Klaipėda University: Klaipėda, 2011–66 p.

The analysis of the theoretical sources is carried out in the work. In the first part of the study a quantitative research aiming to find out today's rural community peoples' life, their work opportunities to create a better and more active life is presented. In the second part of the study a qualitative research having used a semi-structured interview method in order to clarify the influence of rural communities evolution, the impact of environment on activities in rural communities, the objectives and structure of activities of rural communities and activating of rural communities work is presented.

The hypothesis of the research is that today's rural community members' social participation is not active, with no clear content and work dimensions.

The object of the research is rural community members' simulation of social participation.

The goal of the research is to establish a rural community-based model of social participation based on active community participation in social activities and a professional social worker's assistance.

The following are the tasks of the research: To reveal social participation within an active rural community emphasizing the phenomenon of social participation. To analyze the social participation of rural communities in solving problems, evaluating the expression of community participation in the social aspect of social work. To detect and analyze the rural community participation in social modeling assumptions.

Master's work, based on empirical-analytical arguments, identified that *the hypothesis-today's rural community members' social participation is not active, with no clear content and work dimensions-proved out.*

The study results show that the rural community is not the most under-active. It is difficult to discern an active, conscious and modern characteristics even in social workers' activities.

Purposeful realization of in the social empirical study identified and in the model of rural communities' social participation described categories is rural communities' social participation activation and thereby the assumption of democracy realization.

ĮVADAS	3
1. SOCIALINIS DALYVAVIMAS AKTYVIOJE IR ATVIROJE KAIMO BENDRUOMENĖJE	6
1.1. Socialinis tikrovės konstravimas žinojimo sociologijos ir simbolinio interakcionizmo teorijos požiūriu	6
1.2. Socialinio dalyvavimo fenomenas kaimo bendruomenėje	9
2. BENDRUOMENĖS SOCIALINIS DALYVAVIMAS SPRENDŽIANT PROBLEMAS SOCIALINIO DARBO ASPEKTU	12
2.1. Bendruomenės problemų bendra charakteristika	12
2.2. Aktyvios kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo modelio bruožai	15
2.3. Socialinio darbuotojo veikla realizuojant socialinio dalyvavimo modelį.....	17
3. BENDRUOMENĖS SOCIALINIO DALYVAVIMO MODELIAVIMO TYRIMAS ..	21
3.1. Tyrimo pristatymas ir pagrindimas	22
3.1.1. Kiekybinio tyrimo etapas	22
3.1.2. Kokybinio tyrimo etapas	23
3.2. Kiekybinio tyrimo rezultatai	25
3.3. Kokybinio tyrimo rezultatai	38
3.4. Kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo modeliavimas: dalyvavimo kliūtyt, galimybės ir pokyčių kryptingumas	54
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	59
LITERATŪRA	62
PRIEDAI	66

IVADAS

Tyrimo praktinis ir mokslinis aktualumas. Vykstant demokratiniam procesams visuomenėje, kuriasi vis daugiau bendruomenių, kurių reikšmė yra labai išaugusi ne tik socialiniame ar ekonominiame, bet ir aplinkosaugos, švietimo, kultūros sektoriuose. Nuolat kintanti kultūra, žmonių ir organizacijų santykiai, politika, švietimas, medicina teikia žmonėms naujų galimybių, tačiau sukelia ir daug sunkumų, kuriuos ir bando spręsti, jungdamiesi į bendruomenes. Būtent čia bandoma įveikti pokyčių keliamus sunkumus, pabrėžiamas orientavimasis į žmogų, į konkrečius bendruomenės poreikius. Tad galima daryti prielaidą, kad bendruomenė susiformuoja skatinama aiškaus, konkretaus intereso.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir plėtros įstatyme (2002) kaimo bendruomenė apibrėžta, kaip – kaimo teritorijoje gyvenantys žmonės, susieti bendrais viešaisiais poreikiais ir interesais. Gali būti religinės bendruomenės, susiformavusios remiantis vienu tikėjimu, tautinių mažumų bendruomenės, siekiančios išsakyti savo tautiškumą ir kitos. Bendruomeninė veikla paprastai yra vykdoma pačių žmonių iniciatyva, skatinamas jų vidinio poreikio saviugdai bei saviraiškai, savęs socialiniam įgalinimui bendruomenės centrų pagalba. Yra daug suformuluotų bendruomenės apibrėžimų Kviesskienė, (2000), Baršauskienė, Leliūgienė (2001), Grigas (2000), Karalius (2000), Maskoliūnaitė (2003), Valantiejus (2003), Poviliūnas (2003), Jenkins (2007) ir kiti autoriai, analizuodami bendruomenės sampratą, pateikia skirtingus apibrėžimus. Savo darbe remsimės Leliūgiene (1997), kuri teigia, kad bendruomenė yra šeimų ar žmonių grupė, kurią jungia tam tikros bendro naudojimo vertybės, turinti vieningas tarnybas, įstaigas, ir interesus ar geografinį artumą (Leliūgienė, 1997).

Socialinis darbas bendruomenėje yra viena mažiausiai mokslininkų nagrinėtų socialinio darbo praktikos sričių Lietuvoje, nors užsienyje ši sritis pakankamai nagrinėjama. Šiuolaikinių bendruomenių ypatumus, jų savikūros bruožus analizuoja ir Lietuvos sociologai: Grigas (2000), Luobikienė (2000), Šlapkauskas (2000), Karalius (2000). Kaimo bendruomeniškumo bruožus nagrinėja Žalimienė (2003). Sadauskas ir Leliūgienė (2010) teigia, kad mokslininkai, tyrinėjantys socialinį darbą bendruomenėje (Banks, 2003; Ohmer ir Korr, 2006; Thyrrer, 2001 bei kt.), išskirtiniais šio proceso bruožais laiko įvairiapusę multidisciplininę pagalbą vietos žmonėms, siekiant teigiamų pokyčių ir įsitraukiant visai bendruomenei. Banks (2003) pažymi, kad socialinė veikla bendruomenėje (angl. community practice) apima „visus tuos procesus, kurie susiję su stimuliavimu, įgalinimu ir „aktyvios bendruomenės siekimu“. Ohmerio ir Korrio (2006) teigimu, socialinis darbas bendruomenėje apima įvairių tipų veiklą, susijusią su individualiais, šeimomis ir grupėmis, kaimynyste, tradicinės bendruomenės organizavimu, jos plėtra, socialiniais pokyčiais ir advokatavimu. Bendruomenės problemoms (jų vystymuisi, organizacijai, įvairioms formoms, struktūroms, įsitraukimo į jas vertinimui) skiriamas nemažas pasaulio sociologų dėmesys. Kaimo bendruomenių tyrimai susiję su materialiniu ir socialiniu vystymusi, dvasinės kultūros plėtra.

Pastaruoju metu bendruomenės tema susilaukė daugiau tyrėjų dėmesio. Tyrimus atliko Socialinės ekonomikos institutas 2003-2004 metais (analizuota vietos bendruomenių poreikiai ir galimybės), Vilniaus universiteto Socialinių studijų centras tais pačiais metais analizavo kaimo bendruomenių organizacijų kūrimąsi ir veiklą (Nefas, 2007). Spaudos poveikį formuojant kaimo bendruomenės socialinį vaizdinį tyrė šio darbo autorė (Čepienė, 2008).

Nors ir nemažai analizuojama bendruomenės tematika mokslininkų tiek Lietuvoje, tiek užsienyje, tačiau aktualu nagrinėti su šia sritimi susijusias problemas.

Tyrimo problema. Po Nepriklausomybės atkūrimo Lietuvos kaime įvyko naujas lūžis, skaudžiai palietęs egzistavusią vietos bendruomenę. Kaimo žmonės, nesugebėję suprasti laikmečio sudėtingumo ir prisitaikyti bei rasti savo vietos socialinėje sanklodoje, jaučiasi niekam nereikalingi, atskirti ir nusivylę, todėl natūralu, kad vietos bendruomenės nariai veikloje dažnai yra pasyvūs stebėtojai. Kadangi trūksta aktyvių dabarties Lietuvos kaimo bendruomenės dalyvių, pastebime ir menką vietos bendruomenės funkcionavimą.

Socialinis darbas bendruomenėje yra dažnai pernelyg įtakojamas politinių „madų“ arba itin ilgai nepaisytų vietinių problemų, sprendžiamų tiesiog „gaisrų gesinimo principu“. Pastaruoju metu vyrauja nuomonė, jog socialiniu darbu bendruomenėje imama laikyti verslo plėtrą arba gatvių infrastruktūros gerinimą konkrečioje bendruomenėje. Savime tai nėra neigiamas reiškinys, tačiau kyla realus pavojus, kad socialinis darbas bendruomenėje praras savo strategines kryptis bei bus ilgainiui iškraipyta pati socialinio darbo bendruomenėje esmė. Taip socialinio darbuotojo profesija praranda savo identiškumą, kyla pavojus dėl pastarosios profesijos apibrėžtumo, veiklos sričių ir funkcijų priskyrimo. Tai lemia, jog socialinis darbas, kaip profesija, tampa neaiški bei ima „konkuruoti“ su kitomis profesijomis dėl savo neapibrėžtumo bei veiklos specifika konkrečiai bendruomenėje.

Šiame darbe bus siekiama atsakyti į šiuos esminius, susijusius su socialiniu darbu bendruomenėje klausimus, tiesiogiai apimančius bendruomenės narių socialinio dalyvavimo problematiką: kiek bendruomenės nariai neoficialiai įsipareigoja kitiems asmenims dėl abipusės gerovės? Kokios galimos veiklos bendruomenėje modeliavimo kryptys ir koks pastarųjų turinys, siekiant įtraukti bendruomenės narius į konkrečias veiklas? Kokias pagrindines funkcijas turėtų realizuoti socialinis darbuotojas, siekdamas bendruomenės narius įtraukti į aktyvią bendruomenės veiklą?

Bendruomenės socialinis dalyvavimas kaip pageidautina veikla įtraukiama į mūsų šalies norminius teisės aktus, bendruomenės vystymo projektus. Tačiau tai lieka tik formalumu, kadangi vis dar nėra vieningos nuomonės kokiomis formomis tai padaryti būtų geriausiai.

Tyrimo objektas. *Kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo modeliavimas.*

Remiantis tyrimo objektu formuluojamas **tyrimo tikslas** – suformuoti kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo modelį paremtą aktyviu bendruomenės narių dalyvavimu socialinėse

veiklose ir profesionalia socialinio darbuotojo pagalba. Siekiant užsibrėžto tikslo formuluojami šie **tyrimo uždaviniai**:

1. Atskleisti socialinį dalyvavimą aktyvioje ir atviroje kaimo bendruomenėje akcentuojant socialinio dalyvavimo fenomeną.
2. Išanalizuoti kaimo bendruomenės socialinį dalyvavimą sprendžiant problemas, įvertinant bendruomenės socialinio dalyvavimo raišką socialinio darbo aspektu.
3. Atskleisti ir paanalizuoti kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo modeliavimo prielaidas.

Teorinis ir praktinis problemos formulavimas leido iškelti **tyrimo hipotezę** – nūdienos kaimo bendruomenės narių socialinis dalyvavimas bendruomenės veikloje nėra aktyvus, neturi aiškių dimensijų tiek turinio, tiek veiklų prasme.

Tyrimo metodai. Atlikta teorinių šaltinių analizė. Empiriniams duomenims rinkti buvo pasinaudota kiekybiniais ir kokybiniais metodais. *Pirmame tyrimo etape* pristatomas kiekybinis tyrimas. Duomenims kaupti pasirinktas apklausos raštu metodas vartojant uždaro tipo klausimyną. *Antrame tyrimo etape*, pristatomas kokybinis tyrimas, pasirenkant pusiau struktūruoto interviu metodą. Tyrimo intersubjektyvumo kontrolė buvo vykdoma pasitelkiant ekspertų apklausą.

Išsamus tyrimų metodų aprašymas empirinėje dalyje.

Darbo struktūra. Darbą sudaro darbo santrauka, įvadas, trys dalys, išvados ir rekomendacijos, literatūros sąrašas bei 4 priedai. Darbo apimtis – 66 puslapiai, 32 paveikslai, 6 lentelės, naudotos literatūros sąrašė – 75 šaltiniai.

Darbo aprobavimas: Čepienė, A. (2011). Kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo modeliavimas. Tarptautinė mokslinė konferencija *Sveikata. Visuomenė. Mokslas*. Pranešimų anotacijos, p. 50. Šiauliai: Šiaulių valstybinė kolegija, 2011 m. gegužės 6 d.

1. SOCIALINIS DALYVAVIMAS AKTYVIOJE IR ATVIROJE BENDRUOMENĖJE

1.1. Socialinis tikrovės konstravimas žinojimo sociologijos ir simbolinio interakcionizmo teorijos požiūriu

Žmogus visą laiką privalo tobulėti ir nuolat mąstyti kas mes esame, ką galime ir kuo norime būti. Realybės diagnozavimas ir kritinis jos įvertinimas, sociologinis mąstymas ir žinojimas reiškia, kad į dabartį bei ateitį žvelgiame ne paviršutiniškai, pasidavę kokių nors jėgų spaudimui ar rutinai, bet remdamiesi platesne išvalga ir su didesne atsakomybe. Kiekvienam iš mūsų rūpimas nūdienos faktas, reiškinys ar procesas, turėtų būti suvokiamas kur kas platesniu, negu įprasta manyti, kontekstu (Berger, Luckman, 1999). „Privalu gerai suvokti mus supantį, visas mūsų ląsteles veikiančią ir sparčiai kintantį pasaulį, ir tuo suvokimu formuoti su juo savo dialogą“ (Grigas, 2001). Mąstant apie socialinę tikrovę, apie tai, kas jau egzistuoja ir vystosi, padeda pačiam žmogui nesustoti, bet tobulėti toliau.

Socialinė tikrovė, kuri mus supa bei jungia ir kurią mes patys, nors ir mažai, bet taip pat veikiame ir keičiame, susideda iš daugybės tarp savęs susijusių, sąveikaujančių struktūrų, pradedant kiekvieno žmogaus vidinėmis vertybėmis, orientacijomis ir baigiant valstybės politiniais institutais, kurie susipina su tarptautiniais. Anot Pruskus, socialinė tikrovė – tai gamtos ir žmonių pasaulis, kuris mus žavi savo įvairove, daugiaspalviškumu. Negalima pamiršti, kad tikrosios socialinio (žmonių) pasaulio prasmingumą reiškiančios vertybės yra ne tik tos, kurios tą pasaulį vienija, integruoja, bet ir tos, kurios išreiškia bei puoselėja kiekvieno subjekto individualybę ir autentiškumą (Pruskus, 2004).

Šiame darbe socialinis tikrovės konstravimas bus analizuojamas žinojimo sociologijos ir simbolinio interakcionizmo atstovų požiūriu.

Žinojimo sociologijos žymiausi atstovai Berger ir Luckman (1999) – atkreipė dėmesį į tai, kad socialiniams kontekstams būdingos specifinės „tikrovės“ ir „žinojimo“ sancaupos; jos nėra vienodos ir nuolat kinta. Laikomasi požiūriu, jog sociologo domėjimasi „tikrovės“ ir „žinojimo“ koncepcijomis kaip tik ir skatina jų socialinis reliatyvizmas. Žinojimo sociologijos objektas – visa tai, kas visuomenėje suvokiama kaip „žinojimas“ nepaisant, ar jis kokiais nors kriterijais pagrįstas, ar ne. Taigi žinojimo sociologija iš esmės analizuoja socialinį tikrovės konstravimą (Pruskus, 2004).

Berger, Luckman savo veikalė apie žinojimo sociologiją teigia, kad tikrovė yra socialiai konstruojamas reiškinys; anot jo, žinojimo sociologijos uždavinys – analizuoti šio konstravimo procesus. Autoriaus nuomone, pagrindiniai žinojimo sociologijos terminai yra „tikrovė“ ir „žinojimas“; tikrovę jis apibrėžia kaip „savybę, būdingą reiškiniams, kuriuos pripažįstame turint nuo mūsų valiojimo nepriklausomą būti“, o žinojimu, anot mokslininko, galime vadinti „įsitikinimą, kad reiškiniai yra tikri ir kad jie turi specifinių bruožų“ (Berger, Luckman, 1999).

Mokslininkų manymu, sociologinis tikrovės ir žinojimo suvokimas atsiranda viduryje tarp to, kaip šiuos dalykus supranta sociologas ir eilinis žmogus; pirmajam, priešingai nei paprastam žmogui, tikrovė ir žinojimas nėra savaime suprantami dalykai, kadangi jis suvokia juos socialine prasme kaip reliatyvius dalykus.

Žinojimo sociologija tiria visa tai, kas visuomenėje yra laikoma žinojimu, ir procesus, kurie tą žinojimą paverčia savaime suprantama tikrove. Berger ir Luckman teigimu, tiesioginės žinojimo sociologijos ištakos yra XIX amžiaus vokiečių filosofinės srovės: marksizmas, Nietzsche's mokslas ir istoricizmas. Anot mokslininkų, „iš Markso žinojimo sociologija perėmė kartinį savo teiginį - žmogaus sąmonę determinuoja socialinė jo būtis“ (Berger, Luckman, 1999).

Nesavas taip pat teigia, kad žinojimo sociologija nagrinėja tuos pačius klausimus, kuriuos iškėlė Marksas; tačiau, anot jo, „žinojimo sociologijos ir marksizmo santykis yra kur kas sudėtingesnis.“ Nesavo teigimu, žinojimo sociologijos iškelta problematika remiasi ne tik K. Markso filosofija, bet ir kitais teoriniais šaltiniais (Nesavas, 1989).

Kitame sociologiniame veikle (Berger, 1995) nagrinėjant žinojimo sociologijos teoriją pabrėžiama, jog netgi visai abstrakčias idėjas ši teorija stengiasi sieti su socialine aplinka: „net visai abstrakčių idėjų (...) atveju žinojimo sociologija stengiasi tiesiogiai susieti mąstymą su mąstytoju ir su jį supančiu socialiniu pasauliu“, o tai ypač išryškėja tuomet, kai idėja pateisina kokią nors socialinę funkciją. Berger (1995), kalbėdamas apie ideologijos reikšmę konstruojant socialinę tikrovę teigia, jog dažnai ideologijos iškreipia objektyvią tikrovę tam, kad atskleistų savo socialinę tikrovę. Jo nuomone, kiekviena ideologija pateisina grupės, kuriai atstovauja, veiksmus ir interpretuoja socialinę tikrovę taip, kad tas pateisinimas tampa visiškai įtikimas. Berger (1995) teigimu, ideologijų analizė paaiškina idėjų socialinę lokalizaciją, t. y. idėjų tapimą socialinės tikrovės dalimi. Žinojimo sociologiją domina ne tik idėjos, iškreipiančios socialinę tikrovę, bet ir apskritai visos idėjos, susiformuojančios visuomenėje; visos jos yra nagrinėjamos, siekiant suvokti jų vietą bei reikšmę socialiniame gyvenime.

Anot Berger, norint pažinti kiekvieną visuomenę, nagrinėjimo objektu gali būti jos socialinė struktūra, sociopsichologiniai mechanizmai, pasaulėžiūra. Pasaulėžiūros skiriasi ne tik atskirose visuomenėse, bet ir tos pačios visuomenės skirtingų segmentų. Individo pasaulėžiūros perėmimas vyksta labai panašiai kaip savo vaidmens ar identiteto įgijimas; pasaulėžiūra į pasaulį yra visuomenės iš anksto apibrėžta, ji susikuria visuomenės istorijos raidoje. Pasak sociologo, formuojantis pasaulėžiūrai svarbus yra kalbos vaidmuo. Kalba yra tam tikra simbolių visuma, kurią mums palieka visuomenė, ir kuri padeda suvokti bei interpretuoti pasaulį, perimti tam tikrus pasaulio vaizdinius (Berger, 1995).

Berger nurodo, kad iš visuomenės mes perimame ne tik pasaulėžiūrą, bet ir vertybių sistemos logiką: „visuomenė palieka mums ir vertybių sistemos logiką bei gausybę informacijos – tai sudaro mūsų žinojimą“ (Berger, 1995).

Reziumuojant galima apibendrinti, kad socialinis tikrovės konstravimas žinojimo sociologijos teorijų požiūriu – tai visų pirma žinojimas ir procesai, kurie šį žinojimą paverčia savaime suprantama tikrove. Socialinis tikrovės konstravimas analizuojamas remiantis žinojimu ir suvokiant visuomenę kaip darinį iš socialinės struktūros, sociopsichologinių mechanizmų, individų ir jų vaidmenų.

Broom (1992), kalbėdamas apie simbolinį sąveikavimą, akcentuoja individo reikšmę konstruojant tam tikras socialines situacijas, nes „simbolinis sąveikavimas pabrėžia individų sugebėjimą naudoti simbolius, kuriais jie save pristato kitiems ir aiškinasi kitų veiksmus.“ Jo teigimu, individų reakciją į visuomeninį pasaulį lemia tai, kaip yra interpretuojami jų ir kitų žmonių veiksmai. Simbolinio interakcionizmo teorija analizuoja procesus, vykstančius tam tikrose visuomenės grupėse, kurių centre – asmuo. Simbolinis sąveikavimas remiasi šiomis prielaidomis: 1) individų veiksmai priklauso nuo to, kokia reikšmė suteikiama objektams, įvykiams, žmonėms, tačiau nereikia manyti, jog kiti mąsto taip pat; 2) kita prielaida yra socialinė sąveika: „reikšmės visiškai neišsivysto iš objekto ar asmens, bet kyla socialinės sąveikos procesu“; 3) tam tikriems objektams ar reiškiniams suteikiamos reikšmės turi būti interpretuojamos ir neinterpretuojamos. Žmonės pakeičia ankstesnės socialinės patirties interpretacijas jas atrinkdami, grupuodami, atsižvelgdami į esamą situaciją.

Simboliniam sąveikavimui labai svarbi yra situacijos apibrėžimo sąvoka, nes žmonių sąveiką lemia tai, kaip jie suvokia situaciją. Anot sociologo, „situacijos apibrėžimas interpretuoja sąveiką bei jos turinį ir suteikia jai socialinę reikšmę“ (Broom, 1992). Jeigu žmonės vienodai suvokia ir apibrėžia situaciją, jie sukuria socialinę grupę; vienodas situacijos suvokimas yra perduodamas socializacijos proceso metu.

Situacijos apibrėžimas yra glaudžiai susijęs su etikečių klijavimo teorija. Broom teigimu, ši teorija iškelia 4 pagrindinius teiginius: 1) nukrypimas yra apibrėžtas socialiai; tai toks elgesys, kurį žmonės laiko nukrypimu; 2) nukrypėlių etiketės prikljuojamos socialinės kontrolės priemonėmis (juokai, animaciniai filmukai, žiniasklaidoje pateikiami hiperbolizuoti portretai formuoja visuomenės suvokimą apie nukrypimus); 3) klijuojama etiketė turi niekinamąjį požiūrį. Stigma pabrėžiami labai negatyvūs stigmatizuoto asmens bruožai taip atskiriant jį nuo visuomenės; 4) stigma gali sutapatinti asmenį su nukrypėliu, nes etiketė taip paveikia žmogų, kad jis ima save tapatinti su nukrypėliu (Broom, 1992).

Pasak Kardelio, simboliniame interakcionizme yra dvi nesuderinamos prielaidos: 1) socialinė realybė yra nekintanti, išsauganti savo tapatumą laike bei erdvėje ir 2) ji nuolat kinta. Tai priklauso nuo jau minėtų priežasčių: žmonės elgiasi kaip aktoriai, skirtingai vis kitoje aplinkoje ir kiekvienoje situacijoje (Kardelis, 2002).

Apibendrinant galima teigti, kad simbolinis interakcionizmas tyrinėja socialinių sąveikų įtaką socialinėms struktūroms bei asmens tapatumui, priklausomai nuo socialinių vaidinių ir

nuostatų, jiems suteikiamos reikšmės; o tų reiškinų prasmės konstruojamos asmenine tarpusavio sąveika. Kiekvienas žmogus mato jį supantį pasaulį ir jam tai yra natūralus dalykas, be kurio jis neišsivaizduoja savo egzistavimo visuomenėje. Ši socialinių tikrovės supratimą bei konstravimą analizuoja žinojimo sociologija ir simbolinio interakcionizmo teorija, kurios šį socialinių reiškinį aiškina savaip.

1.2. Socialinio dalyvavimo fenomenas kaimo bendruomenėje

Žmonės turi žymiai daugiau galimybių dalyvauti kaimo bendruomenės gyvenime, negu šiuo metu galime stebėti Lietuvoje. Socialinis dalyvavimas (*angl. social participation*) apibrėžiamas kaip buvimas aktyviu nariu visuomenės ir bendruomenės gyvenime. Asmens aktyvumas ir atvira bendruomenė yra bazinės socialinio dalyvavimo sąlygos. Iš šių sąlygų išplaukia ir kitos socialinio dalyvavimo sudėtinės dalys – galimybės priimti sprendimus, kiek įmanoma didesnis savarankiškumas, dalyvavimas savo bendruomenės, miesto, miestelio gyvenime. Vertinant socialinio dalyvavimo aspektu, kiekvienas visuomenės narys turi tas pačias teises, galimybes ir sąlygas priklausyti tai visuomenei ir dalyvauti jos gyvenime (Ruškus, Mažeikis, 2007).

Kaip teigia Martinez-Brawley „bendruomenės socialinio dalyvavimo tikslas - bendruomenės gerovės gerinimas per suplanuotą pokytį. Socialiniame darbe tai reiškia ne tik profesinės kompetencijos panaudojimą socialinės gerovės gerinimui, bet ir bendruomenės narių potencialo didinimą. Dažnai bendruomenės socialinė veikla yra nukreipta į prevencinę veiklą, o ne į problemų sprendimą“ (Pivorienė, 2010).

Greeno įsitikinimu „pilnavertis moralinis dalyvavimas socialiniame gyvenime yra aukščiausia savęs tobulinimo forma, o sukurti tokio dalyvavimo galimybę yra liberalios visuomenės tikslas“ (Sabine, Thorson, cit. Baranauskienė, Juodraitis, 2008). Svarbiausias jo darbuose įvardijamas etikos principas deklaruoja, kad individą ir socialinę bendruomenę, kurioje jis funkcionuoja, sieja abipusis ryšys ir todėl yra „aš yra visuomeninis aš“. Greeno moralumo idealas reikalauja, kad visuomenės nariai bendrautų kaip moraliniu požiūriu lygūs asmenys, atitinkamai vertintų ir vienas į kitą žiūrėtų pagarbiai, pažymint, jog jų mąstymą ir veiksmus turėtų kontroliuoti visiška moralinė atsakomybė.

Kiekvienos bendruomenės narys turi galimybę dalyvauti visuomenės gyvenime. Socialinio dalyvavimo konceptas reiškia, kad kiekvienas žmogus turi teisę ir gali dalyvauti visuomenės veikloje, plėtoti savo individualius tapatumo, savęs vertinimo jausmus, būdą ir elgesį. Šis procesas vyksta šeimoje, su draugais, mokykloje, darbe, laisvalaikiu ir kt.

Pasak Gerulaičio, socialinis dalyvavimas yra suprantamas kaip individo dalyvavimas grupių veikloje už šeimos ir darbo ribų. Socialinis dalyvavimas yra daugiamatis konstruktas, aprėpiantis

formalius ir neformalius socialinius vaidmenis ir įsitraukimą į įvairias bendruomenines veiklas ir visuomeninį gyvenimą (Gerulaitis, 2007):

- Asmens dalyvavimas reiškiasi socialiniu aktyvumu – kaip aktyviai individas dalyvauja formalių ir neformalių visuomenės grupių veikloje. Pagrindiniai indikatoriai, pagal kuriuos sprendžiama apie individo socialinį dalyvavimą, yra šie: studijos ar kursai darbovietėje, kursai ar studijos ne darbovietėje, klubo (draugijos) susitikimai, kitų organizacijų susitikimai, teatro ar kino lankymas, parodų, bažnyčios, sporto varžybų lankymas arba dalyvavimas jose ir kt.

- Asmens dalyvavimas reiškiasi identiteto kūrimu ir palaikymu – kuo daugiau yra sąveikų, institucijų į kurias žmogus įsitraukia, ir socialinių partnerių, su kuriais bendrauja, tuo daugiau apibūdinimų, bruožų, tapatumų įgyjama. Svarbu, kad dalyviai supranta savo ir kitų vaidmenį bei veiklos reikšmingumą socialinės sąveikos procese.

- Asmens dalyvavimas reiškiasi dalyvavimu priimant sprendimus – sprendimų priėmimas esant kelioms sudėtingoms alternatyvoms ir kintamiesiems. Sprendimų priėmimo procesas susideda iš kelių pagrindinių dalių: situacijos įvertinimas ir informacija → strategija ir veiksmų planavimas → įgyvendinimas → institucionalizacija.

- Asmens dalyvavimas reiškiasi savanorišku apsisprendimu veikti. Savanoriškas dalyvavimas vyksta tada, kai žmonės jaučiasi valdantys savo gyvenimą ir savo likimą. Šie jausmai yra būtini savanoriškai apsisprendžiant dalyvauti bet kokioje veikloje.

Anot Cymru (2000), „dalyvauti reiškia būti vykimo dalimi. Dalyvavimas yra svarbi mūsų tapatumo ir savivokos vystymosi dalis“. Kas mes esame, parodo mūsų darbai, veikla, užsiėmimai. Dalyvaujant mokomasi nauju įgūdžių ir formuojami tarpusavio santykiai. Buvimas drauge nėra dalyvavimas, būtina sąveika su aplinkiniais (lietimas, stebėjimas, kalbėjimas, klausimasis).

Dar viena sąvoka išreiškianti „buvimą kartu“, dalyvavimą, įtraukimą – inkliuzija.

„Inkliuzija – tai buvimo drauge ir skirtybės toleravimo filosofija“. Tai sudėtingas reiškinys, kadangi susipina skirtingų žmonių skirtingos vertybės ir interesai, požiūriai ir įpročiai.

Inkliuzijos esmę atspindi tokie principai:

- Priklausyti bendruomenei ir būti jos nariu priimtam.
- Nuolatiniai įvairūs socialiniai santykiai ir draugystė.
- Šeimos, specialistų ir bendruomenės partnerystė.
- Vienodos ugdymo sąlygos ir sveikiems, ir neįgaliems vaikams.
- Visiškai įgyvendinamos žmogaus teisės.
- Neįgalusis, kaip ir sveikasis, geba integruotis ir padėti integruotis kitam.
- Galimybė atlikti įvairius socialinius ir profesinius vaidmenis.
- Priklausomybės nuo kitų žmonių mažinimas.

Inkliuzijos šalininkai tvirtina, kad socialinės nuostatos, kaip jau anksčiau minėta, lemia socialinės integracijos sėkmę arba nesėkmę. Inkliuzijos esmė – socialiniai santykiai, narystė

bendruomenėje, o ne akademinės žinios, sutrikimų klasifikavimas. „Inkluzija neturėtų būti vertinama kaip priemonė, ji yra galutinis tikslas ir vertybė“ (Ruškus, 2002).

Socialinis dalyvavimas vyksta pirminiu santykiu kontekstuose: šeimoje, su draugais, mokykloje, laisvalaikiu, darbe, religinėje veikloje ir pan. Socialinio dalyvavimo plėtotė reiškia, kad ne tik šalinamos kliūtys ir sudaromos galimybės individams lygiomis teisėmis ir savaime suprantamais (normaliais, įprastais, tokiais pat kaip ir kitiems žmonėms) būdais dalyvauti socialiniame gyvenime, bet ir priimti sprendimus, ir įnešti savą indėlį į bendros veiklos produktą ar norimą rezultatą (Baranauskienė, Ruškus, 2004).

Daugumos visuomenės narių dalyvavimas vyksta tam tikruose socialiniuose institutuose, kurie, pasak Giddens (1988), yra pagrindinės socialinės veiklos sritys. Tai – istoriškai nusistovėjusios bendros žmonių veiklos organizavimo formos. Socialiniai institutai, kurių atsiradimas sąlygotas socialinio poreikio (t. y. socialinio visuomenės užsakymo), sukuria visuomenės pagrindą, nes jie pasižymi fiksuotu ir pastoviu elgesio būdu. Jų paskirtis – organizuoti bendrą žmonių veiklą tenkinant vienokius ar kitokius socialinius poreikius (pvz., šeimos institutas tenkina giminės tęstinumą ir vaikų auklėjimo poreikį; aukštojo mokslo institutas užtikrina specialistų parengimą, išsilavinimo suteikimą). Būtent žmonių dalyvavimas įvairiuose socialiniuose institutuose suvienija visuomenę. Taigi socialinius institutus suvokiame kaip organizuotas žmonių bendrijas, atliekančias socialiai reikšmingas funkcijas ir užtikrinančias bendrų tikslų siekimą socialinių vaidmenų pagrindu. Šeima, švietimas, religija, teisė, sveikatos apsauga, žiniasklaida ir darbas yra pagrindiniai socialiniai institutai (Giddens, cit. iš Baranauskienė, Ruškus, 2004).

Piliečių dalyvavimo svarba akcentuojama jau antikinėje demokratijoje, kur politika buvo laikoma natūralia socialine veikla, o pats dalyvavimo procesas - būtinu šios veiklos įprasminimo veiksmu. Šiandieninėje literatūroje nėra vienareikšmiško socialinio dalyvavimo supratimo, tačiau apibendrintai galima teigti, jog socialinis dalyvavimas tai tam tikri veiksmai, kuriais bandoma daryti įtaką socialinei aplinkai, politiniams sprendimams, arba kaip piliečių veikla, siekiant tam tikrų tikslų.

2. BENDRUOMENĖS SOCIALINIS DALYVAVIMAS SPRENDŽIANT PROBLEMAS SOCIALINIO DARBO ASPEKTU

2.1. Bendruomenės problemų bendra charakteristika

Bendruomenių kūrimosi procesas yra labai reikšmingas Lietuvos ateičiai, o jo sėkmė priklausys nuo aktyvaus bendruomenių dalyvavimo socialiniame, ekonominiame ir politiniame šalies gyvenime. Netobuli įstatymai, nacionalinės bendruomenių plėtros programos nebuvimas įvardijami kaip pagrindinės priežastys, stabdančios bendruomenių veiklą ir judėjimą. Dėl to bendruomenių veiklos klausimams spręsti būtinas kompleksinis požiūris, priemonių planas ir sprendimų priėmimas. Siekiant įgyvendinti minėtus uždavinius, labai svarbus bendradarbiavimas ir partnerystė tarp bendruomenių, nevyriausybių ir verslo organizacijų, vietos valdžios ir valstybės institucijų, kitų suinteresuotų institucijų.

Bendruomenė – šeimų ar žmonių grupė, kurią jungia tam tikros bendro naudojimo vertybės, turinti vieningas tarnybas, įstaigas ir interesus ar geografinį artumą (Leliūgienė, 1997).

Lietuvoje kuriasi vis daugiau bendruomenių, tad galima daryti prielaidą, kad jos susiformuoja skatinamos aiškaus, konkretaus intereso. Svarbiausias bendruomenės elementas yra žmonės, turintys tą patį interesą. Gali būti religinės bendruomenės, susiformavusios remiantis vienu tikėjimu, tautinių mažumų bendruomenės, siekiančios išreikšti savo tautiškumą ir kitos. Bendruomeninė veikla paprastai yra vykdoma pačių žmonių iniciatyva, skatinama jų vidinio saviugdės bei saviraiškos poreikio, naudojantis bendruomenės centrais (Baršauskienė, Leliūgienė, 2001).

Vienas svarbiausių bendruomenės vaidmenų yra individo socialinės inteligencijos ugdymas. Bendruomenės ugdymo metodą padeda geriau suprasti šios teorinės sąvokos: įgalinimas, ryšio palaikymas, ir bendravimo veikla. Įgalinimą labai taikliai iliustruoja Heber-Suffrin (1998) „pasikeitimo žiniomis teorija, kurios pagrindas yra principas, kad kiekvienas turi kokių nors žinių ir tai, ką žino, gali perduoti kitiems. Taigi ir vietinės bendruomenės ugdymas turi būti organizuotas taip, kad kiekvienas galėtų pats perduoti savo žinias, o mainais gauti žinių iš artimos aplinkos“. Pasak Bolle de Bal (1996), „ryšio palaikymas yra vietinės bendruomenės ugdymo organizavimo pagrindas. Juo siekiama nustatyti ryšį su aplinka, kuris turėtų prasmės individui. Pasak autoriaus, žmonija gyvena visuomenėje, kurioje nėra palaikomas ryšys tarp individų, kur vyrauja atsiskyrimas, racionalistinis šiuolaikiškumas. Būtina vengti ryšio nutraukimo: reikia kurti naujus ryšius ir naujas struktūras, pavyzdžiui, bendravimo sistemas, bendruomenės centrus ir įvairias kitas įstaigas, kurios suartina žmones. Šioje veikloje svarbu pasitikėjimas žmogumi ir lygiaverčiai santykiai. Šiuo elementu remiasi trečioji bendruomeninio ugdymo sąvoka – bendravimu per veiklą“ (cit. iš Leliūgienė, 2001). Remiantis Mudrik (cit. iš Baršauskienė, Leliūgienė, 2001) pateikiamomis svarbiausiomis mikrosociumo charakteristikomis, galima apibrėžti pagrindines socialinių problemų bendruomenėje grupes:

1. Problemos, susijusios su bendruomenės geografine padėtimi. Kaip toli bendruomenė nuo didmiesčio, geras ar blogas susisiekimasis, kaip galima charakterizuoti gatves, vedančias į gyvenvietę. Šiai problemų grupei galima priskirti ir nepatogią bendruomenės centro patalpų lokalizaciją susisiekimo atžvilgiu.

2. Urbanistinės-architektūrinės situacijos problemos. Kyla dėl per didelio ar per mažo pramonės įmonių skaičiaus, pastatų grupių ir tipų, pastatų savininkų.

3. Paslaugų sferos išvystymo problemos. Susijusios su tuo, kiek yra sveikatos priežiūros įstaigų, komunalinių, buitinių paslaugų įstaigų, parduotuvių, ar jų skaičius patenkina bendruomenės narių poreikius, koks paslaugų lygis.

4. Kultūrinės-rekreacinės problemos. Jos gali kilti dėl darbo vietos stygiaus, netinkamo pobūdžio, dėl ugdymo įstaigų skaičiaus ir jų sugebėjimo patenkinti bendruomenės socialinį užsakymą, dėl teatrų, klubų, įstaigų gausos ir jų darbo kokybės.

5. Gyventojų sudėties problemos. Žmonių skaičius, amžius, tautybė, šeimos tipai (jaunos šeimos, pagyvenę žmonės, vienišos motinos ir tėvai), imigrantai, bėgliai, jų išsilavinimo lygis, pajamų dydis ir pan.

6. Socialinės-psichologinės problemos. Jos glaudžiai susijusios su anksčiau išvardytų trūkumų grupėmis. Kyla dėl žmogaus asocialaus elgesio, kriminogeninės situacijos bendruomenėje, gyventojų aktyvumo lygio, dalyvaujant bendruomenės gyvenime (Baršauskienė, Leliūgienė, 2001).

Johnson išskiria tokias bendruomenių problemas:

- Stokojama reikiamų išteklių ir paslaugų.
- Trūksta paslaugų koordinavimo.
- Bendruomenės įtaka organizacijai ar šeimai trukdo patenkinti jų poreikius.
- Bendruomenės funkcionavimas neigiamai veikia daug individų ir šeimų (Johnson, 2003).

Knygoje „Bendruomenės plėtra: praktinis vadovas“ akcentuojamos šios problemos:

- Socialinės-psichologinės problemos: bendruomenės negebėjimas savarankiškai spręsti kylančių sunkumų, nes žmonės neskatinami dalyvauti kuriant ir teikiant paslaugas, o tik jomis naudojasi; nėra skatinamas atsakomybės jausmas vienas kitam; skirtingų interesų nepripažinimas ir negebėjimas jų derinti bendruomenėje; vertybių ir normų nesuderinamumas (bendruomenės žmonės turi priimti bendruomenės plėtrai svarbias vertybes, antraip plėtros procesas bus neįmanomas, nes kels didelį žmonių priešingumą); bendruomenės nariai nejaučia pokyčių poreikio ir priešingai jiem; tarpusavio pasitikėjimas ir bendradarbiavimo poreikis labai menkas.

- Išteklių panaudojimo problemos. Žmogiškieji ištekliai. Jiems plėtoti nėra skiriama daug dėmesio, nepakanka tiesiog įtraukti žmones į veiklą, svarbu bendruomenės plėtrai turėti tinkamą deramą išsilavinimo, įgūdžių ir gebėjimų žmonių tinkamose darbo vietose. Finansiniai ištekliai. Nėra paprasta rasti ir sėkmingai pritraukti finansinių išteklių remti bendruomenės iniciatyvoms.

Dažniausiai finansuojama iš ekonominės plėtros, mokesčių mokėtojų arba valstybės paramos. Tačiau toks finansavimas neleidžia įgyvendinti programų, kurių valstybė ar verslas nelaiko svarbiomis.

- Infrastruktūros problemos: netinkama pastatų būklė ir lokalizacija; komunikacijų sistemų netobulumas; politinių struktūrų neorganizuotumas; bendruomenėje veikiančių normų bei taisyklių neatitikimas bendruomenės narių interesams; lyderių nepalaikymas; netinkama organizacinė veikla ir vadovavimas (Bendruomenės plėtra: praktinis vadovas, 2004).

Socialinio konstruktyvizmo idėjos yra paremtos specifinėmis prielaidomis apie realybę, žinias, išmokimą. Norint suprasti ir vartoti šios instrukcijos modelius, kurie yra labai tvirtas socialinio konstruktyvizmo perspektyvas, yra svarbu žinoti prielaidas, sudarančias jų pagrindą:

1. Realybė: socialinio konstruktyvizmo atstovai tiki, jog realybė konstruojama per aktyvią žmonių veiklą. Visuomenės nariai kartu formuoja pasaulines nuostatas (Kukla, 2000). Šios teorijos šalininkai teigia, kad realybė nėra atrandama ir nėra svaresnė už socialinius išradimus.

2. Žinios: pasak socialinio konstruktyvizmo teoretikų, žinios, išmanymas yra žmonių produktas, sukurtas socialiai ir kultūriškai (Ernest, 1999, Gredler, 1997). Individai kuria prasmes tarpusavio sąveikos metu ir veikiami aplinkos, kurioje gyvena.

3. Išmokimas: išmokimas yra suprantamas kaip socialinis procesas, kuris negali vykti vien individualiai ar vien per pasyvią elgesio raidą (McMahon, 1997). Reikšmingas išmokimas įvyksta, kada individai yra užimti socialine veikla.

Individas negimsta visuomenės nariu. Jis gimsta turėdamas polinkį į socialumą ir tampa visuomenės nariu. Todėl kiekvienas individas savo gyvenime tam tikru laiku ir tam tikra tvarka pradeda dalyvauti socialinėje dialektikoje. „Visuomenė yra žmogaus kūrinys. Visuomenė yra objektyvi tikrovė. Žmogus yra visuomenės kūrinys“ (Berger, Luckman, 1999). Ši socializacija įvyksta per visapusišką ir nuoseklų individo įsitraukimą į objektyvų visuomenės pasaulį ar į kurią nors jo sritį (pvz., bendruomenę). Pirminė socializacija yra ta pirmoji socializacija, kurią individas patiria vaikystėje ir per kurią jis tampa visuomenės nariu. Šiame etape vaikas neturi pasirinkimo laisvės, visos vertybės, taisyklės, vaidmenys, požiūriai yra primetami tėvų (ar kitų individų, atsakingų už jo pirminę socializaciją). Antrinė socializacija yra tolesnis procesas, padedantis jau socializuotam individui įsitraukti į objektyvaus visuomenės pasaulio sritis. Šiame etape žmogus pats atsirenka jam priimtinas normas, vertybes, vaidmenis, kurie yra svarbūs tiek jo vidiniam pasauliui, tiek sąveikai su aplinka. Socializacija yra institucijų pagrindu sukurtų „subpasaulių“ internalizavimas. Vyksta išsiliejimas į bendruomenės pagal dominuojančias vertybes ir kt. (Berger, Luckman, 1999).

Bendruomenei būdingas socialinių reikšmių intersubjektyvizmas. Jis apima bendrą supratimą ir susitarimą tarp individų, kurių sąveika paremta bendrais interesais, prielaidomis, formuojančiomis bendravimo pagrindą. Bendravimas ir sąveikos apima socialiai sutartines pasaulio

idėjas ir šablonus, kalbos vartojimo taisykles (Ernest, 1999). Socialinės reikšmės ir žinios yra formuojamos ir plėtojamos per derybas bendravimo grupių viduje (Gredler, 1997). Bet kurios asmeninės reikšmės formuojamos per patirtį ir veikiamos bendruomenės intersubjektyvizmo. Intersubjektyvizmas ne tik numato bendravimo pagrindus, bet taip pat paremia žmones, plečiant ir plėtojant naujos informacijos suvokimą tarp grupės narių (Vygotsky, 1987). Žinios kildinamos iš sąveikos tarp žmonių ir aplinkos kultūrų viduje (Shunk, 2000). Žinių konstravimas taip pat paveiktas intersubjektyvizmo, suformuoto kultūrinių ir istorinių bendruomenės faktorių (Gredler, 1997). Kai bendruomenės nariai suvokia, įsisavina intersubjektyvizmo reikšmes, jiems lengviau suprasti naują informaciją ir veiklą, kuri kyla bendruomenėje. Visuomenė turi nubrėžtas ribas, kurių negalima peržengti, norint atitikti visuomenės standartus ir tapti visaverčiu jos nariu. Skirtingas socialinis konstravimas sudaro pagrindą atsirasti problemoms. Naujos bendruomenės iškeliamos idėjos, tikslai, vertybės lemia naują socialinio konstravimo kūrimąsi.

Žmogui biologiškai lemta konstruoti pasaulį ir gyventi jame su kitais. Pasaulis tampa jo svarbiausia tikrove. Pasaulio ribas nubrėžė gamta, bet kartą sukonstruotas, šis pasaulis savo ruožtu daro grįžtamąją įtaką gamtai. Šio proceso metu žmogus kuria tikrovę ir kartu kuria pats save.

Bendruomenės sudaro žmonės, turintys bendrus tikslus, interesus, tradicijas. Vienas didžiausių sunkumų bendruomenės plėtroje yra rasti bendrą pagrindą šioje įvairovėje. Sėkminga bendruomenės veikla priklauso nuo bendruomenės lyderio: jis turi būti orientuotas į rezultatus, nebijoti rizikos, nuolatos susitikti su bendruomenės nariais, tobulintis kursuose.

Neigiamą poveikį dabartinei Lietuvos bendruomenių kūrimosi situacijai paliko sovietiniai laikai. Kaip teigia sociologas Grigas, tai sukėlė polinkį skaldytis, o ne jungtis; seno griovimą, o ne pritaikymą naujam panaudojimui; polinkį kritikuoti, o ne siūlyti; polinkį girdėti tik save (Grigas, 1998).

Bendruomenėje kylančias problemas veikia skirtingi socialinio konstravimo principai. Šio proceso metu žmogus su idėjomis ir vertybėmis kuria ir keičia tikrovę ir kartu kuria pats save.

2.2. Aktyvios kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo modelio bruožai

Psichologinėje, pedagoginėje literatūroje žmogaus aktyvumas yra apibūdinamas jo dalyvavimu vienokioje ar kitokioje veikloje. Literatūroje išskiriami trys požiūriai į aktyvaus piliečio suvokimą: 1. „Populiarusis požiūris“, kai dalyvavimo ir aktyvumo sąvokos vartojamos politiniam veiksmingumui nustatyti, nemastant, ką tai reiškia nei tyrėjui, nei tiriamajam. 2. Konceptualusis požiūris, kai dalyvavimo sąvoka siejama su parama vienai ar kitai ideologijai. 3. Empirinis požiūris, kuriuo siekiama identifikuoti „aktyvaus piliečio“ savybes ir elgesį, siejant jas su dalyvavimu bendruomenės gyvenime (Zaleckienė, Kvieskienė, Gulbinas, Žemaitytė-Misiūnienė, 2006). Šiame

darbe laikomasi pastarojo požiūrio, kuris akcentuoja piliečio aktyvumo ir dalyvavimo visuomenės gyvenime sąsajas.

Modeliuojant bendruomenės socialinę dalyvavimo veiklą labai svarbu yra žinoti koks yra dabartinis žmonių dalyvavimo lygis, kokia dalyvavimo motyvacija ir raiška. Paties žmogaus apsisprendimas stiprinti asmeninius ryšius (t. y. dalyvauti) su bendruomenės nariais yra be galo svarbus, nes suteikia galimybę nevienašališkai apžvelgti, apmąstyti ir įvertinti savo vaidmenį visuomenės gyvenime. Aktyvus dalyvavimas bendruomenės socialinėje veikloje laikomas pačiu svarbiausiu pilietiškumo ugdymo rezultatu, nes tai iš esmės yra asmens – piliečio elgesio indikatorius. Zaleckienė (2008) išskiria šias pilietinio dalyvavimo raiškos sritis: 1. Kognityvinė veikla: domėjimasis socialinėmis problemomis, žmonių tarpusavio santykiais, gebėjimas išsakyti ir apginti savo nuomonę, identifikuoti priežastis ir pasekmes, numatyti perspektyvas ir įvertinti sąlygas. 2. Afektinė veikla: nusiteikimas padėti kitam; motyvacija būti aktyviam; savo poreikių ir interesų identifikavimas. 3. Praktinis elgesys: dalyvavimo socialinėje veikloje kompetencija; gebėjimas dirbti kartu su kitais.

Analizuojant mokslinę literatūrą apie bendruomenių dalyvavimą, galima remtis ir adaptuoti penkis socialinio dalyvavimo modelius, kuriuos išsamiai aprašo Zaleckienė (2008):

1. *Kognityvinis (bendruomenės pažinimo) modelis* – akcentuoja gebėjimą nagrinėti abstrakčius ir sudėtingesnius socialinio gyvenimo aspektus, samprotauti, gebėjimą reikšti nuomonę viešojo politinio gyvenimo klausimais. Išsimokslinimas yra svarbiausias socialinio statuso komponentas. Visų pirmausia, išsimokslinimas siejamas su kognityvinių įgūdžių, padedančių suprasti kompleksinius įvykius ir problemas bei skatinančių politinę veiklą, įgijimu. Aukštas išsimokslinimo lygis skatina domėjimąsi politiniu ir visuomeniniu gyvenimu apskritai, tuo pačiu skatindamas dalyvavimą politiniame ir socialiniame bendruomenės gyvenime. Išsimokslinimo pasėkoje individai įgyja tam tikrus sugebėjimus ir įgūdžius, kurie skatina dalyvavimą bendruomeninėje veikloje (mokėjimas tvarkyti biurokratinius reikalus, organizuoti įvairius renginius ir t.t.).

2. *Racionalaus pasirinkimo modelis* – dažnai bendruomenės nariai iš anksto apsisprendžia, kad dalyvaus tokioje veikloje, iš kurios gali tikėtis naudos, renkasi racionaliai viską apmąstydamas, kartais net iki smulkmenų. Tai jausmas, kada socialinė kaita yra galima ir, kad individas gali turėti poveikį kaitos procesui. Esminis elementas yra individualus savęs kaip aktyvaus ir įtakingo dalyvio bendruomenėje suvokimas. Laikoma, kad efektyvūs piliečiai gerai suvokia, kontroliuoja ir formuoja savo socialinę aplinką.

3. *Savanorystės (individualiųjų resursų) modelis* – kartais veikla pasirenkama tada, kai turima kokių nors išteklių (laiko, gebėjimų, pinigų, materialinių ir pan.) ir norima jais pasidalinti su kitais. Šeimoje, mokykloje, darbe, savanoriškose organizacijose įgyjamų išteklių kiekis priklauso nuo socialinės institucijos prigimties ir individo aktyvumo toje institucijoje.

4. *Socialinio teisingumo siekimo modelis* – daugeliui individų yra būdingas teisingumo jausmas. Todėl renkasi veiklą, kurioje gali pasirūpinti kaip geriau patenkinti ekonominius, socialinius, kultūrinius arba politinius ne tik savo bet ir draugų, šeimos narių, kaimynų poreikius. Svarbu tai, kad individai turėtų visas galimybes patys priimti sprendimus. Dažnai sprendimų priėmimas numato disponavimą informacija ir pasirinkimą iš kelių galimybių. Aktyvaus dalyvavimo sprendimų priėmimo samprata numato visų dalyvaujančiųjų, kurie bus šių sprendimų paveikti, įtraukimą, idėjų pasiūlymą, atliekant tai asmeniškai arba deleguojant kitiems (Ruškus, 2003).

5. *Socialinio kapitalo kaupimo modelis* – yra žmonių, kuriems labai aktualu užmegzti ir palaikyti kuo daugiau socialinių kontaktų. Jie renkasi veiklą, kuri grindžiama tarpusavio supratimu, draugiškumu ir kitomis bendromis vertybėmis.

Narayan ir Cassidy (2001) išskyrė 7 socialinio kapitalo dimensijas: grupės charakteristikos (narysčių skaičius, piniginiai įnašai, dalyvavimo dažnumas, grupės finansavimo šaltinis), bendros normos (grupės polinkis padėti vieni kitiems, žmonių patikimumas, žmonių dorumas), buvimas kartu (kaip žmonės sutaria vieni su kitais, būrimasis arba buvimas kartu), kasdienis socialumas (kasdienis socialumas), kaimynystės ryšiai (kaimyno prašymas pasirūpinti sergančiu vaiku, kaimyno prašymas pagalbos sau, kai sergi), savanoriška veikla (ar dirbo savanoriu, savanoriškos veiklos lūkesčiai, kritika nedalyvaujančių savanoriškoje veikloje atžvilgiu, asmeninis indėlis į vietinės bendruomenės veiklą, ar padėjai kam nors), pasitikėjimas (šeima, kaimynystėje gyvenančiais žmonėmis, žmonėmis iš kitų grupių, verslininkais, valdžios institucijomis, teisėjais/teismais/policija, vietinės valdžios atstovais).

Apibendrinus galima teigti, kad socialinis dalyvavimas gali būti apibrėžtas kaip situacijos, kuriose visi dalyviai kooperuojasi bendram tikslui, t. y. siekti dalyvavimo kuo įvairesnėse socialinio dalyvavimo formose, kuo įvairesniuose socialiniuose institutuose. Socialinio dalyvavimo konceptas konkretizuoja – kiekvienas žmogus, savanoriškai apsisprendamas ir vykdydamas tam tikras funkcijas ir įsipareigojimus, turi teisę ir gali dalyvauti kasdieninėje visuomenės veikloje, kartu kurti ir išlaikyti individualų tapatumo jausmą.

2.3. Socialinio darbuotojo veikla realizuojant socialinio dalyvavimo modelį

Kaimo bendruomenės dažnai susiduria su vis gausėjančiomis socialinėmis problemomis: skurdu, nedarbu, socialine atskirtimi, migracijos sukeltomis problemomis, tiek pačiam asmeniui, tiek jo šeimai, tiek bendruomenei, iš kurios jis išvyko, asmens nesaugumu. Socialiniame darbe vis dažniau yra pabrėžiama, kad būtina aktyvinti kaimo bendruomenę, jas stiprinti, ugdant bendruomeniškumą.

Mokslininkas Wilsonas (1997) nurodo kaimo bendruomenės kūrimui ir stiprinimui reikalingus šiuos socialinio darbuotojo gebėjimus: komunikacinius, santykių palaikymo, grupinių procesų valdymo, darbo socialiniam tinklė, lyderystės. Kiti mokslininkai Smale, Tusonas, ir Stathamas (2000), pažymi, kad bendruomenė paremta praktika reiškia problemų sprendimą bendradarbiaujant, todėl nurodo visa apimančią socialinio darbuotojo gebėjimą suvienyti bendruomenę – mokėjimą sugyventi su žmonėmis.

Teikiant socialinę paramą ir aktyvinant kaimo bendruomenę labai svarbus socialinių darbuotojų vaidmuo. Socialinis darbuotojas atlieka daugybę įvairiausių vaidmenų – patarėjas, tarpininkas, mokytojas, advokatas, ir guodėjas. Socialinis darbuotojas dirbdamas bendruomenėje suburia žmones bei mobilizuoja juos spręsti bendras problemas. Nuo socialinio darbuotojo profesionalumo priklauso socialinio darbo kokybė kaimo bendruomenėje.

Socialinio darbo sėkmė ir rezultatas priklauso nuo socialinio darbuotojo gebėjimo suprasti žmonių tarpusavio santykius, įvertinti aplinkos poveikį, organizuoti reikiamą veiklą. Socialiniam darbuotojui ypač svarbu žinoti, kaip suburti kaimo bendruomenės žmones į grupes, kaip grupė tampa komanda, kaip jose kuriami tarpusavio santykiai, kokios sprendžiamos poreikių tenkinimo problemos.

Rūpintis kaimo bendruomenės gyvenimu yra ne tik socialinio darbuotojo veiklos dalis, bet ir kaimo bendruomenės narių. Kaimo bendruomenėje svarbiausi asmenys yra patys jos nariai, jie žino, ko reikia kaimui ir priima geriausius sprendimus. Kuo daugiau vietos gyventojų dalyvauja bendruomeninėje veikloje, tuo ji efektyvesnė. Baršauskienė ir Leliūgienė (2001) išskiria tris pagrindines gyventojų įtraukimo į bendruomenių veiklą galimybes:

- remtis vietos gyventojų žiniomis ir įgūdžiais;
- spręsti pagrindines problemas, susijusias su vietos gyventojų išsipareigojimais ir teikti jiems paramą;
- skatinti vietinės iniciatyvos projektus.

Aktyviai bendruomenės veiklai būtina sutelkti kuo daugiau gyventojų iniciatyvų. Kaip teigia Spierts (2003), svarbiausia ne sušvelninti problemas ar laukti, kol jas išspręš valdžios institucijos, bet visiems drauge jas įvardyti ir patiems imtis veiklos. Tačiau kaimo gyventojams dažnai trūksta pasitikėjimo savimi, stinga tikėjimo paveikti įvykius, procesus, todėl jie vangiai dalyvauja bendroje veikloje. Kita žmonių aktyvumo problema – išsaugoti žmonių susidomėjimą bendruomenės veikla ir kartu aktyvumą.

Kaip teigia Barkauskaitė (2006), socialinio darbuotojo veiklos uždavinys – aktyvinimas, tai švietimo akcentavimas, siejamas su veikla, kurios tikslas – padėti žmonėms susiformuoti mokymosi motyvaciją. Knowlesas integruodamas visas žinomas motyvacijos teorijas į vieną schemą, teigia, kad kiekvieno elgesio atskirą aktą lemia poreikiai ir aplinka (Barkauskaitė, M. 2006).

Kaimo bendruomenių socialiniai darbuotojai turėtų jautriai reaguoti ir būti pasirengę padėti dažnai neišgirstoms, o kartais - ir atskirtoms bendruomenės narių grupėms, sudaryti jiems galimybes aktyviai įsitraukti į daugumai priimtina veiklą. Dažnai toks požiūris gali skirtis su kitų interesais ir išankstiniu nusistatymu. Paprastai labiausiai suinteresuotoms atskiroms grupėms trūksta pasitikėjimo savimi arba tikėjimo, kad ryžtusi dalyvauti veikloje (McAlinden, 2004).

Socialinių darbuotojų ir kitų bendruomenės lyderių glaudus bendradarbiavimas, partnerystės ryšių užmezgimas su kitomis rajono nevyriausybinėmis organizacijomis, vietine valdžia gali būti vienas iš būdų sustiprinti kaimo bendruomenės veiklą. Bendradarbiavimas padeda užmegzti gerus darbinius ryšius ir palankius santykius tarp žmonių, grupių ir organizacijų. Užmegzti ir palaikyti tokius ryšius yra abipusiai naudinga. Bendradarbiavimo ir kontaktų palaikymo vertė ir pranašumai didėja labiau, kuo aktyviau šioje veikloje dalyvaujama, o kuo daugiau daroma, tuo tampama efektyvesniais. Kaimo bendruomenių partnerystės programoje (2001) teigiama, kad bendradarbiavimas yra naudingas dėl šių priežasčių:

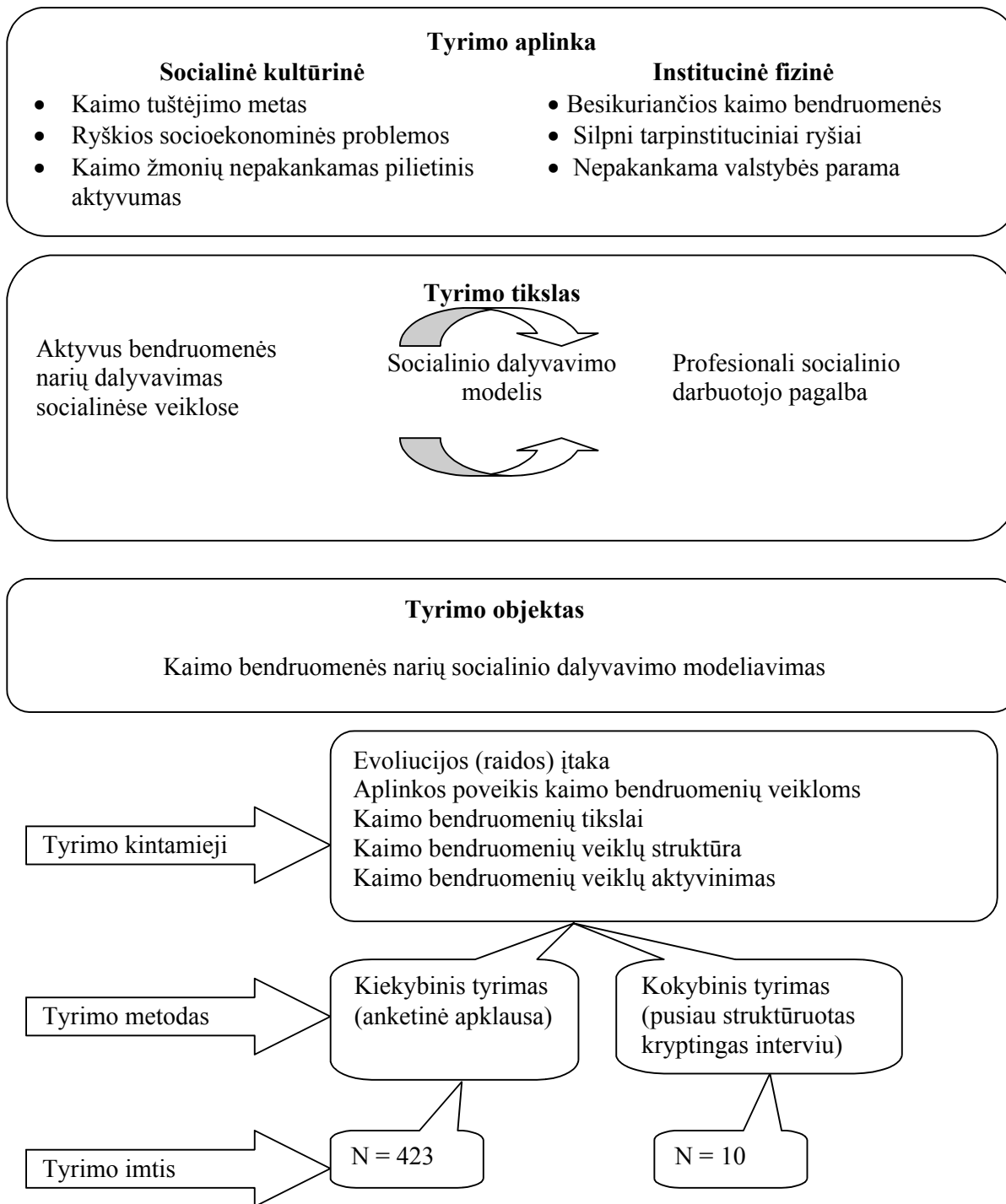
- Padeda plėtoti labiau koncentruotą ir realų požiūrį savo darbe, kai jau buvo matyta, ką buvo galima padaryti panašiose situacijose;
- Susidaro kolektyvinių veiksmų arba bendrų resursų panaudojimo galimybės, siekiant efektyviau išspręsti problemas;
- Dalijimasis idėjomis ir informacija padeda išvengti darbo dubliavimo, nereikalingų ar beprasmiškų veiksmų;
- Apsijungus galima pasiekti tokių rezultatų, kurių būtų neįmanoma pasiekti veikiant atskirai grupei arba bendruomenei, pavyzdžiui, vyriausybės politikos arba resursų paskirstymo pakeitimas;
- Bendradarbiaujant sukuriama naujos idėjos ir galimybės naujoms iniciatyvoms arba požiūriams, kurie anksčiau nebuvo svarstyti;
- Mokymasis iš kitų grupių patirties. Dažnai geriausiai galima pasimokyti iš kitų grupių nesėkmių istorijų, taip pat ir iš jų pasiekimų;
- Grupės nariai įgyja pasitikėjimo ir motyvacijos imtis veiksmų savo veiklos srityje.

Apibendrinant galima teigti, kad kaimo bendruomenės problemų sprendimas sėkmingesnis, kai darbas vyksta komandoje ir kai dalyvauja kuo daugiau kaimo bendruomenės narių. Jei poreikius analizuoja visos tikslinės kaimo gyventojų grupės – jaunimas, senyvi žmonės, bedarbiai, smulkūs ir stambūs ūkininkai, socialiai remtini žmonės, didelės šeimos, vieniši tėvai ir kt. – tikėtina, kad problemos bus tinkamai išspręstos. Taip pat labai svarbus abipusis suinteresuotųjų šalių kontaktas sėkmingai jų sąveikai, kūrybiškumui ir apčiuopiamoms bei realioms priemonėms numatyti. Kaip teigia Atkočiūnienė (2008), principo „iš apačios į viršų“ taikymas sukuria prielaidas vietos žmones įtraukti į plėtros procesus, aktyviai dalyvauti rengiant projektus ir planuojant veiklą, į

bendruomenės poreikių tenkinimą. Tai skatina vietos žmones aiškiai nusakyti savo poreikius, apibrėžti jų sprendimus ir burti vietines pajėgas plėtrai. Bendruomenių nariai, įgiję viešųjų sprendimų patirties, tampa tolerantiškesni, labiau išsilavinę, nusiteikia kolektyvinei veiklai, aktyviau ieško būdų gyvenimo kokybei gerinti.

3. TYRIMO „KAIMO BENDRUOMENĖS NARIŲ SOCIALINIO DALYVAVIMO MODELIAVIMAS“ ORGANIZAVIMAS IR METODOLOGIJA

Magistro darbo literatūros analizės ir iškeltos hipotezės pagrindu sudarytas tyrimo „Kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo modeliavimas“ dizainas, pavaizduotas 1 paveiksle.

1 pav. Kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo modelio dizainas

3.1. Tyrimo pristatymas ir pagrindimas

3.1.1. Kiekybinio tyrimo etapas

Pirmame tyrimo etape siekta atskleisti dalyvavimo bendruomenėje priežastis, tarpusavio pagalbos tendencijas, išsiaiškinti kaimo bendruomenės vykdomų veiklų šaltinius, efektyvumą bei trikdžius bei išanalizuoti bendruomenės narių socialinio dalyvavimo veiklose formas, aktyvų dalyvavimą lemiančius veiksnius.

Respondentai. Apklausoje dalyvavo kaimo bendruomenių nariai arba bendruomenių teritorijose gyvenantys žmonės. Respondentai raštu atsakinėjo į pateiktus anketos klausimus (žr. priedą nr. 1). Iš viso buvo išdalinta 450 klausimynų kaimo bendruomenėse gyvenantiems žmonėms, iš jų sugrįžo 423. Vienas iš svarbiausių tyrimo imties sudarymo reikalavimų – reprezentatyvumas. Imtis reprezentatyvi, jei ji teisingai atspindi tiriamojo požymio galimų reikšmių proporcijas populiacijoje. Vadinasi, imties reprezentatyvumas glaudžiai susijęs su imties didumu. Merkio (1999) teigimu, patikimiausias būdas patikimai ir korektiškai tiriamųjų imčiai sudaryti – dirbti su pakankamai didelės apimties atsitiktiniais respondentais. Žydžiūnaitė (2005) teigia, jog tyrėjui svarbu atrinkti respondentus atsižvelgiant į tyrimo studijos poreikius, kai imtis reprezentuoja skirtingas amžiaus grupes, darbinės veiklos sritis, o ją sudarantys respondentai yra atstovai populiacijos, atsakingos už konkrečią, tyrimo kontekstui aktualią veiklą.

Tyrimo vieta ir laikas. Apklausa atlikta Šiaurės Lietuvos kaimo bendruomenėse 2010 metais spalio–lapkričio mėnesiais.

Duomenų rinkimo ir apdorojimo metodai. Moksle kiekybinis tyrimas, ypač statistinė analizė, laikoma standartine procedūra, būtina moksliniam tyrimui (Bitinas, Rupšienė, Židžiūnaitė, 2008). Kiekybinis skaičiavimas „neperša“ konkretiems mokslams vienu ar kitu teiginiu, tik paakina, kad statistines išvadas kiti mokslai gali taikyti kaip pažinimo instrumentą (Robson, 2003). Kiekybinė analizė yra būtina, kai analizuojami jau šiek tiek tirti objektai, tačiau analizė negali pakeisti žmogaus minties pradiniame ir baigiamajame objekto pažinime. Kiekybinių metodų taikymas socialiniuose moksluose atlieka pirminę kiekybinę informaciją transformuojančio mokslinio „prietaiso“ funkciją (Bitinas, 1998).

Duomenims kaupti pasirinktas apklausos raštu metodas vartojant uždaro tipo klausimyną. Apklausa raštu kaip teigia Tidikis (2003), tai vienas populiariausių sociologinių tyrimų metodų. Daugybe informacijos galima gauti pateikus keletą klausimų ar teiginių. Žinoma, reikia atminti, jog gauti duomenys turi būti patikimi. Kaip pažymi Kardelis (2002), „šis metodas yra sudėtingas, reikalauja profesionalaus pasirengimo, nagrinėjamos problemos išmanymo, kruopštaus, nuoseklaus darbo ir ne mažiau, o netgi daugiau negu kiti metodai, laiko.“

Klausimyną sudaro instrukcija, demografiniai duomenys ir diagnostinių kintamųjų klausimai (žmonių dalyvavimas bendruomenėje, laisvalaikio praleidimo formos, dalyvavimo bendruomenėje

trukdžiai). Iš viso klausimyną sudaro 27 klausimai, kuriuos galima suskirstyti į keletą grupių: 1-5 klausimai atspindi demografinę charakteristiką (amžius, lytis, išsilavinimas, šeimyninė padėtis, socialinė veikla); 6-11 klausimai atskleidžia kas įtakoja kaimo žmonių dalyvavimą bendruomenės veikloje, kokios laisvalaikio praleidimo formos; 12-19 klausimai atskleidžia bendruomenės specifiškumą ir žmonių priklausomumą bendruomenei; 20-27 klausimai tiria veiksnius, kuriuos naudojant įtraukiami nauji nariai į bendruomenės veiklą, siekiant, kad ji būtų aktyvi.

Atlikus apklausą buvo kuriama surinktų duomenų matrica. Empiriniai duomenys buvo apdoroti SPSS_PC 17.0 for Windows ir Microsoft Office Excel 2003 programomis. Duomenų analizei taikyta deskriptyvinė statistika, kurios pagalba apskaičiuoti dažniai, procentai, vidurkiai bei neparаметrinis tyrimo metodas (Kruskal-Wallis H testas).

3.1.2. Kokybinio tyrimo etapas

Antrame tyrimo etape siekta patikslinti kaimo bendruomenių evoliucijos (raidos) įtaką, aplinkos poveikį kaimo bendruomenės veikloms, kaimo bendruomenių tikslus, veiklos struktūrą bei kaimo bendruomenių veiklų aktyvinimą. Siekiant giliau suvokti socialinį fenomeną, taikyt kokybiniai duomenų rinkimo ir analizės metodai. Kokybinių tyrimų specifiką socialiniuose moksluose tyrė Žydžiūnaitė (2001), Kardelis (2002), Valackienė (2006) ir kt. Pasak Luobikienės (2003), kokybiniai tyrimai leidžia giliau ir detaliau pažvelgti į tiriamą reiškinį, teikia galimybių tyrėjui suvokti situaciją taip, kaip ją konstruoja patys tyrimo dalyviai. Valackienės (2006) teigimu, šio tipo tyrimu siekiama išsiaiškinti esamo reiškinio kokybę per žmogaus asmeninio santykio su tuo reiškinio prizmę, atrasti, atskleisti egzistuojančius reiškinius, remiantis informantų požiūriais į tiriamos temos analizę. Kokybinis tyrimas leido ištirti socialinius reiškinius ir problemas, padėjo suvokti tiriamą fenomeną, remiantis kitų asmenų, artimiausiai susijusių su nagrinėjama tema ir problema, suvokimu bei patirtimi.

Planuojant interviu, pasirenkant jo tipą, rengiant klausimus, numatant informantus bei organizuojant priėjimą prie interviu situacijos, valdant interviu procesą (pasiruošimas interviu, ryšių nustatymas, komunikacija, klausimų pateikimas, t.y. seka ir tipai bei interviu užbaigimas) ir duomenų fiksavimą, buvo remiamasi Luobikienės (2003), Žydžiūnaitės (2001) pateiktomis rekomendacijomis bei aptartais interviu pagrindiniais aspektais.

Siekiant užtikrinti tyrimo reprezentatyvumą, šiam tyrimui tikslingai buvo parinkti tiriamieji iš aktyvių Šiaurės Lietuvos bendruomenių, kurie galėjo suteikti pakankamai informacijos apie tiriamą problemą. Kokybinio tyrimo imtis sudaryta remiantis šiuo kriterijumi: pasirinkti kaimo bendruomenių nariai, tiesiogiai dalyvaujantys bendruomenių veikloje. Pasirenkant interviu dalyvius, remtasi patikimumo, žinomumo, veiklos krypties ir patirties kriterijais bei bendruomenių pirmininkų rekomendacijomis. Atrenkant 10 kaimo bendruomenės narių, buvo laikomasi principo,

kad į imtį patektų tiek jauni, tiek pagyvenusio amžiaus žmonės aktyviai dalyvaujantys bendruomenės veikloje, neatsižvelgiant į tiriamųjų lytį.

Kokybinio tyrimo vykdymas iš anksto buvo derintas su bendruomenių žmonėmis, aptarta interviu vieta ir laikas, pokalbių trukmė atsižvelgiant į tiriamųjų galimybes. Interviu dalyviai trumpai supažindinami apie atliekamo tyrimo tikslą, koku būdu jų pateikta informacija bus panaudota tyrime, apie tyrimo esmę ir eigą, užtikrintas dalyvių konfidencialumas. Teksto interpretacijose informantų vardai ir pavardės neskelbiami. Kiekvienas interviu užkoduojamas skirtingu kodu. Interviu vyko bendruomenių namuose, antroje dienos pusėje (t.y. nuo 16 val.), kuomet bendruomenės nariai turėdavo laisvo laiko. Pokalbio metu informantams nukrypus į asmeninius pasakojimus, jie nebuvo fiksuojami ir panaudojami tolimesnei interpretacijai.

Interviu vyko pagal iš anksto parengtus klausimus (žr. 4 priedą), kurie buvo sudaryti remiantis mokslinėmis išvalgomis, teoriniu kontekstu bei kiekybinio tyrimo gautais rezultatais. Rengiant klausimus, siekta jais išsiaiškinti kaimo bendruomenės žmonių požiūrį į bendruomenėje vykdomas veiklas, jų efektyvumą bei trukdžius. Informantai galėjo įvardinti kokios jų, kaip bendruomenės narių galimybės gerinti esamą situaciją, siekiant aktyvaus kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo veiklose. Kokybiniam tyrimui parengti klausimai apėmė šias sritis:

- Kaimo bendruomenės istorinė patirtis ir tradicijos įtakojančios ar neįtakojančios šiuolaikinio kaimo bendruomenės socialinį dalyvavimą.
- Kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo aplinkos ypatybės (esamos situacijos įvertinimas kaimo bendruomenėje).
- Kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo tikslas (keliami uždaviniai, planuojamos veiklos).
- Kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo struktūra (tarpusavio santykiai, santykių svarba, pareigų, vaidmenų pasiskirstymas, sudėtingų situacijų sprendimai).
- Dominuojančios veiklos kaimo bendruomenėje (galimybės dalyvauti bendruomenės veikloje, ryšių palaikymas, socialinių ryšių plėtimas, bendruomenės narių aktyvinimas).

Interviu tekstų kokybinė turinio analizė atlikta turinio (*angl. content*) metodu, kuris buvo taikomas pagal Straus, Korbin, Šaparnio, Merkio, Rupšienės, Luobikienės, Tidikio aprašytą metodologinį pagrindimą (Straus, Корбин, 2001; Šaparnis, 2000; Šaparnis, Merkys, 2000; Rupšienė, 2007; Luobikienė, 2003; Tidikis, 2003). Tekstas interpretuotas remiantis iškeltais tyrimo klausimais, į juos atsakyta per suformuluotas kategorijas ir subkategorijas. Atsižvelgiant į dalyvių pasisakymuose dažnai pasikartojančius atsakymus, buvo išskirtos kategorijos ir subkategorijos, kurios vėliau nagrinėtos analizuojant interviu rezultatus. Sukaupta empirinė medžiaga pateikiama priede nr. 2.

Duomenų patikimumo užtikrinimas. Duomenų patikimumo garantas siejamas su turinio (*angl. content*) analizės tyrimo rezultatais. Tyrimo intersubjektyvumo kontrolė buvo vykdoma

pasitelkiant ekspertų apklausą. Tai specifinės rūšies apklausa, kurios metu apklausama specialiai parinkta žmonių grupė, turinti kurios nors srities žinių. Ekspertų vertinimo metodo esmė ta, kad ekspertai logiškai analizuoja kurią nors problemą, kiekybiškai vertindami ir formaliai apdorodami duomenis. Pagal ekspertų vertinimus nustatomas jų nuomonių atitikimo laipsnis tiriamuoju klausimu bei ekspertų išvadų objektyvumas, kurį lemia esminiai, realūs faktų ir reiškinių ryšiai (Kardelis, 2002).

Šio magistro darbo ekspertų grupę sudarė keturi asmenys: bendruomenės kurso dėstytoja, vienas bendruomenės centro pirmininkas ir jo pavaduotojas, šio darbo autorė.

3.2. Kiekybinio tyrimo rezultatai

Bendruomenės respondentų demografinė charakteristika pavaizduota 1 lentelėje. Pagal lytį respondentai bendruomenėse pasiskirstė nevienodai. Kaip rodo duomenys, anketinėje apklausoje moterys (294) dalyvavo ženkliu nei vyrai (129). Tokie duomenys leidžia daryti keletą prielaidų. Pirmiausia, tokios tendencijos signalizuoja skirtingą lyčių požiūrį į anketines apklausas – „kaip moterų darba“, moterys šeimoje greičiau nei vyrai sutiko pildyti anketas. Kita – apklausos metu dažniausiai namuose rastos moterys. Apklausoje dalyvavusių gyventojų amžiaus vyraujanti respondentų grupė – 46-60 m., kita grupė – 21-35 m., nedidelius skaičiumi skiriasi trečia grupė – 36-45 m., ketvirtoji amžiaus grupė – 61-80 m. ir mažiausios amžiaus grupės – iki 20 metų ir 81 m. ir daugiau metų.

1 lentelė. Respondentų demografiniai duomenys

Respondentai (N=423)	
Lytis: ☐ - 69,5 proc. moterų; ☐ - 30,5 proc. vyrų.	
Amžius: ☐ - 8,7 proc. iki 20 metų; ☐ - 24,1 proc. 21-35 metų; ☐ - 23,6 proc. 36-45 metų; ☐ - 27,4 proc. 46-60 metų; ☐ - 14,9 proc. 61-80 metų; ☐ - 1,2 proc. 81 ir daugiau metų.	Išsilavinimas: ☐ - 5,2 proc. pradinis; ☐ - 9,5 proc. pagrindinis ☐ - 17,7 proc. vidurinis ☐ - 11,6 proc. spec. vidurinis ☐ - 8,5 proc. profesinis ☐ - 18 proc. aukštesnysis ☐ - 29,6 proc. aukštasis

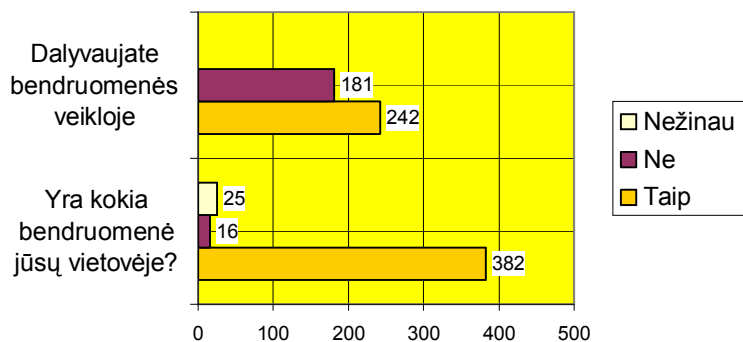
1 lentelės tęsinys

Šeimyninė padėtis: ☐ - 54,8 proc. vedęs (ištejęs); ☐ - 19,4 proc. nevedęs (netekjęs); ☐ - 10,6 proc. našlys (-ė);	Socialinė veikla: ☐ - 56,7 proc. dirbantis; ☐ - 14,9 proc. bedarbis; ☐ - 5 proc. moksleivis; ☐ - 5,9 proc. studentas; ☐ - 13,5 proc.
--	---

<ul style="list-style-type: none"> ■ - 8,5 proc. išsiskyręs (-usi); ■ - 6,6 proc. gyvena ne santuokoje. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ pensininkas; ■ - 4 proc. kita.
---	---

Bendruomenių narių, dalyvavusių apklausoje, išsimokslinimo duomenys rodo, kad visoje imtyje didžiausią grupę sudaro aukštąjį mokslą baigę respondentai, mažiausią grupę – pradinį išsilavinimą turintys respondentai. Adekvaciais procentais pasiskirstė aukštesnįjį ir vidurinį išsilavinimą turintys respondentai. Kitos respondentų išsilavinimo grupės pagal procentinę išraišką pasiskirstė, respondentai turintys spec. vidurinį, pagrindinį ir profesinį išsilavinimą. Daugiau nei pusė apklausoje dalyvavusių respondentų gyvena santuokoje. Mažiausia procentine išraiška dominuoja respondentai gyvenantys ne santuokoje arba nepilnoje šeimoje, t.y. išsiskyrę ir našliai. Socialinės veiklos teiginiuose galime išvelgti, jog didžiąją dalį bendruomenės narių sudaro dirbantys asmenys, mažiausią – moksleiviai. Adekvatūs procentai pasiskirstė tarp bedarbių ir pensininkų. Apibendrinant galima teigti, kad tiriamųjų grupę sudarė 21-60 metų gyventojų amžiaus vyraujanti respondentų grupė, turintys aukštąjį, aukštesnįjį ir vidurinį išsilavinimus, sukūrę šeimas ir darbingo amžiaus respondentai.

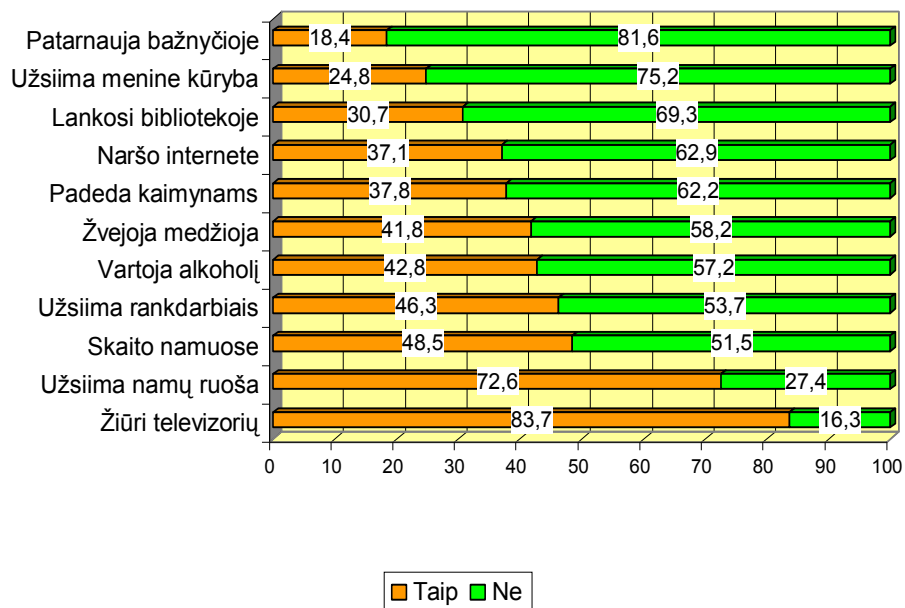
Tyrimu siekta sužinoti ar kaime yra bendruomenė ir ar dalyvauja jos veikloje (žr. 2 paveikslą). Paveiksle matyti, kad didelė dalis respondentų žino, jog jų gyvenvietėje yra susikūrusi bendruomenė ir jos veikloje daugiau ar mažiau dalyvauja. Respondentams buvo galima įrašyti konkrečią veiklą, kurią jie vykdo. Iš 242 atsakiusių teigiamai, 130 respondentų nurodė konkrečią vykdomą veiklą bendruomenėje, daugiausiai: „*dalyvauja saviveikloje* (38), *dalyvauja renginiuose, akcijose* (33), *bendruomenės tarybos narys* (22), *organizuoja renginius, labdaros akcijas* (14), *projektinė veikla* (8), *pagalbos organizavimas neįgaliesiems, senyvo amžiaus žmonėms, ištikus nelaimėi* (7), mažiausiai - *padeda ūkinėje veikloje* (3), *gieda bažnyčios chore* (2), *jaunimo klubo narys* (1), *mezgimas* (1), *savanoriška veikla* (1)“ (žr. priedas nr.3).

2 pav. Žinios apie bendruomenę ir jos veiklą

Vertinant respondentų atsakymus į klausimą *Kuo Jūsų kaime žmonės užsiima laisvalaikiu*, respondentų atsakymai pasiskirstė taip (žr. 3 paveikslą): didžiausią procentinę išraišką turi teiginiai

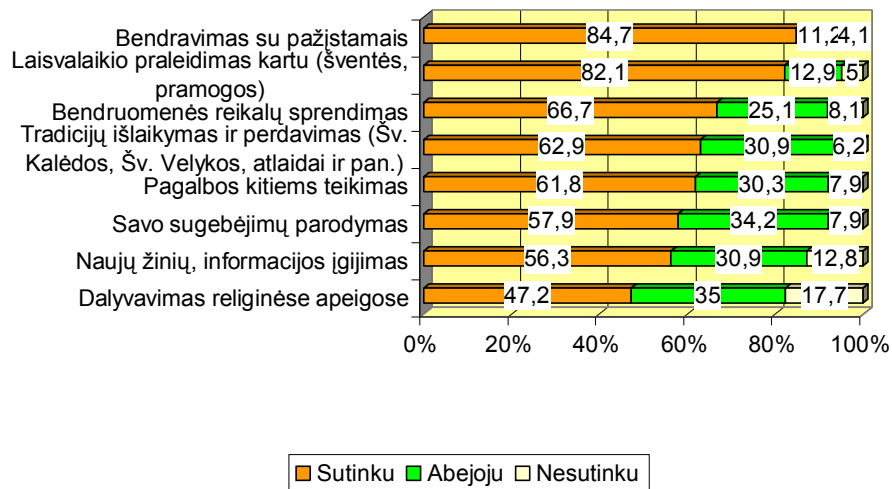
žiūri televizorių, užsiima namų ruoša, skaito namuose, užsiima rankdarbiais. Laisvalaikis praleidžiamas vartojant alkoholi bei žvejojant ir medžiojant. Teiginiai – pagalbą kaimynams, naršymas internete adekvačiai pasiskirstė procentais. Mažiausiai respondentų nurodė laisvalaikio praleidimo formas, tokias, kaip lankymasis bibliotekoje, užsiėmimas menine kūryba ir patarnavimą bažnyčioje. Gauti teiginiai leidžia teigti, kad dažniausiai pasitaikančios kaimo žmonių laisvalaikio veiklos formos yra individualios, t.y. žmonės laisvą laiką praleidžia namuose, žiūrėdami televizorių, užsiimdami namų ruoša, todėl reikėtų žmones skatinti aktyviau įsijungti į bendruomeninį gyvenimą.

3 pav. Laisvalaikio praleidimo formos

Vertinant kaimo bendruomenės veiklą (žr. 4 paveikslą), išsiskyrė reikšmingi teiginiai: *bendravimas su pažįstamais, laisvalaikio praleidimas kartu, bendruomenės reikalų sprendimas*. Adekvačiai procentine išraiška pasiskirstė teiginiai *tradicijų išlaikymas ir perdavimas, pagalbos kitiems teikimas* bei *savo sugebėjimų parodymas* ir *naujų žinių, informacijos igijimas*. Mažiausia reikšmė teikiama dalyvavimui *religinėse apeigose*.

Galima teigti, kad žmonės žino apie savo bendruomenę, susipažinę su jos veikla, patys mielai bendrauja su pažįstamais, kartu praleidžia laisvalaikį, išlaiko ir perduoda tradicijas, supranta bendradarbiavimo, savitarpio pagalbos reikšmę, dauguma skatina savo narius padėti vieni kitiems nelaimių atveju, paremti tas socialines grupes, kurios verčiasi sunkiausiai, nevengia savo sugebėjimų demonstravimo, siekia sužinoti naujoves.

4 pav. Kaimo bendruomenės veikla

Klausimo *Kodėl jūsų kaime įkurta bendruomenė?* teiginius tyrimo respondentai vertino pasirinkdami galimus atsakymo variantus: „sutinku“, „abejoju“ „nesutinku“. Atlikus teiginių faktorinę analizę, išskirti du faktoriai: *Poreikis kurti kaimo bendruomenę* ir *Priežastys lėmusios bendruomenės kūrimąsi*. Skalės Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) koeficiento reikšmė – 0,72 rodo, kad matrica gerai tinka faktorinei analizei. Skalės faktorių (subskalių) vidinės konsistencijos koeficientas Cronbach alpha (α) svyruoja nuo 0,578 iki 0,605, tai rodo, jog skalė homogeniška. Pirmojo faktoriaus kintamieji tenkina sąlygą $L \geq 0,6$ ir metodologiniu požiūriu yra vientisa. Antrojo faktoriaus tik du kintamieji tenkina sąlygą $L \geq 0,6$. Faktorinės analizės duomenys ir skalių tinkamumo bei patikimumo įverčiai pateikiami 2 lentelėje.

2 lentelė. Bendruomenės kūrimosi faktoriaus kintamieji

Faktoriaus kintamieji	Faktoriaus svoris L	Cronbach α koeficientas	KMO
POREIKIS KURTI KAIMO BENDRUOMENĘ			0,72
Paskatino kitų kaimo bendruomenių pavyzdys	0,78	0,578	
Atsirado galimybė dalyvauti projektuose ir gauti lėšas bendruomenės veiklai	0,65		
Kaimo lyderio iniciatyva	0,62		
PRIEŽASTYS LĖMUSIOS BENDRUOMENĖS KŪRIMĄSI			0,72
Buvo daug žmonių, kurie turėjo daug laisvo laiko	0,81	0,605	

Atitraukti išgeriančius žmones nuo alkoholio	0,69		
Galimybė praleisti laisvalaikį	0,57		
Vaikų užimtumas popamokinėje veikloje	0,39		

Pirmojo faktoriaus *Poreikis kurti kaimo bendruomenę* kintamieji atskleidžia bendruomenės kūrimosi priežastis. Kaip rodo tyrimo rezultatai, didelę įtaką bendruomenės kūrimuisi daro kitų kaimo bendruomenių pavyzdys, atsiradusios galimybės dalyvauti projektinėje veikloje ir žinoma pačių žmonių/lyderių iniciatyva. Antrojo faktoriaus *Priežastys lėmusios bendruomenės kūrimąsi* kintamieji parodo dėl kokių priežasčių kuriasi bendruomenės. Tyrimo rezultatai įrodo poreikį kaimo bendruomenės žmonėms burtis kartu, spręsti iškilusias problemas. Faktorinė analizė rodo jaunimo užimtumo aktualumą, norą įtraukti į bendruomenės veiklą žmones, kurie turi polinkį į priklausomybes ir galimybę praleisti laisvalaikį kartu, perduodant tradicijas jaunimui. Galima teigti, kad žmonės buriasi į bendruomenes matydami kitų bendruomenių gerą patirtį, lyderių iniciatyvą ir norą būti kartu, perduodant jaunimui vertybes bei tradicijas.

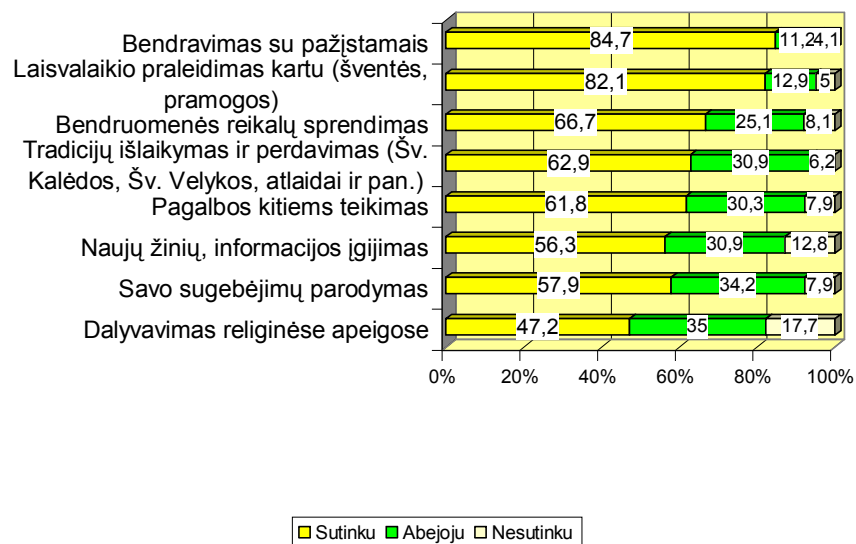
Tiriant kaimo bendruomenės gyventojų dalyvavimą bendruomenės veikloje itin svarbu ar žmonės jaučiasi lygiaverčiais bendruomenės nariais (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Dalyvavimas bendruomenės veikloje

Eil. Nr.	Atsakymas	Dažnis (N)	Procentai (%)
1.	Taip	234	55,3
2.	Ne	76	18
3.	Nežinau	113	26,7

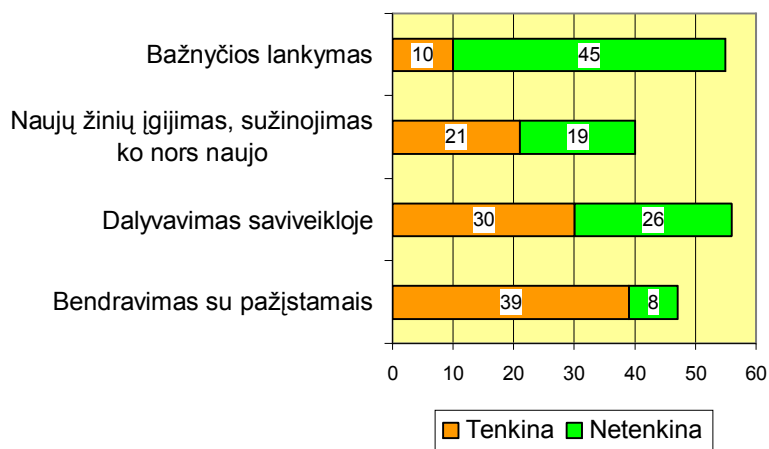
Iš gautų rezultatų matyti, kad tik daugiau nei pusė žmonių jaučiasi pilnaverčiais bendruomenės nariais. Beveik trečdalis nežinančiųjų tėra pasyvūs stebėtojai, tik nedidelė dalis jaučiasi esą nelygiaverčiais bendruomenės nariais. Tikėtina, kad pastarieji neturi noro ir poreikio bendruomeninei veiklai.

Analizuojant *Kas įtakoja dalyvauti bendruomenės veikloje* kaimo bendruomenės nariai išskiria galimybes: *bendrauti, praleidžiant laisvalaikį švenčių metu, sprendžiant bendruomenės reikalus*. Kiek mažiau įtakos respondentų teigimu, turi *tradicijų išlaikymas ir perdavimas, dalyvavimas religinėse apeigose* (žr. 5 paveikslą).

5 pav. Įtaka dalyvauti bendruomenės veikloje

Analizuojant bendruomenės poreikius tenkinančią veiklą, respondentai išskiria *bendravimą su pažįstamais* ir *dalyvavimą saviveikloje*. Galima teigti, kad tarp bendruomenės narių vyrauja glaudūs tarpusavio ryšiai, artimas bendravimas, nėra susvetimėjimo apraiškų. Įdomu, kad labiausiai netenkinančią veiklą įvardija *bažnyčios lankymą* (žr. 6 paveikslą). Taigi, bendravimo poreikiai pakankamai tenkinami saviveiklinėje veikloje ir kasdieniame gyvenime, susitinkant su pažįstamais. Kaimo bendruomenės žmonės mažai tenkina naujų žinių įgijimas ir sužinojimas ko nors naujo, tik apie penktadalis respondentų domisi naujovėmis. Galima daryti prielaidą, kad bendruomenių žmonės yra konservatyvių pažiūrų, nepageidaujantys naujovių.

6 pav. Tenkinanti poreikius bendruomenės veikla

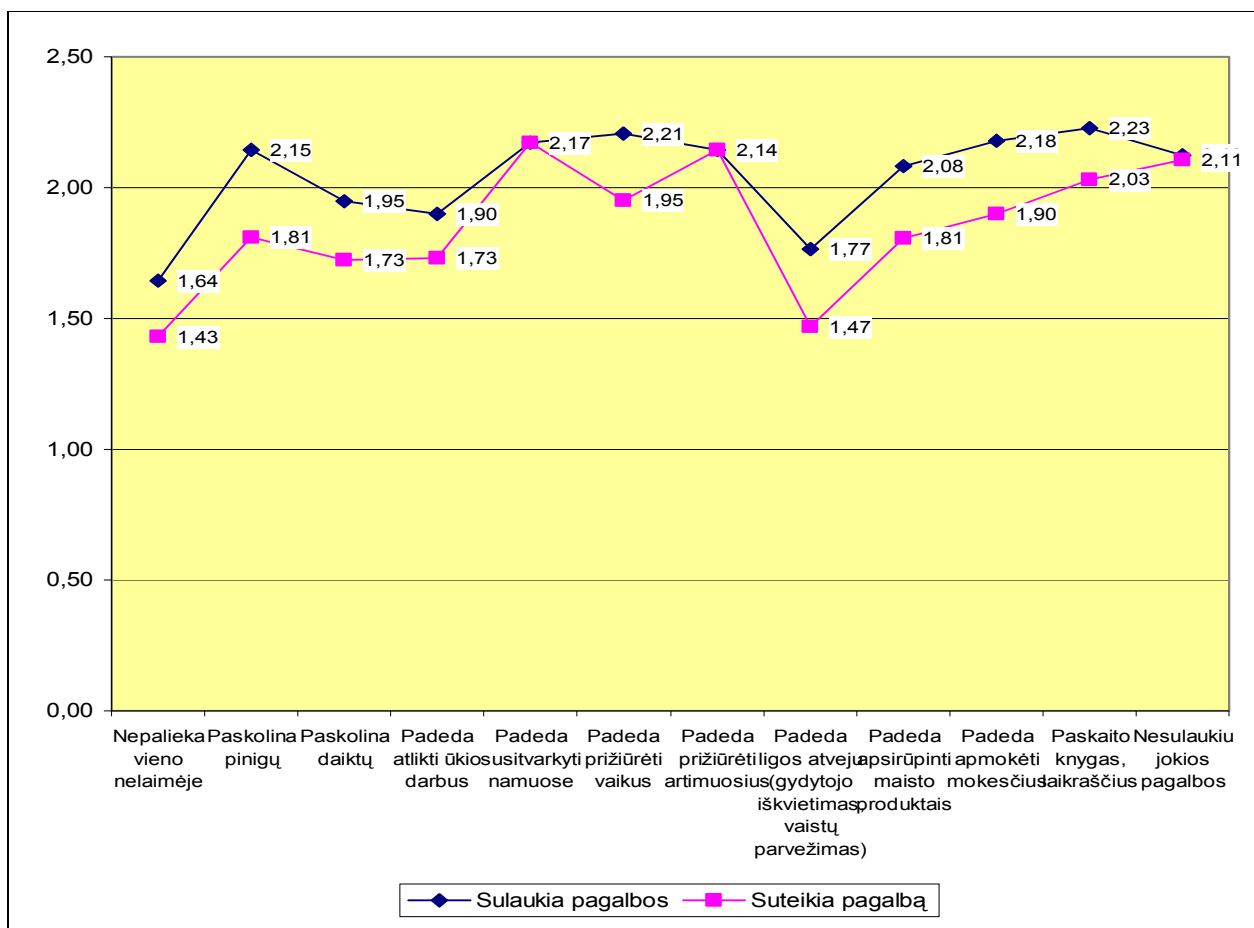
Tyrimu siekta nustatyti, ar gyventojai padeda bendruomenės nariams (žr. 4 lentelę).

4 lentelė Pagalba bendruomenės nariams

Eil. Nr.	Atsakymas	Dažnis (N)	Procentai (%)
1.	Taip	307	72,6
2.	Ne	115	27,2

Iš gautų rezultatų galime teigti, jog gyventojai nėra abejingi, padeda bendruomenės nariams. Tikėtina, atsakę neigiamai respondentai yra pasyvūs ir nesidomi bendruomenės veikla. Pasyvūs trečdalis respondentų tikėtina nesulaukė pagalbos iš kitų arba jiems jos nereikėjo.

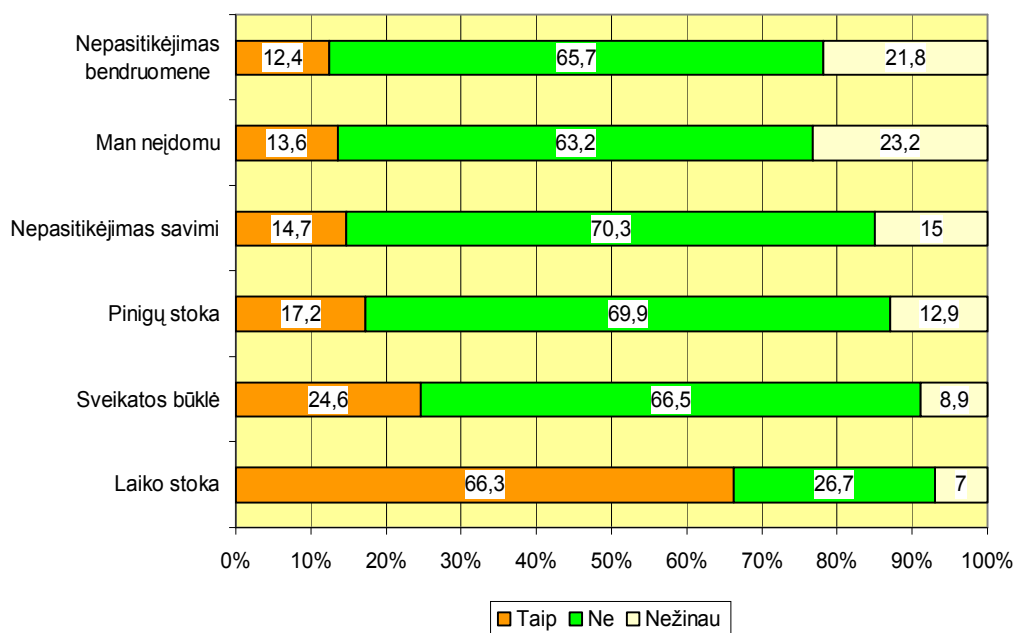
Klausimai anketoje *Kokios pagalbos sulaukiate iš bendruomenės narių? ir Kaip Jūs padedate bendruomenės nariams?* leidžia įsigilinti į konkrečius pagalbos aspektus. Diagramoje (žr. 7 paveikslą) matomas nuomonių sutapimas tarp teiginių „Padeda (-u) susitvarkyti namuose“ ir „Padeda (-u) prižiūrėti artimuosius“. Kiek skirtinga tendencija pastebima prižiūrint vaikus. Ryškesnis nuomonių išsiskyrimas teikiant/gaunant paslaugas tarp respondentų nepastebimas.

7 pav. Faktorių įtaka teikiant/sulaukiant pagalbos iš bendruomenės narių vidurkis

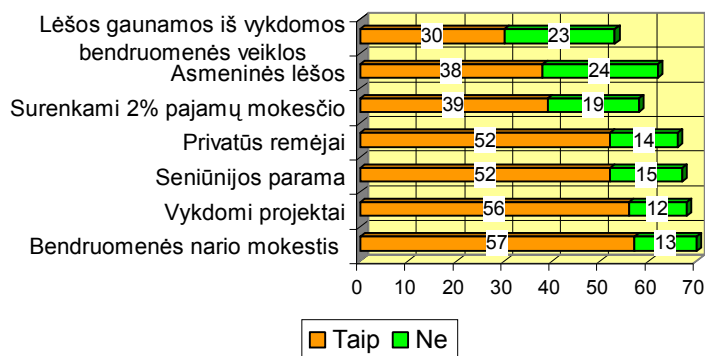
Aiškinantis priežastis, kodėl respondentai nedalyvauja *bendruomenės veikloje* (žr. 8 paveikslą) matyti, kad aktyviai dalyvauti bendruomenės veikloje respondentai negali dėl *laiko stokos, sveikatos būklės*. Reitingo vidurys rodo, kad respondentams trūksta pinigų ir nepasitiki savimi, arba

jiems bendruomenės veikla neįdomi. Reitingo viršuje atsidūręs teiginys, akcentuoja, kad respondentai nepasitiki bendruomene, tokių tėra nedidelė dalis. Galima teigti, kad žmonės nedalyvauja bendruomenės veikloje dėl objektyvių priežasčių.

8 pav. Dalyvavimo bendruomenės veikloje trukdžiai

Siekiant bendruomenės veiklos produktyvumo, jai reikalinga piniginė parama. Respondentų buvo paklausta iš kokių lėšų, *šaltinių bendruomenė vykdo savo veiklą* (žr. 9 paveikslą).

9 pav. Bendruomenės lėšos

Respondantai nurodė, kad bendruomenė gauna lėšų, *rinkdama nario mokestį, rašomi/vykdomi įvairūs projektai, gaunamos lėšos iš seniūnijos ir privačių rėmėjų*. Teiginiai *surenkamas 2% pajamų mokestis* ir *asmeninės lėšos* turi panašų procentinį pasiskirstymą. Mažiausią procentinę

išraišką atskleidžia teiginys *lėšos iš bendruomenės vykdomos veiklos*. Tačiau galime pastebėti, kad nemažai respondentų nežino ar iš bendruomenės vykdomos veiklos yra gaunamos lėšos. Apibendrinant, galima teigti, kad bendruomenės darbui lėšų nestinga, tačiau siekiant kuo sėkmingesnių rezultatų, būtinas efektyvesnis turimų išteklių panaudojimas.

Tyrimė aiškinomės, ar bendruomenės veikla yra žinoma ne tik gyvenamojoje vietoje, bendruomenės dalijasi informacija apie žmonių pasiekimus (žr. 5 lentelę). Iš gautų tyrimo rezultatų galime teigti, kad bendradarbiaujant kaimo bendruomenėms užmezgami glaudūs ryšiai, dalijamasi gerąja bendruomeninės veiklos patirtimi, formuojasi palankūs santykiai tarp žmonių, grupių ir organizacijų. Užmegzti ir palaikyti tokius ryšius yra abipusiai naudinga. Kuo aktyviau kaimo bendruomenės veikloje dalyvaujama, tuo efektyvesniais kaimo bendruomenės nariais tampama, didėja bendruomeninės veiklos sklaida ir skatinama bendruomenės narių motyvacija aktyviau įsijungti į bendrą veiklą.

Tyrimu siekta išsiaiškinti respondentų turimą informaciją apie bendruomenėje vykdomus plėtros projektus. Tyrimo rezultatai parodė, kad pusė respondentų turi informacijos apie kaimo bendruomenių plėtros galimybes ir dalijasi informacija apie pasiekimus. Projektų rengimas suteikia pasitikėjimo savimi, skatina bendruomenės susitelkimą, skatina mokymąsi, sudaro sąlygas „atrasti save“ naujoje veikloje, skatina užimtumą bei žingeidumą. Įgyvendinant projektus pastebimas kaimo bendruomenių žmonių sutelktumas, kas padeda spręsti iškilusias problemas bei gerinti gyvenimo kokybę bendruomenėje. Bendruomenės žmonėms turi būti teikiama informacija ne tik apie planuojamas ar ketinamas vykdyti veiklas, bet ir apie pasiekimus, tai dar labiau paskatintų žmones aktyviai įsijungti į įvairias projektines veiklas.

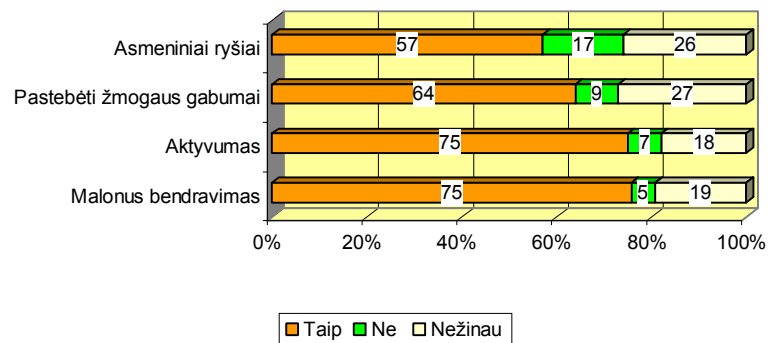
Nustačius bendruomenės veiklos ypatumus, svarbu sužinoti kiek laiko per mėnesį žmonės skiria bendruomenės veiklai. Nustatyta, kad žmonės bendruomenės veiklai vykdyti skiria vidutiniškai dvi valandas per mėnesį savo asmeninio laiko. Akivaizdu, kad skiriama nedaug laiko bendrai veiklai, todėl, siekiant, kad kaimo bendruomenės nariai aktyviau įsijungtų, reikia skirti didesnę dėmesį žmonių motyvacijai konkrečioms bendruomenės veikloms.

5 lentelė. Bendruomenės veiklos sklaida

Respondentai (N=423)	
Bendruomenės veikla yra žinoma ne tik Jūsų gyvenamojoje aplinkoje	Taip - 55 proc. Ne - 9 proc. Nežinau - 36 proc.
Jums pakanka informacijos apie bendruomenės veiklą	Taip - 49 proc. Ne - 27 proc. Nežinau - 24 proc.
Jūs žinote apie projektus skatinančius kaimo bendruomenės veiklą	Taip - 44 proc. Ne 28 proc. Nežinau - 28 proc.
Bendruomenė dalijasi informacija apie	Taip - 52 proc.

bendruomenės žmonių pasiekimus	Ne - 15 proc. Nežinau - 33 proc.
5 lentelės tęsinys	
Laikas skirtas per mėnesį dalyvavimui bendruomenės veikloje	<ul style="list-style-type: none"> ■ - < 2 val. savo laiko - 64 proc. ■ - < 5 val. savo laiko - 18 proc. ■ - < 10 val. savo laiko - 18 proc. ■ - 10 ir < val. savo laiko - 0 proc.

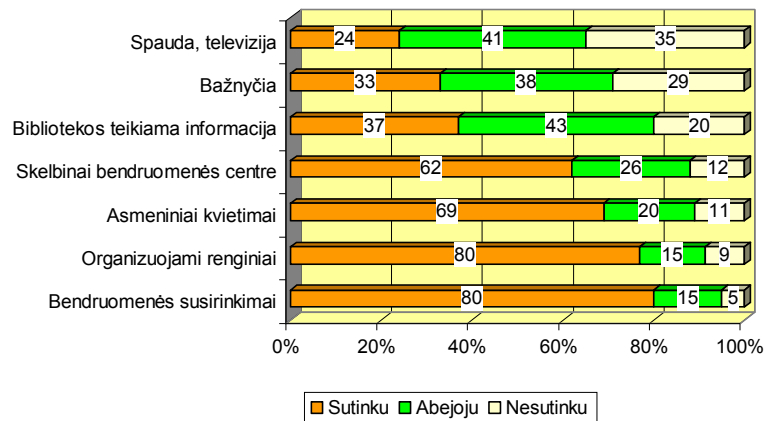
Siekėme išsiaiškinti respondentų nuomonę, kas jų nuomone nulemia apsisprendimą įtraukti naujus narius į bendruomenės veiklą (žr. 10 paveikslą). Respondentai prioritetą teikia teiginiams *malonus bendravimas* ir *aktyvumas*. Respondentų nuomone labai svarbu ir *pastebėti žmogaus gabumai* bei *asmeniniai ryšiai*.

10 pav. Naujų narių įtraukimas į bendruomenės veiklą požymiai

Paties žmogaus apsisprendimas stiprinti asmeninius ryšius (t. y. dalyvauti) su bendruomenės nariais yra be galo svarbus, nes suteikia galimybę nevienašališkai apžvelgti, apmąstyti ir įvertinti savo vaidmenį bendruomenės gyvenime. Apsisprendimą paskatina ir lemia bendravimo poreikis.

Respondentams klausimyne buvo surašytos formos, kurias naudojant bendruomenės nariai įtraukiami į bendrą veiklą (žr. 11 paveikslą). Dominuojančios bendruomenės veiklos formos yra *susitikimai ir organizuojami renginiai*. Respondentai pažymi *asmeninius kvietimus, skelbimus bendruomenės centre*, nedidelė dalis akcentuoja *informaciją bibliotekoje ir bažnyčioje*. Iš gautų rezultatų galima teigti, kad bendruomenės funkcionalumą didina bendruomenės susirinkimai ir organizuojami įvairūs renginiai. Pasyviuosius bendruomenės narius reikia skatinti dalyvauti vietinės bendruomenės iniciatyvose, kviečiant asmeniškai.

11 pav. Formos įtraukiančios bendruomenės narius į veiklą

Bendruomenės veikla palaikoma aktyvinimu. Norint sužinoti ko reikia, kad bendruomenė būtų aktyvi, buvo atlikta gautų teiginių faktorinė analizė. Skalės Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) koeficiento reikšmė – 0,87 rodo, kad matrica gerai tinka faktorinei analizei. Skalės faktorių (subskalių) vidinės konsistencijos koeficientas Cronbach alpha (α) svyruoja nuo 0,661 iki 0,820, tai rodo, jog skalė homogeniška. Pirmojo faktorių kintamieji tenkina sąlygą $L \geq 0,6$ ir metodologiniu požiūriu yra vientisa. Antrojo faktoriaus du kintamieji tenkina sąlygą $L \geq 0,6$. Faktorinės analizės duomenys ir skalių tinkamumo bei patikimumo įverčiai pateikiami 6 lentelėje.

6 lentelė. Bendruomenės veiklos aktyvinimo faktorių kintamieji

Faktoriaus kintamieji	Faktoriaus svoris L	Cronbach α koeficientas	KMO	
FINANSINIAI IŠTEKLIAI				
Jaukios, malonios patalpos bendruomenės veiklai	0,82	0,661	0,87	
Finansinės veiklos skaidrumas	0,73			
Geri tarpasmeniniai santykiai	0,72			
Stabilus bendruomenės finansavimas	0,66			
Taikomi paskatinimai	0,61			
VEIKSNIAI LEMIANTYS BENDRUOMENĖS AKTYVUMĄ				
Bendruomenės bendradarbiavimas su kitomis institucijomis	0,74	0,820		
Bendruomenės vadovo autoritetas	0,74			

Laisvas žmonių pasirinkimas dalyvauti aktyviame bendruomenės gyvenime	0,56		
Priimtinos bendruomenės nariams bendrabūvio taisyklės	0,56		
Patrauklios žmogui veiklos	0,32		

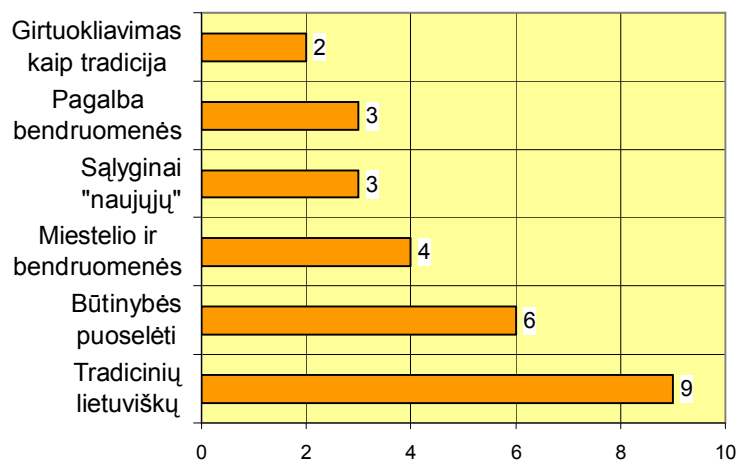
Pirmojo faktoriaus *Finansiniai ištekliai* kintamieji atskleidžia bendruomenės aktyvinimo būdus. Respondentai išskiria tokius bendruomenės aktyvumo bruožus, kaip *jaukias, malonias patalpas bendruomenės veiklai, finansinės veiklos skaidrumas, geri tarpusavio santykiai, stabilus bendruomenės finansavimas, taikomi paskatinimai*. Galima teigti, kad bendruomenėje būtinos palankios sąlygos individui gyventi pilnavertį gyvenimą, įsitraukti ir aktyviai dalyvauti tiek bendruomenės, tiek visuomenės (kurios dalimi yra bendruomenė) gyvenime ir tokiu būdu sėkmingai vystytis kaip asmenybei, tenkinti savo poreikius. Labai svarbus sugebėjimas pritraukti lėšas – pastovūs finansavimo šaltiniai ir sugebėjimas gauti fondų paramą (projektų rašymas). Pastovesni finansavimo šaltiniai reiškia, kad veikla bus sėkmingesnė, jeigu bus užtikrintas jos finansavimo tęstinumas. Čia labai padeda ir sugebėjimas rengti bei įgyvendinti projektus, iš įvairių šaltinių gautą paramą integruoti į suplanuotą veiklą. Antrojo faktoriaus *Veiksniai lemiantys bendruomenės aktyvumą* kintamieji akcentuoja bendravimą, bendradarbiavimą, laisvą žmonių pasirinkimą dalyvauti aktyviame bendruomenės gyvenime, bendruomenės vadovo autoriteto įtaka bendruomenės narių atžvilgiu. Bendradarbiavimas gali būti apibūdinamas kaip procesas, kai žmonės naudoja savo ryšius apsikeisti idėjomis, informacija, žiniomis, nuomonėmis, patirtimi ir resursais.

Siekiant stiprinti kaimo bendruomenės žmonių ir institucijų ryšius, kurie kuria ir telkia bendruomenę, įtraukia įvairaus amžiaus ir padėties asmenis į bendrą veiklą, būtina organizuoti bendruomenės renginius: talkas, akcijas, gyventojus telkimui spręsti bendras problemas. Tokio pobūdžio bendruomenės misija galėtų būti įvardijama, kaip pilietinės visuomenės formavimosi pagrindas ir šaltinis. Tyrimo rezultatai patvirtina Putnam teiginį, kad „pilietinę visuomenę gimdo bendruomenės narių, kuriuos vienija bendri siekiai, pilietinės nuostatos ir dalyvavimo institucijos (Putnam, 2001). Visa tai galima pastebėti bendruomenėje, kurioje išskiriami atviros (pilietinės) visuomenės bruožai, tokie kaip socialinių ryšių savanoriškumas ir nesavanaudiškumas, bendravimas ir solidarumas, moralinė vienovė ir atsakingumas, socialinė tapatybė ir kryptingas bendradarbiavimas (aktyvumas), atvirumas.

3.3 Kokybinio tyrimo rezultatai

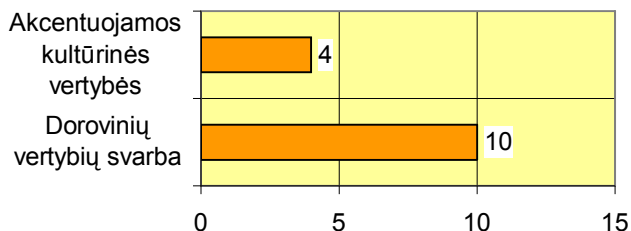
Evoliucijos (raidos) įtaka kaimo bendruomenės narių aktyvinimui

Analizuojant kaimo bendruomenės narių pasisakymus, išryškėjo kokios kaimo bendruomenėje yra iš ankstesnių laikų išlikusios tradicijos. Kaime žmonės mėgsta šventes. Apie visas šventes žmonės daug kalba, joms iš anksto ruošiasi, jų laukia. Tai malonios prošvaistės monotoniškame kaimo gyvenime. Kategorijoje **Kaimo bendruomenėje išlikusios tradicijos** išskiriamos šešios subkategorijos (žr. 12 paveikslą). Ryškiausia ir daugiausiai teiginių turi subkategorija *Tradicinių lietuviškų švenčių šventimas* (9 teiginiai): „Švenčiamos šventės: Šeštinių atlydai Agailių bažnytelėje, Joninių šventės, Kraštiečių šventės, Žolinių atlydai, Rudens derliaus šventės, Užgavėnės<...> padėkos diena“; „Kaime iš ankstesnių laikų yra išlikusios gerosios tradicijos švęsti Užgavėnes, Vaikų gynimo dieną, Jonines, Oninės, Kalėdas“; „Likusios tradicijos: kalendorinių švenčių minėjimai <...>“. Ypač populiarios kaime iš ankstesnių laikų likusios tradicijos Joninės, Oninės, Užgavėnės, Žolinės. Kita išskirta subkategorija orientuota į *Būtinybę puoselėti tradicijas akcentavimą* (6 teiginiai): „Manau, kad nereikėtų atsisakyti jokių tradicijų o priešingai jas ir toliau puoselėti“; „Tradicijas reikia puoselėti ir tęsti, o neatsisakyti jų“ bei *Miestelio ir bendruomenės jubiliejinės šventės* („<...> bendruomenės „gimtadienio“ šventė <...>“; „Mūsų bendruomenės švenčia kaimo sukaktį<...>“. Subkategorija *Sąlyginai „naujųjų“ tradicijų atsiradimas* (3 teiginiai) atspindi, kad kaimo bendruomenėje žmonės buriasi per įvairias šventes, švenčia jubiliejus „<...>Ilgaamžių žmonių paminėjimai <...>“; „<...> gyventojų organizuojamos vakaronės“. Akcentuojamos pagalba nelaimėje ir darbuose. Tai atspindi subkategorijoje *Pagalba bendruomenės nariams* (3 teiginiai) „Padeda nelaimės ištiktiems žmonėms<...>“; „Pagalba nelaimėje“; „Pagalba <...> darbuose“ Subkategorijoje *Girtuokliavimas kaip tradicija* (2 teiginiai) atspindi, kad bendruomenėje dar yra išlikusi tradicija „Atsilyginti už darbą alkoholiu“; „Atsisakyti jaunų vaikų ir vyresnių žmonių girtuokliavimo per šventes“. Šie teiginiai leidžia daryti prielaidą, kad kaimo bendruomenėse esama negatyvių tradicijų, susijusių su alkoholio vartojimu švenčių metu ir pabaigus bet kokius ūkio darbus.

12 pav. Kaimo bendruomenėje išlikusios tradicijos

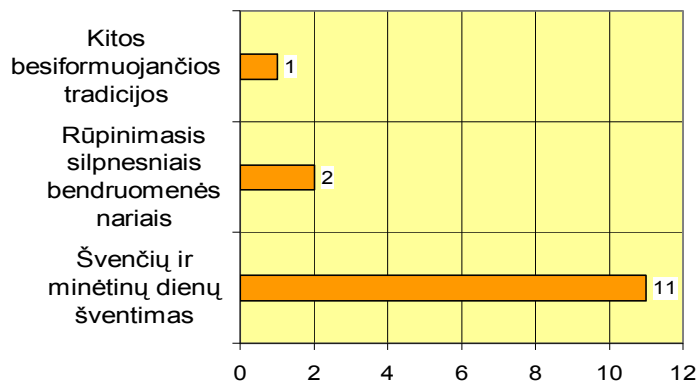
Kategorijoje **Kaimo bendruomenėje puoselėjamos vertybės** išskiriamos tik dvi subkategorijos (žr. 13 paveikslą), tai pripažįstama *Dorovinių vertybių svarba* (10 teiginių).

13 pav. Kaimo bendruomenėje puoselėjamos vertybės

Išskiriamos dorovinės vertybės, kaip *nuoširdumas, užuojauta, padėka, pilietiškumas, dorovė, pagalba, pagarba*. Taip pat *Akcentuojamos kultūrinės vertybės* (4 teiginiai), tai: „*Daugiau linę į kultūrinių vertybių puoselėjimą*“ „*Rinkti istorinę medžiagą, senas tradicijas ir toliau jas tęsti*“. Tikėtina, kad kaimo bendruomenės žmonės nesuvokia vertybių sąvokos, jų svarbos, tačiau teikia svarią reikšmę dorovei. Bendruomenės žmonės turi priimti bendruomenės plėtrai svarbias vertybes, antraip plėtos procesas bus neįmanomas, nes kels didelį žmonių priešinimąsi.

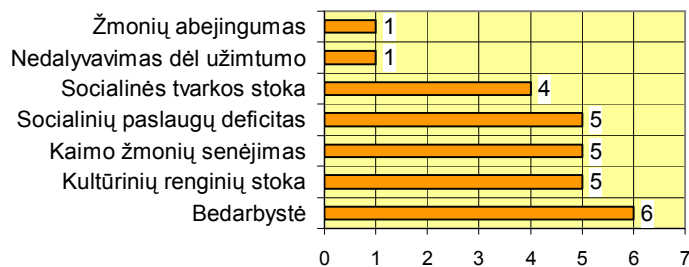
Informantų teigimu kaimo bendruomenėje yra susiformavusios tokios **Dabartinės kaimo bendruomenės tradicijos** (žr. 14 paveikslą). Išskiriamos šios subkategorijos: *Švenčių ir minėtinų dienų šventimas* (11 teiginių). Kaimo bendruomenėje žmonės švenčia įvairias šventes, kurios jau tampa bendruomenės tradicija „*Mūsų bendruomenėje tradiciškai gyvuoja Naujametiniai suaugusių karnavalai, vyksta Kaziuko mugė, švenčiama Motinos diena*“; „*Tarptautinės Vaikų Gynimo dienos minėjimas <...>*“; „*Joninės, Šeštinių atlydai, derliaus šventės*“. Subkategorija *Rūpinimasis silpnesniais bendruomenės nariais* (2 teiginiai) įrodo, kad bendruomenės žmonės neįvardija rūpinimąsi silpnesniais kaip tradicijos, o tiesiog jaučia pareigą pagelbėti nelaimėje ištiktiems žmonėms „*<...>rūpinimasis seneliais ir neįgaliais*“; „*<...>parama ištikus nelaimėje<...>*“. Subkategorija *Kitos besiformuojančios tradicijos* (1 teiginys) „*<...>kraštiečių susitikimai<...>*“. Iš gautų teiginių galime teigti, kad kaimo bendruomenėje nėra susiformavusios bendruomenės tradicijos, švenčiamos tik tradicinės lietuviškos šventės, o apie dabartines naujas tradicijas žmonės neturi ką pasakyti. Kaimo bendruomenės žmonės turi būti skatinami organizuoti kitokio pobūdžio renginių, kurie turėtų auklėjamąją bei mokomąją vertę. Tai galėtų būti įvairūs mokymai, seminarai, bendri susirinkimai.

14 pav. Dabartinės kaimo bendruomenės tradicijos

Aplinkos poveikis kaimo bendruomenėms

Didžiausią **Dominuojančią kaimo bendruomenės socialinę ir kultūrinę problemą** (žr. 15 paveikslą) informantai išskiria *Bedarbystę* (6 teiginiai): „*Žmonių<...>bedarbyste*“; „*Kad jauni žmonės neranda darbo <...>*“; „*Pagrindinė socialinė problema - nedarbas*“. Bendruomenės ir jų nariai kasdien susiduria su sveikatos, senėjimo, socialinės izoliacijos, skurdo, atskirties, švietimo problemomis. Kaimo gyventojų senėjimą lemia ne tik mažėjantis gimstamumas, bet ir jaunimo nenoras gyventi kaime. Tai atspindi subkategorijos *Kultūrinių renginių stoka*, *Kaimo žmonių senėjimas*, *Socialinių paslaugų deficitas* kiekvieną subkategoriją pagrindžia vienodas teiginių skaičius (5 teiginiai) „*Kaime vyksta nedaug kultūrinių renginių*“; „*<...>mažėja jaunimo<...>*“; „*<...>o likusieji jau yra garbingo amžiaus <...>*“; „*<...>toli medicinos punktai<...>*“; „*<...>ne visur važinėja autobusai<...>*“. Taip pat informantai išskiria ir pačių *Žmonių abejingumą* (1 teiginys) „*Žmonės nori renginių, bet juose dalyvauti tai nenori*“. Tikėtina, kad žmonės dalyvautų bendruomenės veikloje, tačiau dėl laiko stokos negali dalyvauti „*O dirbantiems- nėra laiko išvykoms ar saviveiklai*“.

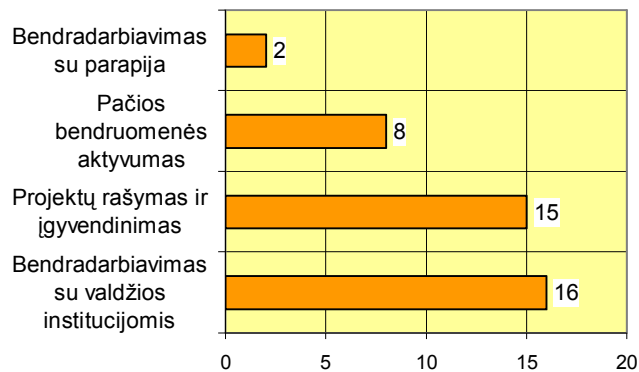

15 pav. Dominuojančios kaimo bendruomenės sociokultūrinės problemos

Tyrimo rezultatai patvirtino Sadausko (2010) teiginį, kad „kaip kaimo bendruomenėms padėti spręsti gyventojų socialines problemas turėtų rūpintis socialinio darbo profesijų atstovai. Tačiau bene didžiausią ir realų socioedukacinį bei sociokultūrinį darbą bendruomenėje dabartiniu metu

atlieka bendruomenių centrai, įsikūrę kaimo teritorijose. Šios veikiančios organizacijos telkia žmones bendrai socialinei, kultūrinei, švietėjiškai veiklai“, tačiau galima teigti, kad nesprenžia jų problemų.

Remiantis informantų išsakytais pastebėjimais, buvo išskirtos subkategorijos, kurios įrodo **Bendruomenės sociokultūrinių problemų sprendimo kelius** (žr. 16 paveikslą). Pagrindinis problemos sprendimas būdas įvardijamas kaip *Bendradarbiavimas su valdžios institucijomis* (16 teiginių): „<...>padeda vietos valdžia – seniūnija“; „Vietinė valdžia padeda įgyvendinti projektus“; „Kasmet iš kaimo rėmino fondo skiria lėšų bendruomenės reikmėms<...>“. Bendradarbiavimas yra priemonė, kuria naudojantis galima abipusiai naudingai keistis informacija, įgūdžiais ir patirtimi. Šioje subkategorijoje dominuoja valstybės parama, o ne bendruomenės aktyvumas. Remiantis informantų išsakyta nuomone bendruomenė yra teikusi paraiškas projektų finansavimui, tai galime pastebėti subkategorijoje *Projektų rašymas ir įgyvendinimas* (15 teiginių): „Turime įgyvendinę 5 projektus“; „<...>už gautus pinigus<...> įsirengėme bendruomenės patalpas“; „Yra gavusi finansavimą keliems projektams“; „Yra nemažai fondų, bandome jais naudotis“.

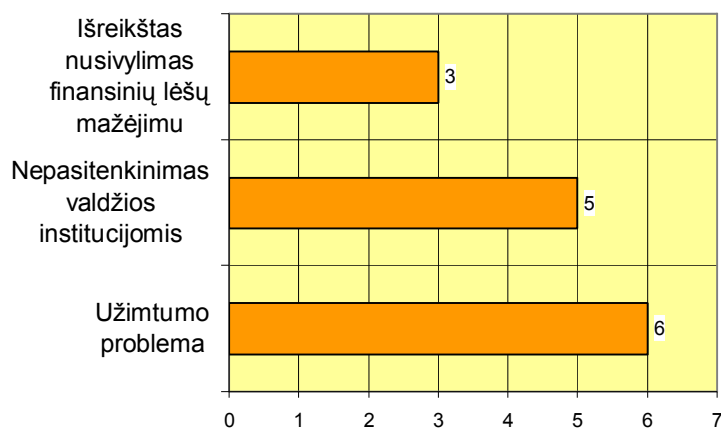

16 pav. Bendruomenės sociokultūrinių problemų sprendimo keliai

Labai svarbus ir pačių bendruomenės narių indėlis į kaimo gerovės gerinimą *Pačios bendruomenės aktyvumas* (8 teiginiai): „Daug dėmesio skiria bendruomenė<...>“; „Problemas sprendžiame patys<...>“; „Padeda spręsti bendruomenės narių aktyvus dalyvavimas<...>“. Stebimas problemų sprendimo ieškojimas *Bendradarbiaujant su parapija* (2 teiginiai): „Jas padeda spręsti Šv. Mikalojaus parapija<...>“; „Jas padeda spręsti<...> klebonijos parapija (nuomoja patalpas)“. Galima daryti prielaidą, kad seniūnai ir savivaldybių pareigūnai įtakoja gyventojų aktyvumą sprendžiant vietines problemas, nei pačios bendruomenės nariai.

Kategorijoje **Bendruomenė nepajėgi išspręsti problemų** (žr. 17 paveikslą) informantai akcentuoja pagrindinę problemą, kurios jie negali išspręsti, tai *Užimtumo problema* (6 teiginiai): „Nepajėgi išspręsti<...> kultūrinio gyventojų užimtumo<...>“; „Nepajėgi išspręsti bedarbystės<...>“. Susiduria su sunkumais įtraukiant žmones į bendruomenės veiklą „Sunku

įtraukti žmones, kurie turi žalingų įpročių“. Nepajėgi sustabdyti jaunimo emigracijos „*Sustabdyti jaunų žmonių išvykstančių į užsienį srautą“*. Vietinės valdžios institucijoms tenka svarbus vaidmuo

17 pav. Bendruomenė nepajėgi išspręsti problemų

kaimo bendruomenės veikloje. Iš informantų teiginių pastebimas *Nepasitenkinimas valdžios institucijomis* (5 teiginiai): „*Valdžia pažada padėti, tik prieš rinkimus*“; „*Manau, kad valdžios norai bendruomenių kūrimosi skatinimui ir reali pagalba bendruomenėms - neadekvatūs dalykai*“. Nusivylimą sukelia lūkesčiai susiję su bendruomenės veiklos finansavimu. Žmonės nusivylę bei nepatenkinti šalies valdžios institucijų, savivaldybės finansine parama. Tai atsispindi subkategorijoje *Išreikštas nusivylimas finansinių lėšų mažėjimu* (3 teiginiai): „*Mažos šeimų pajamos ir yra didžiausia problema*“; „*Socialinė parama dažnai būna vienintelis pragyvenimo šaltinis*“; „*Nepajėgi išspręsti tokių problemų, kurios susiję su dideliais finansais, reikalaujančios staiga didelių investicijų*“. Šie teiginiai įrodo, kad kaimo bendruomenės nariai nėra pilietiškai aktyvūs, linkę problemų sprendimą deleguoti valdžios institucijoms, kaltina aplinką dėl esamos padėties, nerodo asmeninės iniciatyvos sprendžiant savąias problemas.

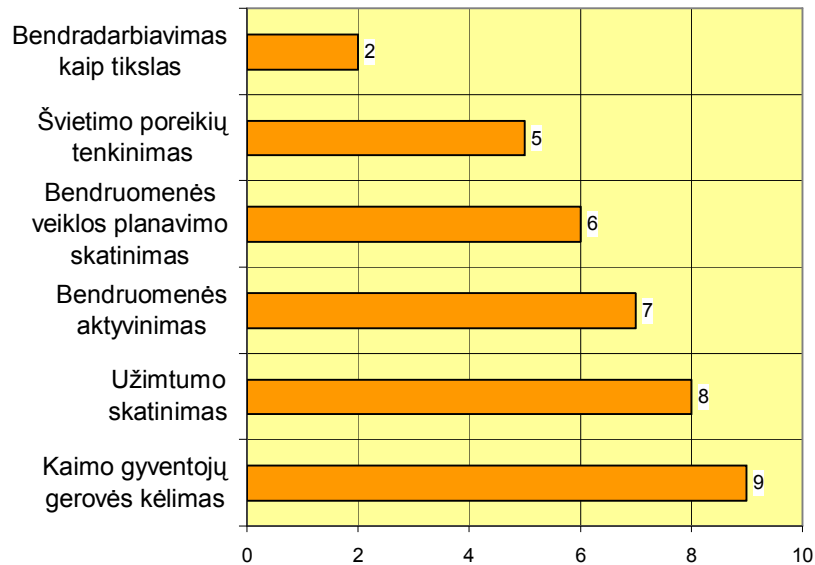
Tyrimo rezultatai sutampa su Socialinių studijų centro atlikta kaimiškų bendruomenių organizacijų apklausos rezultatais (Poviliūnas, Gegužienė, Žiliukaitė 2004), kad kaimo bendruomenės kuriasi siekdamos išspręsti vietos problemas, atstovauti vietos žmonių, atskirų socialinių grupių interesus, tačiau dažnai jos yra per mažos, per silpnos, kad vienos pačios galėtų pakeisti situaciją iš esmės. Glaudus bendradarbiavimas, partnerystės ryšių užmezgimas su kitomis rajono nevyriausybinėmis organizacijomis, vietine valdžia gali būti vienas iš būdų sustiprinti bendruomenės poveikį.

Kaimo bendruomenių tikslai

Kaip teigia dr. Kuzmickaitė (2004), tikslo siekimas yra svarbi, bendruomenės narius surišanti funkcija, rodanti bendruomenės valdymo pajėgumą priimant sprendimus. Esant reikalui tokios

bendruomenės išlaiko saugos, viešosios tvarkos palaikymo institucijas, reguliuoja komercines veiklas, galinčias turėti vienokią ar kitokią įtaką gyvenamajai vietai.

Kategorijoje **Siektini kaimo bendruomenės tikslai** (žr. 18 paveikslą) atsispindi informantų tikslai, kuriuos turėtų sau kelti kaimo bendruomenė. Didžiausią teiginių skaičių turinti subkategorija *Kaimo gyventojų gerovės kėlimas* (9 teiginiai) teigia, kad žmonės nori puoselėti kaimo gerovę,

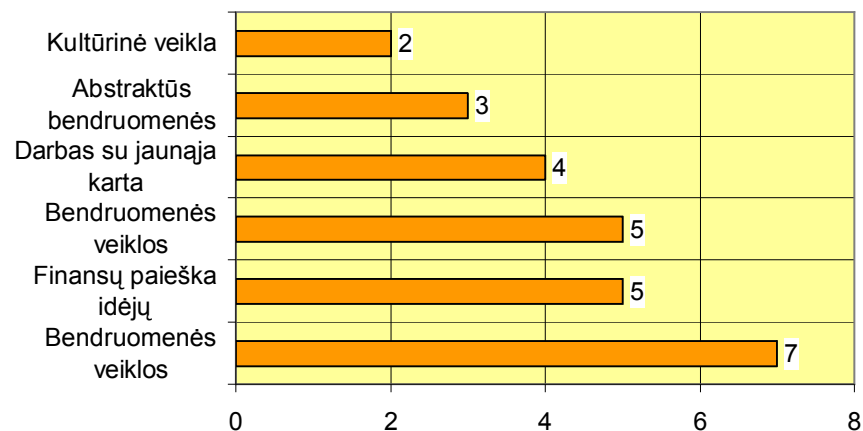

18 pav. Siektini kaimo bendruomenės tikslai

rūpintis kaimo plėtra, į veiklą įtraukiant kuo daugiau žmonių: „*Aš daugiau dėmesio skirčiau gyventojų gyvenimo sąlygų gerinimui<...>*“; „*Įtraukti kuo daugiau žmonių į kaimo gyvenimo gerinimą*“; „*<...>gerinti gyvenimo kokybę*“. Kitas svarbus tikslas *Užimtumo skatinimas* (8 teiginiai), užimtumas, tai ne tik laisvalaikio praleidimas, bet ir naujų darbo vietų kūrimas, verslo kūrimo skatinimas: „*Aš daugiau dėmesio skirčiau žmonių <...>užimtumui*“; „*<...>siekti, kad būtų įkurta naujų darbo vietų*“; „*<...>skatinčiau kurti savo verslą*“; „*Jeigu būtų galimybė, galvotume apie tai, kaip sukurti žmonėms darbo vietų*“. *Bendruomenės aktyvinimas* (7 teiginiai) taip pat įvardijamas kaip tikslas aktyviai dalyvauti bendruomenės veikloje, kartu kurti ir išlaikyti bendruomeniškumą: „*Įtraukti visus kaimo gyventojus į bendruomenės veiklą<...>*“; „*Ugdyti sąmoningą kaimo žmonių požiūrį į savo asmenybę, sveiką gyvenseną, aktyvų gyvenimo būdą*“; „*Bendruomenė turėtų siekti ugdyti gyventojų bendruomeniškumą*“. Tikslas *Bendruomenės veiklos planavimo skatinimas* (6 teiginiai) įvardijamos būtinos veiklos, kaip: „*Kaimo bendruomenė turėtų sudaryti metinį darbų planą<...>*“; „*Veiklą planuoti reikia mažiausiai 3metus į priekį<...>*“; „*Veiklą planuoti <...>kas metus<...>*“; „*Veiklą planuoti <...>kas ketvirtį*“. Ne mažiau reikšmingas tikslas *Švietimo poreikių tenkinimas* (5 teiginiai). Žmonės yra susirūpinę švietimo ir ugdymo paslaugomis, kurios turėtų būti teikiamos kaimo bendruomenėje: „*Tobulinti žinias ir jas perteikti*

kuo didesniam bendruomenės ratui“; „Aš daugiau dėmesio skirčiau žmonių <...>švietimui<...>“; „Bendruomenė turėtų siekti <...> organizuoti gyventojų švietėjiškumą“. Pagal teiginių skaičių mažiau reikšmingas tikslas *Bendradarbiavimas kaip tikslas* (2 teiginiai), akcentuojama: „Bendradarbiauti su nevyriausybinėmis, valdžios ir įvairiomis kitomis rajono, respublikos, užsienio organizacijomis“; „<...>konstruktiviai bendradarbiauti su savivaldybe sprendžiant bendruomenės problemas“. Apibendrinant informantų teiginius galime konstatuoti, kad kaimo bendruomenės žmonių tikslai pakankamai konkretūs, susiję su darbo vietų kūrimu, sąlygų bendruomenės nariams mokytis sudarymu, verslumo ugdymu.

Kokybiniu tyrimu siekta išsiaiškinti kaip žmonės planuotų savo veiklą jei būtų bendruomenės pirmininku ir kieno pagalba labiausiai remtųsi. Informantų teiginius atspindi kategorija **Bendruomenės veiklų modeliavimo bruožai** (žr. 19 paveikslą).

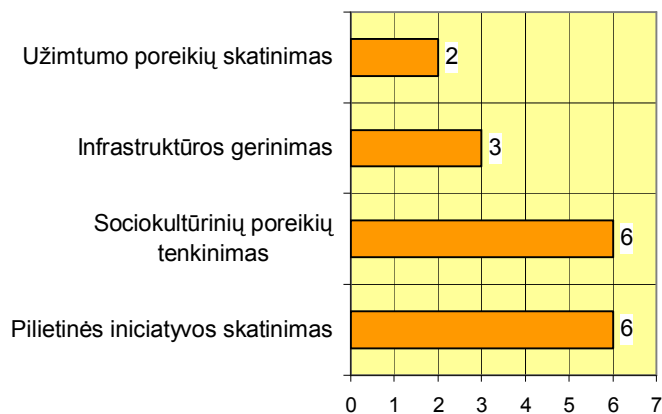

19 pav. Bendruomenės veiklų modeliavimo bruožai

Reikšmingiausia subkategorija *Bendruomenės veiklos organizavimas remiantis pačia bendruomene* (7 teiginiai) akcentuojama, kad žmonės patarimo kreiptųsi į aktyvius bendruomenės narius, veiklą išmanančius žmones: „Jeigu būčiau pirmininkas pagalbos remčiausi į aktyvius žmones<...>“; „Kreipčiausi į toje srityje išmanančius žmones ir galinčius padėti<...>“; „Bendruomenės narių patarimo<...>“. Kitą bendruomenės veiklą atspindi vienodą teiginių skaičių turinčios subkategorijos, tai *Bendruomenės veiklos organizavimas bendradarbiaujant su seniūnija* ir *Finansų paieška idėjų įgyvendinimui* (po 5 teiginius). Pagrindinis bendruomenės partneris – seniūnija. Su ja bendruomenė dažniausiai susiduria sprendžiant įvairius klausimus, sunkumus, todėl organizuojant bendruomenės veiklą akcentuojama būtent seniūnijos pagalba: „Bendruomenės pirmininkas labiausiai ir pirmiausiai pagalbos kreipiasi į seniūniją<...>“; „Seniūnijos pagalbos<...>“. Finansinės paramos bendruomenė tikėtusi iš projektinės veiklos ir verslininkų: „<...>labiausiai finansinės paramos tikėčiausi iš projektinės veiklos, kadangi tai labai svarbu bendruomenės gyvavimui“; „Jeigu būčiau pirmininkas pagalbos remčiausi <...> palankiai į

socialinius reikalus žiūrinčius verslininkus“. Į bendruomenės veiklą būtų planuojama įtraukti ir jaunimą, jiems perduodant senovinius papročius, mokant bendravimo: „*Išlaikyti jaunimą kaime*<...>“; „<...>*mokinti bendravimo tradicijų*<...>“; „<...>*mokinti juos senųjų amatų*<...>“. Mažiau reikšmingos subkategorijos *Abstraktūs bendruomenės veiklos uždaviniai* (3 teiginiai) ir *Kultūrinė veikla* (2 teiginiai) iliustruoja poreikį spręsti įvairias problemas, atkurti kultūrinę veiklą: „<...>*padėti spręsti įvairias iškilusias problemas*“; „<...>*noras tobulėti*<...>“; „*Organizuoti kuo daugiau pažintinių išvykų, bendruomenės nariams*“. Šie teiginiai patvirtina prielaidą, kad kaimo bendruomenės nepajėgios spręsti savo problemų, lūkesčius sieja su seniūno arba bendruomenės pirmininko veikla, o ne su aktyviais bendruomenės nariais.

Interviu siekta sužinoti kokius susiformavusius tikslus turi kaimo bendruomenė, tai atsispindi kategorijoje **Bendruomenės susiformavę tikslai** (žr. 20 paveikslą). Atliekant interviu turinio

20 pav. Bendruomenės susiformavę tikslai

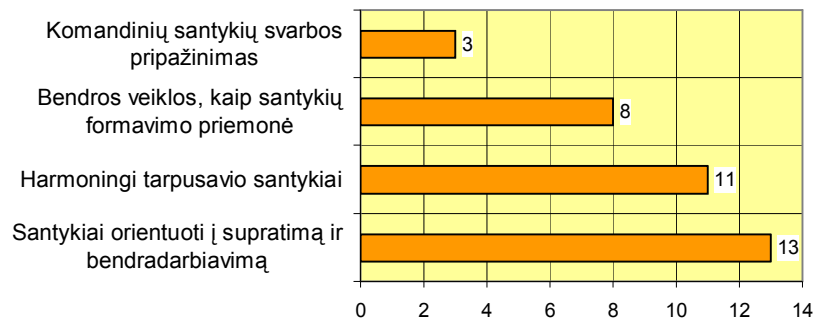
analizę vienodu teiginių skaičiumi išsiskyrė šios subkategorijos *Pilietinės iniciatyvos skatinimas* (6 teiginiai) ir *Sociokultūrinių poreikių tenkinimas* (6 teiginiai), kurios atsispindi informantų teigimu realius bendruomenės tikslus: „*Bendruomenės tikslas – skatinti bendruomenės narių <...>pilietinę iniciatyvą*“; „*Skatinti kaimo bendruomenės narių pilietinį aktyvumą*“; „*Bendruomenės tikslas – <...> kultūrinių problemų sprendimas <...>*“; „*Bendruomenės tikslas – skatinti <...> kultūrinę-sportinę veiklą*<...>“. Mažiau reikšmingi bendruomenės tikslai *Infrastruktūros gerinimas* (3 teiginiai): „<...>*sutvarkyti vandentvarkos prieigas*<...>“; „<...>*išplėsti bendruomenės namų plotą*<...>“ ir *Užimtumo poreikių skatinimas* (2 teiginiai): „*Padėti bendruomenės nariams realizuoti savo darbinį potencialą*“; „*Skatinti bendruomenės narius kurti savo verslą*“. Teiginiai įrodo kaimo žmonių sąmoningumą, supratimą, rūpestį, kad būtina skatinti pilietinę iniciatyvą, taip tenkinti savo sociokultūrinius poreikius.

Beresnevičiūtė ir kt. (2003) teigia, kad aktyviai kaimo bendruomenei turi rūpėti, kiek aktyviai jos nariai dalyvauja bendruomenės veikloje, kiek aktyviai įsitraukia į bendruomenės gyvenimą, kokia veikla nariams reikalinga, kokia ne. Šių klausimų aptarimas ir nagrinėjimas turėtų vykti kartu

su visais bendruomenės nariais – tokiu būdu „nuolatiniai apmąstymai, bendras nuveiktų darbų aptarimas ir ateities planavimas dar labiau suburia žmones bendram tikslui“. Mūsų tyrimo gauti rezultatai parodė, kad kaimo bendruomenės tikslai nėra pilnai susiformavę.

Kaimo bendruomenių veiklų struktūra

Bendruomenėje labai svarbu tarpusavio santykiai. „Sveika“ bendruomenė yra ta, kuri sugeba bendrauti, nustatant bendruomenės poreikius bei problemas, pati sugeba spręsti iškilusias problemas. Kategorijoje **Bendruomenės tarpusavio santykių bruožai** (žr. 21 paveikslą) išskiriamos keturios subkategorijos: *Santykiai orientuoti į supratimą ir bendradarbiavimą* (13 teiginių): „Šiuose santykiuose svarbiausia <...> supratimas“; „Svarbiausia <...> tarpusavio palaikymas“ „Šiose santykiuose svarbiausia yra geranoriškumas <...>“, *Harmoningi tarpusavio santykiai* (11 teiginių): „Bendruomenėje stengiamasi išlaikyti šiltus ir glaudžius tarpusavio

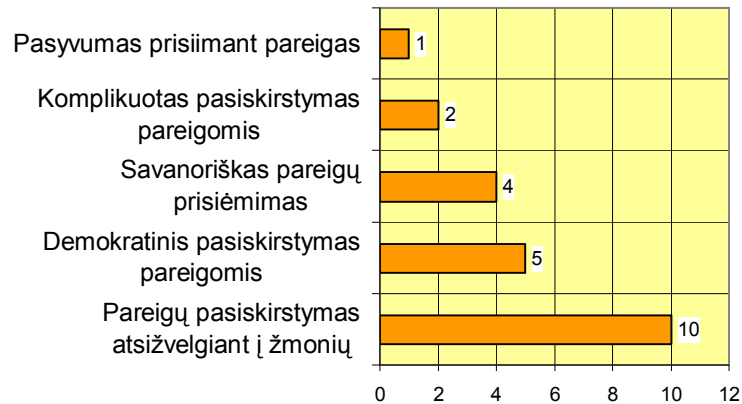

21 pav. Bendruomenės tarpusavio santykių bruožai

santykius“; „Bendruomenės palaikomi tarpusavio santykiai yra draugiški<...>“, *Tarpusavio santykiai – šilti ir artimi*“, *Bendros veiklos, kaip santykių formavimo priemonė* (8 teiginiai): „Dalyvavimas renginiuose<...>“; „Dalyvavimas <...> susirinkimuose <...>“; „<...> bendra veikla<...>“, *Komandinių santykių svarbos pripažinimas* (3 teiginiai): „Šiose ryšiuose svarbiausiai <...> noras dirbti komandoje“; „Kartu galime daug ką padaryti“; „Komandinis darbas<...>“. Galima teigti, kad bendruomenėje stengiamasi išlaikyti glaudžius tarpusavio santykius. Tarpusavio santykių, paremtų nuoširdumu, pasitikėjimu, supratimu, abipuse pagalba, lygiateisišku bendravimu gali būti kaip prielaida bendruomenės žmonių aktyvumui skatinti, pasitikėjimui savimi ir kitais stiprinti. Tai leidžia užtikrinti pakankamą potencialą aktyvumui didinti.

Kategoriją **Bendruomenės pareigų pasidalijimo ypatumai** (žr. 22 paveikslą) išryškina penkios subkategorijos: *Pareigų pasiskirstymas atsižvelgiant į žmonių gebėjimus* (10 teiginių): „Atsižvelgiama į žmogų kuris toje srityje tinkamas“; „Pareigas pasiskirstomos pagal bendruomenės narių gebėjimus<...>“; „Pasiskirsto pagal poreikius<...>“, *Demokratinis pasiskirstymas pareigomis* (5 teiginiai): „Pareigos paskirstomos balsavimo būdu“; „Yra išrenkami<...>“, *Savanoriškas pareigų prisiėmimas* (4 teiginiai): „Savo noru ir kaip kam patogiau“; „<...> patys

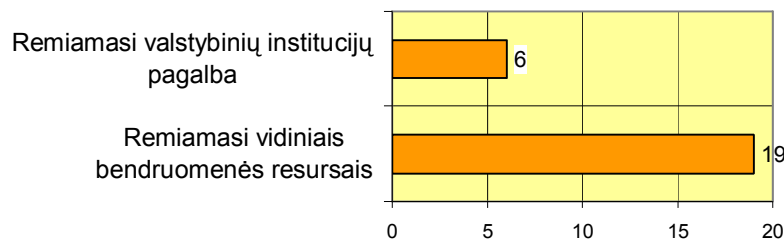
pasisiūlo“. Šios kategorijos atskleidžia bendruomenės narių norą dalyvauti bendrose veiklose bei jų planavime. Tačiau pastebimas nežymus *Komplikuotas pasiskirstymas*

22 pav. Bendruomenės pareigų pasidalijimo ypatumai

(2 teiginiai): „*Ivairiai, būna ir nuomonių nesutapimų<...>*“ bei *Pasyvumas prisiimant pareigas* (1 teiginys): „*Mūsų bendruomenės nariai priešiški vaidmenų priėmimui*“. Galime teigti, kad akcentuojamas pareigų paskirstymas gabiems žmonėms, stokojama iniciatyvos prisiimti atsakomybę už bendruomenės veiklą, šalinamasi aktyvių vaidmenų.

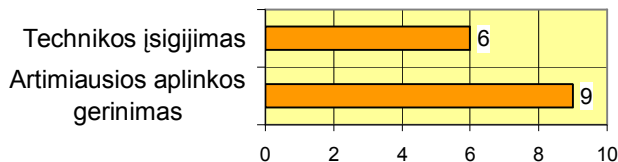
Kategorijoje **Sudėtingų situacijų sprendimo būdai** (žr. 23 paveikslą) išsiskiria tik dvi subkategorijos: *Remiamasi vidiniais bendruomenės resursais* (19 teiginių): „*Pasitelkia bendruomenės narius ir taip ieškomi sprendimai*“; „*Bendruomenė iškilus kritinėms situacijos ieško kompromiso*“; „*Pasitelkia bendruomenės narius ir taip ieškomi sprendimai*“ ir *Remiamasi valstybinių institucijų pagalba* (6 teiginiai): „*<...>jei tai padaryti neįmanoma kreipiasi į<...> kitų institucijų vadovus*“; „*Kritinėmis situacijomis bendruomenė kreipiasi į vietoje esančias institucijas: į seniūniją, policijos nuovadą, ambulatoriją <...>*“.

23 pav. Sudėtingų situacijų sprendimo būdai

Iškilus kritinėms situacijoms kaimo bendruomenės žmonės nenuleidžia rankų, ieško sprendimo galimybių, kreipiasi į atitinkamas institucijas joms išspręsti.

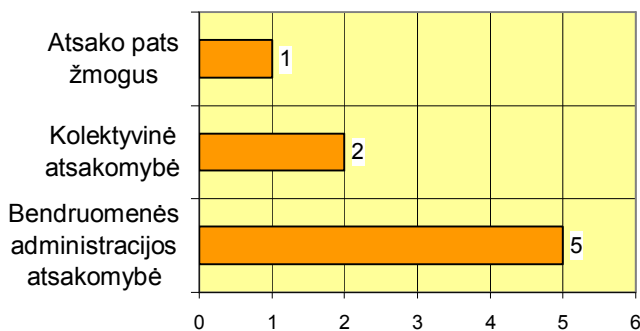
Kaimo bendruomenė turi ieškoti aplinkoje galimybių pagerinti savo gyvenimo sąlygas ir turi rodyti norą kažką veikti ir pasiekti. Kategorijoje **Bendruomenėje gimstančios iniciatyvos** (žr. 24 paveikslą) išskiriamos dvi subkategorijos – *Artimiausios aplinkos gerinimas* (9 teiginiai):

24 pav. Bendruomenėje gimstančios iniciatyvos

„Turime kaime parkelį, bendruomenė jį nusprendė sutvarkyti ir ten padaryti vasaros poilsiavietę“; „Restauruoti kaimo kultūros namai“; „Bendruomenės nuomojamame pastato antrame aukšte <...>pakeista vandens ir kanalizacijos įranga“; „<...>sporto salei nupirkti treniruokliai<...>“ ir Technikos įsigijimas (6 teiginiai): „Dažniausiai iš projektui skirtų lėšų įsigyta pvz.: kompiuteriai<...>“; „<...>įsigyta žoliapjovė<...>“. Interviu analizė parodė, kad žmonėms yra reikalinga sporto ir kultūros infrastruktūra, žmonės savo poreikius tenkina patys tvarkydami savo aplinką.

Kategorijoje **Atsakomybės už sėkmę ir nesėkmę prisiėmimo tipai** (žr. 25 paveikslą) išskiriamos trys subkategorijos. Daugiausiai teiginių turinti subkategorija *Bendruomenės administracijos atsakomybė* (5 teiginiai) teigiama, kad už sėkmę ir nesėkmę atsakomybę turi prisiimti bendruomenės administracija: „Atsakomybę prisiima bendruomenės pirmininkė<...>“; „Atsakomybę prisiima bendruomenės<...> pavaduotoja“; „Atsakomybę už sėkmes ar nesėkmes

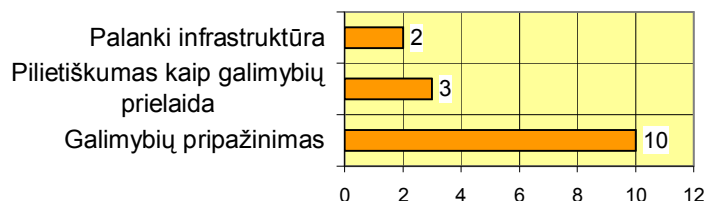
25 pav. Atsakomybės už sėkmę ir nesėkmę prisiėmimo tipai

prisiima veiklos grupė“. Tikėtina, kad žmonės nesuvokia atsakomybės sąvokos, todėl jos nenori prisiimti. Antroji subkategorija *Kolektyvinė atsakomybė* (2 teiginiai): „Atsakomybę kolektyvinė<...>“; „Visą atsakomybę prisiima kaimo bendruomenė“. Trečioje subkategorijoje

Atsako pats žmogus (1 teiginys): „*Pirmiausiai atsako pats žmogus už save<...>*“. Kaimo bendruomenės žmonės turi turėti atsakomybės jausmą už viską, kas vyksta jų gyvenime, prisiimti atsakomybę už savo veiklą ir konkretaus darbo funkcijas. Šie teiginiai dar kartą patvirtina, kad bendruomenės žmonės nesiima atsakomybės už sėkmes ir nesėkmes, primeta tai bendruomenės administracijai. Tai įrodo jų atsakomybės už savo veiksmus stoką.

Kaimo bendruomenių veiklų aktyvinimas

Atliekant interviu informantų buvo paklausta kokias galimybes turi bendruomenės nariai dalyvauti kaimo bendruomenės veikloje. Kategorijoje **Galimybių dalyvauti bendruomenės veikloje požymiai** (žr. 26 paveikslą) išskiriamos trys subkategorijos. Pirmiausiai akcentuojamas *Galimybių pripažinimas* (10 teiginių): „*Kiekvienas bendruomenės narys, dalyvauti bendruomenės veikloje, turi vienodas <...>galimybes*“; „*Visi bendruomenės nariai turi galimybę dalyvauti įvairiuose renginiuose, naudotis tuo, ką esame įkūrę*“; „*Galimybės yra puikios reikia tik paties žmogaus noro*“. Sėkmingai ir aktyviai dalyvauti kaimo bendruomenės veikloje turi ir gali kiekvienas žmogus, tik reikia norėti. Mažiau akcentuojamas *Pilietiškumas kaip galimybių prielaida* (3 teiginiai): „*Kiekvienas bendruomenės narys, dalyvauti bendruomenės veikloje, turi vienodai lygias teises<...>*“; „*Turi<...> visas pilietines teises*“. Iš dešimties informantų tik du teigia, kad turi palankias sąlygas dalyvauti bendruomenės veikloje, tai atsispindi subkategorijoje *Palanki infrastruktūra* (2 teiginiai):

26 pav. Galimybių dalyvauti bendruomenės veikloje požymiai

„*Turi suremontuotas patalpas<...>*“; „*<...>geras susisiekimas<...>*“. Galime teigti, kad bendruomenės žmonės turi plačias galimybes aktyviai dalyvauti bendruomenės veikloje, tačiau jų neišnaudoja.

Kaimo bendruomenės rūpestis – kaimo žmonių gerovė. Kaimo gyventojus vis labiau domina bendra jų gyvenimo kokybė, t. y. sveikatos, saugumo, asmeninio tobulėjimo, laisvalaikio organizavimo ir kiti svarbūs klausimai. Kategorijoje **Bendruomenės veiklos ribos** (žr. 27 paveikslą) išskiriamos aštuonios subkategorijos. Dominuojanti subkategorija *Švenčių ir laisvalaikio organizavimas* (10 teiginių) įrodo, kad žmonėms aktualu, kaip praleisti turiningai laisvą laiką, dalyvauti renginiuose: „*Bendruomenė organizuoja veiklas savo nariams ir kitiems tai: įvairiausios šventės<...>*“; „*<...>organizuojame renginius kviesdami įvairius rajono kolektyvus*“; „*<...>kuriami šokiai jaunimui<...>*“; „*<...>suburta kaimo kapela*“. Kaimo bendruomenė ieško

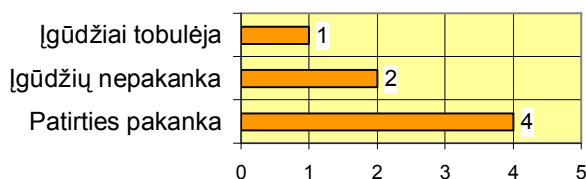
lėšų savo veiklai plėtoti, dalyvauja *Projektinėje veikloje* (4 teiginiai): „*Projektinė veikla*<...>“; „*Rašo projektus*<...>“. Mažiau reikšmingos bendruomenės veiklos *Aplinkos tvarkymas* (3 teiginiai) ir *Labdaros ir paramos teikimas*. Bendruomenė rūpinasi aplinka (gražina gyvenvietes, dalyvauja akcijose), padeda sunkiai besiverčiantiems žmonėms, užsiima labdaringa veikla, tačiau šias veiklas

27 pav. Bendruomenės veiklos ribos

reikėtų plėtoti. Nepakankamai išplėtotos *Švietėjiškos veiklos organizavimas*, *Dėmesys sveikai gyvensenai*, *Socialinės atskirties mažinimas*. Šie teiginiai patvirtina anksčiau minėtus teiginius, kad kaimo bendruomenių žmonėms svarbios tradicijos ir šventės, todėl jos ir plėtojamoms. Tačiau stokojant pilietinės iniciatyvos ir atsakomybės neskiriama pakankamai dėmesio socialinės atskirties mažinimui, sveikos gyvensenos puoselėjimui, švietėjiškos veiklos plėtočiai.

Atliekant interviu turinio analizę išsiskyrė kategorija **Bendruomenės veiklos įgūdžių charakteristika** (žr. 28 paveikslą). Žmonės teigia, kad jiems *Įgūdžių pakanka* (4 teiginiai): „*Taip jau ne pirmi metai tai daroma, jau galima sakyti patirties pakanka*<...>“; „*Taip bendruomenės*

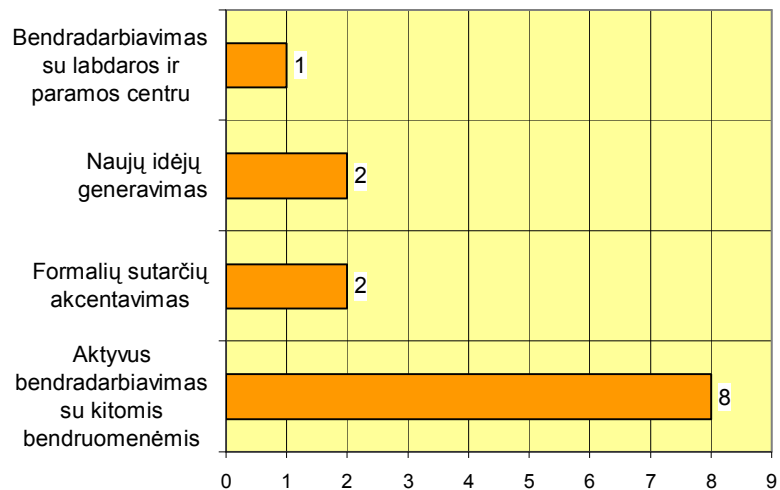

28 pav. Bendruomeninės veiklos įgūdžių charakteristika

nariai turi pakankamai įgūdžių šioms veikloms“. Kiti bendruomenės nariai teigia, kad *Įgūdžių nepakanka* (2 teiginiai): „*Visada įgūdžių maža, bet mes stengiamės mokytis!*“; „*Dalinai turi, vyksta mokymai*“. Žmonės nenuleidžia rankų, mokosi, gilinasi žinias, dalijasi savo patirtimi vienas su kitu, tai stebima subkategorijoje *Įgūdžiai tobulėja* (1 teiginys): „*Įgūdžiai su kiekviena veikla tobulėja*“. Mažas teiginių skaičius patvirtina prielaidą, kad bendruomenės žmonėms būtina semtis patirties ne tik iš kitų, bet gilinti žinias, rengiant ugdomojo pobūdžio seminarus. Bendruomenės ugdymas turi

būti organizuotas taip, kad kiekvienas galėtų pats perduoti savo žinias, o mainais gauti žinių iš artimos aplinkos.

Sėkminga kaimo bendruomenės veikla yra tuomet, kai bendruomenė bendradarbiauja su kitomis bendruomenėmis. Bendromis jėgomis galima inicijuoti infrastruktūros bei kitus projektus, prašyti savivaldybės lėšų viešųjų darbų programoms (nedarbiui mažinti), kompiuteriniam raštingumui kelti. Kategorijoje **Bendruomenės ryšių su kitomis institucijomis charakteristika** (žr. 29 paveikslą) ryškiausiai dominuoja subkategorija *Aktyvus bendradarbiavimas su kitomis bendruomenėmis* (8 teiginiai): „Bendruomenė palaiko gerus partnerystės ryšius su kaimynine bendruomene“; „Bendruomenė yra užmezgusi glaudžius ryšius su kitomis vietos bendruomenėmis“; „Lankosi vieni pas kitus<...>“. Subkategorijos *Formalių sutarčių akcentavimas* (2 teiginiai) ir *Naujų idėjų generavimas* (2 teiginiai) teigia, kad kaimo bendruomenės žmonės bendradarbiauja su kaimyninėmis bendruomenėmis yra pasirašiusios bendradarbiavimo sutartis, dalijasi idėjomis ir jas pritaiko savo veikloje, tačiau mažas teiginių skaičius rodo, kad šiuos ryšius reikėtų plėtoti. *Bendradarbiauja su labdaros ir paramos centru* (1 teiginys). Tik glaudus bendradarbiavimas, partnerystės ryšių užmezgimas su kitomis rajono bendruomenėmis, nevyriausybinėmis organizacijomis, vietine valdžia gali būti vienas iš būdų sustiprinti kaimo bendruomenės aktyvumą.

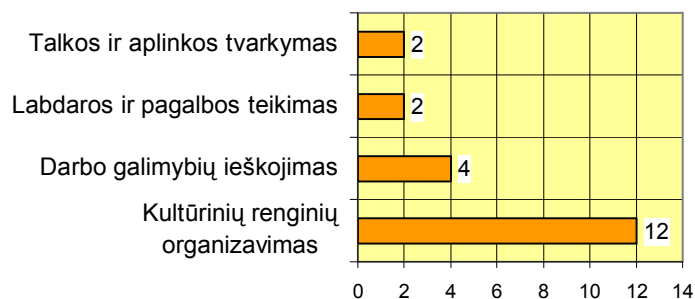

29 pav. Bendruomenės ryšių su kitomis institucijomis charakteristika

Ribašauskienė ir Tunaitienė (2005) akcentuoja, kad dauguma kaimo bendruomenės vykdomų veiklų apima platų jų poreikių spektrą: tai laisvalaikio praleidimas, kultūrinių renginių organizavimas, aplinkos tvarkymo, talkų rengimas, jaunimo bei vaikų laisvalaikio užimtumo organizavimas, bendruomenės atstovavimas vietos valdžios institucijose, socialinių paslaugų užtikrinimas vietos gyventojams, rūpinimasis bendruomenės narių saugumu. Tyrimo duomenys įgalina daryti prielaidą, jog tirtose kaimo bendruomenėse neišnaudojamos galimybės platesniam

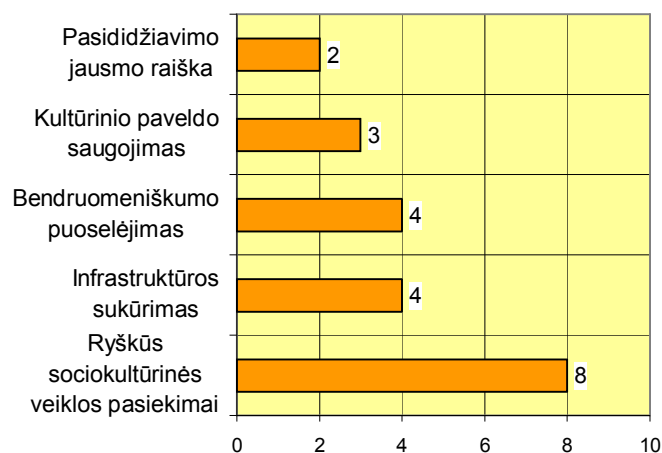
veiklų spektrui, stokojama bendradarbiavimo su centrais sprendžiant socialines problemas, menkai generuojamos ir įgyvendinamos idėjos, nesudaromos formalios sutartys socialinėms paslaugoms.

Kategorijoje **Labiausiai reikalingų veiklų kaimo bendruomenėje charakteristika** išskiriamos keturios subkategorijos (žr. 30 paveikslą). Bendruomenės žmonės įvardija jiems labiausiai reikalingą veiklą, tai *Kultūrinių renginių organizavimas* (12 teiginių): „*Labiausiai reikėtų <...>įvairių užsiėmimų jaunimui*“; „*<...>kaimo žmonių bendri susiejimai*“; „*Kultūriniai renginiai<...>*“. Didelė problema kaimo bendruomenėje tai *Darbo galimybių ieškojimas* (4 teiginiai): „*Labiausiai reikėtų <...>naujų darbo vietų*“; „*<...>darbo galimybių ieškojimas<...>*“. Kitos labiausiai reikalingos veiklos įvardijamos, tai *Labdaros ir pagalbos teikimas* (2 teiginiai) ir *Talkos ir aplinkos tvarkymas* (2 teiginiai) žmonės tikisi vieni iš kitų pagalbos, nori paremti sunkiai besiverčiančius, ne tik labdara, bet ir aplinkos sutvarkymu: „*Labdaros dalinimas<...>*“; „*<...>pagalba vienas kitam*“; „*<...>aplinkos tvarkymas*“; „*<...>organizuoti talkas<...>*“. Teiginiuose labiausiai akcentuojamas kultūrinių renginių organizavimas. Anksčiau aptartuose teiginiuose šios tendencijos taip pat buvo pakankamai ryškios, todėl telkiant žmones bendrai veiklai galima būtų išnaudoti kultūrinius renginius, kuriuose turėtų būti akcentuojamas pilietiškumo ugdymas, švietėjiškų idėjų realizavimas.

30 pav. Labiausiai reikalingų veiklų kaimo bendruomenėje charakteristika

Kategorijoje **Bendruomenės veiklos kuriomis didžiuojasi** (žr. 31 paveikslą) dominuojanti subkategorija *Ryškus sociokultūrinės veiklos pasiekimai* (8 teiginiai), žmonės didžiuojasi sukurtu ansambliu, sąskrydžiuose pasiektais pasiekimais: „*Moterų ansamblis*“; „*<...>dalyvavimas kaimo bendruomenės sąskrydžiuose*“; „*<...>jaunimo išvykos į sąskrydžius užimant prizines vietas<...>*“; „*<...>amatų dienos*“. Vienodą teiginių skaičių turinčios kategorijos *Infrastruktūros sukūrimas* ir

31 pav. Bendruomenės veiklos kuriomis didžiuojasi

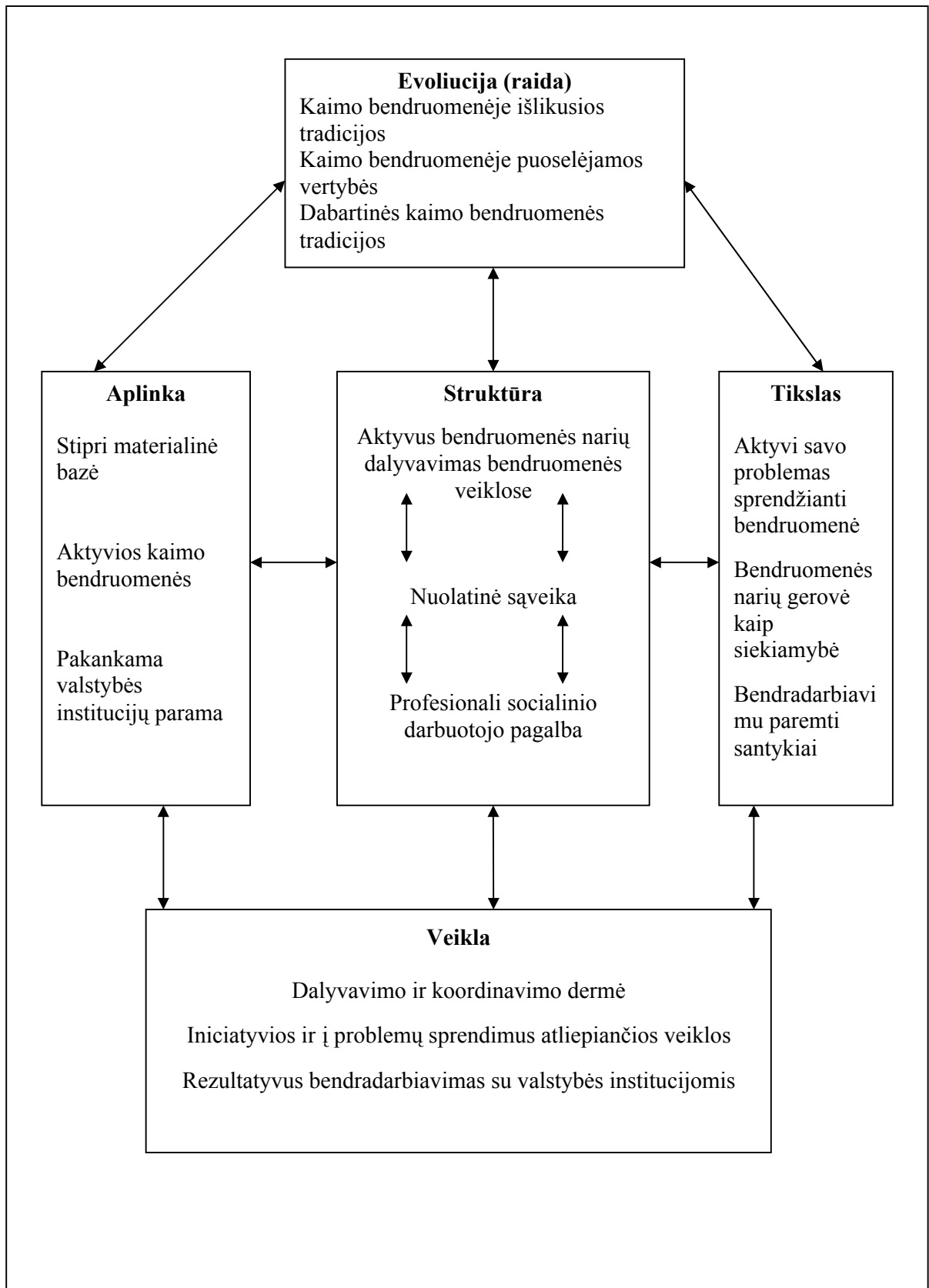
Bendruomeniškumo puoselėjimas (po 4 teiginius). Infrastruktūra yra vienas išteklių, būtinų sėkmingai bendruomenių veiklai. Kaimo gyventojai džiaugiasi turėdami galimybę savarankiškai sportuoti savo lėšomis įrengtoje sporto salėje, vaikams įrengę žaidimų aikšteles, susitvarkę bendruomenės patalpas: „*Treniruoklių salė*“; „*Žaidimų aikštelė*“; „<...>bendruomenės patalpos“. Kaip teigia Grigas (2000) kaimo bendruomeniškumas aktualus dėl: tarpusavio pagalbos, sprendžiant savo gyvenimo ir dabartinės veiklos problemas; kultūros tęstinumo, nes tik intensyviau tarpusavyje bendraujantys ir sąveikaujantys žmonės vartoja kultūrinio elgesio normas ir net istorinį paveldą; socialinės tvarkos palaikymo ir priešinimosi negatyviems reiškiniams; įgimto žmonių bendravimo, kurio dėka ir įgyjama patirtis bei kultūra. Tai įrodo ir subkategorijos teiginiai: „*Draugiški santykiai organizuojant veiklą*“; „*Galimybė susitikti kasmet kraštiečiams<...>*“. Kita svarbi kaimo bendruomenės veiklos dalis yra *Kultūrinio paveldo saugojimas* (3 teiginiai): „<...>rūpinasi etnokultūros paveldo saugojimu ir perdavimu ateities kartoms“; „*Kraštotylinė veikla<...>*“, tai įrodo, kad žmonės turi rūpi krašto etnokultūrinės tradicijomis, istorinio kultūros paveldo išsaugojimu. Subkategorija *Pasididžiavimo jausmo išraiška* (2 teiginiai) rodo, kad nepakankamai bendruomenės žmonės džiaugiasi savo veiklos rezultatais, nuveiktais darbais, pasiektais pasiekimais: „*Aš didžiuojuosi viskuo ką bendruomenė nuveikia gyvenvietės ir gyventojų labui*“; „*Didžiuojamės visu tuo, ką turime pasidarę*“. Galima teigti, kad kaimo bendruomenės gyventojų skiriamas didesnis dėmesys kaimo kultūrai ir istorijai gali užtikrinti kultūros paveldo priežiūrą, tinkamą naudojimą ir savalaikį atnaujinimą, kuris didins kaimo patrauklumą.

3.4. Kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo modeliavimas: dalyvavimo kliūtys, galimybės ir pokyčių kryptingumas

Kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo analizė parodė, kad aktyvų kaimo bendruomenės žmonių dalyvavimą bendruomenės veikloje veikia daugelis veiksnių. Tam tikri procesai sudaro sąveikos mechanizmą, kurio apibūdinimas ir optimalios kaitos krypties ir būdo parinkimas (tame tarpe – nesusiformavusių tradicijų, tikslų ir inovacijų susikirtimo problemos sprendimas). Šie probleminiai klausimai aktualūs sprendžiant kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo aktyvinimą.

Kaip rodo mokslinių tyrimų teorija ir praktika, tokiam reiškiniui tirti ir iškilusioms problemoms spręsti parankiausia naudotis Le Moigne sisteminiu modeliu. Toks pasirinkimas leidžia visybiškai įvertinti nagrinėjamą situaciją, atskleisti jos sudėtines dalis ir tarp jų esančius ryšius (Baranauskienė, Juodraitis, 2003).

Siekiant sistemiškai apibendrinti šio darbo nagrinėjamą kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo vyksmą, remiantis teorinės analizės ir empirinių tyrimų rezultatais bei Le Moigne patirtimi buvo sudarytas kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo modelis (žr. 32 paveikslą).

32 pav. Kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo modelis

Evoliucijos (raidos) požiūriu tyrimo rezultatai **rodo**, kad kaimo bendruomeninės tradicijos ilgus šimtmečius dominavusios Lietuvoje, praranda savo pozicijas kaimo žmogaus vertybinėje sistemoje. Tyrimo rezultatai įrodo, kad žmonės linkę į individualumą, individualias veiklas, retai patys prašo pagalbos, nenori padėti kitiems, prisiimti atsakomybės už kaimynų, kitų bendruomenės narių gyvenimus. Tik retose subkategorijose pastebimas išvelgiamas noras padėti silpnesniesiems, neįgaliesiems, kitiems socialinės atskirties grupių atstovams. O ir išreikštas noras dažnai būna abstraktus, neturi konkrečios veiklos požymių. Prasiveržia sovietmečio laikotarpiu susiformavusi tradicija – atsilyginti už paslaugą alkoholiu, ar šiaip leisti laiką girtuokliaujant. Kaimo bendruomenių puoselėjamos vertybės sunkiai ir labai negausiai įvardijamos (tai įrodo tyrimų rezultatai). Galima teigti, kad tai rodo vertybių krizę. Dabartinės kaimo tradicijos formuojasi nepakankamai aktyviai, apsiriboja daugiausia kalendorinių ar religinių švenčių organizavimu.

Mokslinės literatūros studija, bei empirinių tyrimų duomenys **leidžia daryti prielaidą**, kad siekiant aktyvaus kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo modeliavimo, svarbu, kad raidos požiūriu būtų remiamasi į senąsias kaimo bendruomenės tradicijas: ne tik į bendrą buvimą švenčių metu, bet ir į atjautą ištikus nelaimėi, krizei šeimoje, kolegialiai sprendžiant iškilusias socialines problemas (prisiminus Sąją, kai kaimo bendruomenė pirko jautį, siekiant viso kaimo gerovės) (plg. 32 pav. kaimo bendruomenės socialinio dalyvavimo modelis).

Aplinkos įtaką charakterizuoja taip pat besikeičiančios visuomenės nuostatų ir vertybių ypatumai, kaitos nuolatinė palydovė socialinė įtampa ir sąlygiškai vis dar nauja socialinė situacija Lietuvoje. Dabartinę aplinką galime įvardinti Avyžiaus romano pavadinimu – sodybų tuštėjimo metas. Aktyviausi bendruomenių nariai išvyksta į sostinę, kitus miestus. Stiprūs emigracijos į kitas valstybes procesai. Tai sukelia socialinę įtampą. Vaikai lieka su seneliais, dėdėmis ir tetomis. Likę žmonės išgyvena bedarbystės, valstybės išlaikytinio situacijas, kas taip pat neprisideda prie kokybiško ir oraus gyvenimo kaime, linkstama į nusivylimą, skatina žmogų likti pasyviu. Kaip įrodo tyrimo rezultatai kaimo bendruomenės yra neaktyvios, neturi stiprios materialinės bazės savo veikloms įgyvendinti, nejaučia pakankamos valstybės paramos. Kaip pozityvą galėtume išskirti į kaimą ateinančias Europos sąjungos lėšas, bet suvokimas apie jų pritraukimą ir panaudojimą yra per daug nekonkretus, abstraktus, kad šį procesą galėtume vertinti, kaip darantį reikšmingą įtaką aplinkai.

Tyrimo rezultatai **įrodo**, kad norit patirti sėkmę aplinkos aspektu, labai svarbi stipri materialinė bazė, aktyvios kaimo bendruomenės, bei pakankama valstybės institucijų parama. Tik turtinga ir stimuliuojanti bei aktyvi aplinka sudaro prielaidas produktyviam kaimo bendruomenės narių socialiniam dalyvavimui.

Tikslų požiūriu paaiškėjo, kad kaimo bendruomenės nėra suvokusios ko jos nori ir kur jos eina, kokios jos turėtų būti. Demokratinės visuomenės vertybės dar nepasiekė Lietuvos kaimo. Žmonės sunkiai suvokia ir nusako kokia turi būti kaimo bendruomenė. Išryškėjo neigiama pirmojo

atkurtos Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečio socialinės politikos įtaka. Žmonės įprato imti ir nekelti klausimo – o ką aš galiu duoti savo bendruomenei.

Tuo tarpu galima daryti prielaidą, kad pozityviai kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo modelių tikslų aspektu veiktų siekiamybė sukurti aktyvią, savo problemas gebančią spręsti bendruomenę. Kaip siekiamybė taip pat turėtų išskirti visų kaimo bendruomenės narių gerovę. Kaimo bendruomenėje turėtų formuotis bendradarbiavimu paremtas socialinis dalyvavimas.

Struktūros požiūriu tyrimo rezultatai įrodo, kad kaimo bendruomenės nariai yra ne tik patys nepakankamai aktyvūs. Aktyvios, sąmoningos ir modernios veiklos požymių sunku išvelgti ir profesionalų (socialinių darbuotojų veiklose). Socialiniai darbuotojai dažniausiai atlieka *gaisrininkų* funkcijas, skęsta kasdieninėse veiklose, tokiuose, kaip pašalpų ar kitos formalios pagalbos vykdyme. Tai, kaip bendruomenė veikia, kokių rezultatų ji gali pasiekti, priklauso nuo pačios bendruomenės narių iniciatyvos. Išskiriami du bendruomenių tipai – tai aktyvios ir pasyvios bendruomenės. Pirmosios pačios imasi iniciatyvos, ieškomos pagalbos iš kitų. Tuo tarpu antrosios laukia aplinkinių palaikymo, tikisi, kad jų problemas išspręs kiti. Dažnai dėl iškilusių sunkumų kaltinama vyriausybe, tikimasi jos pagalbos bei paramos. Tokios bendruomenės esti neproduktyvios, nes nerodo iniciatyvos, neveiklios, o jų iškilę sunkumai mažai kam rūpi. Neretai jos suyra, nepasiekusios užsibrėžto tikslo (Sutton, 1999). Mūsų tyrimo rezultatai įrodo, kad būtent dominuoja antrojo tipo bendruomenės.

Tyrimo rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad struktūros požiūriu **sėkmingam kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo modeliui** įtaką darytų nuolatinė ir produktyvi sąveika tarp kaimo bendruomenės narių ir profesionalios socialinio darbuotojo pagalbos. Paties žmogaus apsisprendimas stiprinti asmeninius ryšius (t. y. dalyvauti) su bendruomenės nariais yra be galo svarbus, nes suteikia galimybę nevienašališkai apžvelgti, apmąstyti ir įvertinti savo vaidmenį visuomenės gyvenime. Aktyvus dalyvavimas bendruomenės socialinėje veikloje laikomas pačiu svarbiausiu pilietiškumo ugdymo rezultatu, nes tai iš esmės yra asmens – piliečio elgesio indikatorius. Toks dalyvavimo suvokimas turi didesnių galimybių patirti sėkmę, jei yra palaikomas profesionalių socialinių darbuotojų.

Veiklos požiūriu nustatyta, kad kaimo bendruomenės veikia nepakankamai suvokdamos savo tikslų ir jų veiklos daugiau epizodinės ir atsitiktinės, negu apmąstytos ir tikslinės. Be abejonės, žmonės turi žymiai daugiau galimybių dalyvauti kaimo bendruomenės gyvenime, negu šiuo metu galime stebėti Lietuvoje. Socialinis dalyvavimas apibrėžiamas kaip buvimas aktyviu nariu visuomenės ir bendruomenės gyvenime. Asmens aktyvumas ir atvira bendruomenė yra bazinės socialinio dalyvavimo sąlygos. Iš šių sąlygų išplaukia ir kitos socialinio dalyvavimo sudėtinės dalys – galimybės priimti sprendimus, kiek įmanoma didesnis savarankiškumas, dalyvavimas savo bendruomenės, miesto, miestelio gyvenime. Vertinant socialinio dalyvavimo aspektu, kiekvienas visuomenės narys turi tas pačias teises, galimybes ir sąlygas priklausyti tai visuomenei ir dalyvauti

jos gyvenime (Ruškus, Mažeikis, 2007). Tuo tarpu tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad būtent *galimybės priimti sprendimus, kiek įmanoma didesnis savarankiškumas* – tai tik kaimo bendruomenių siekiamybė, o ne pasiekimas. Tyrimu nustatėme, kad **veiklos požiūriu sėkmę lemia** proceso koordinavimas ir efektyvus arba neefektyvus valdymas. Todėl pagrindinės veiklos aktyvinimo kryptys (kaip rodo tyrimas) galėtų būti pripažintos šios: dalyvavimo ir koordinavimo dėmė, iniciatyvios ir į problemų sprendimus atliepančios veiklos, rezultatyvus bendradarbiavimas su valstybės institucijomis.

Tikėtina, kad šiame teoriniame modelyje išskirtos sudėtinės dalys nuolat veikia kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo modelį ir nulemia jo rezultata.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Magistro darbe, remiantis empiriniais – analitiniais argumentais, nustatyta, kad hipotezė, jog *nūdienos kaimo bendruomenės narių socialinis dalyvavimas bendruomenės veikloje nėra aktyvus, neturi aiškių dimensijų tiek turinio, tiek veiklų prasme*, pasitvirtino.

1. Teorinė mokslinių darbų studija leidžia daryti prielaidą, kad kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo plėtotė įmanoma tik užtikrinant interaktyvų ryšį tarp aktyvaus bendruomenės narių dalyvavimo bendruomenės veiklose ir profesionalios socialinio darbuotojo pagalbos. Kita įtampų sritis - netobuli įstatymai, nacionalinės bendruomenių plėtros programos nebuvimas - įvardijami kaip pagrindinės priežastys, stabdančios bendruomenių veiklą ir judėjimą. Siekiant įgyvendinti minėtus uždavinius, labai svarbus bendradarbiavimas ir partnerystė tarp bendruomenių, nevyriausybinių ir verslo organizacijų, vietos valdžios ir valstybės institucijų, kitų suinteresuotų institucijų.

2. Išanalizavus kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo problemas ir įvertinus bendruomenės socialinio dalyvavimo raišką socialinio darbo aspektu nustatyta, kad kaimo bendruomenės kuriasi siekdamos išspręsti vietos problemas, atstovauti vietos žmonių, atskirų socialinių grupių interesus, tačiau dažnai jos yra per mažos, per silpnos, kad vienos pačios galėtų pakeisti situaciją iš esmės.

Tyrimo rezultatai įrodo, kad kaimo bendruomenės nariai yra ne tik patys nepakankamai aktyvūs, tačiau sunku išvelgti ir profesionalų (socialinių darbuotojų veiklose) aktyvios, sąmoningos ir modernios veiklos požymių. Socialiniai darbuotojai dažniausiai atlieka *gaisrininkų* funkcijas, skęsta kasdieninėse veiklose, tokiuose, kaip pašalpų ar kitos formalios pagalbos vykdyme. Aktyvinant kaimo bendruomenę, socialinis darbuotojas turėtų profesionaliau burti žmones bei mobilizuoti juos sprendžiant bendras problemas. Iš esmės nuo socialinio darbuotojo profesionalumo priklauso socialinio darbo kokybė kaimo bendruomenėje.

3. Kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo modeliavimo aspektu nustatyta:

- **Evoliucijos (raidos) požiūriu** tyrimo rezultatai rodo, kad kaimo bendruomeninės tradicijos ilgus šimtmečius dominavusios Lietuvoje, praranda savo pozicijas kaimo žmogaus vertybinėje sistemoje. Žmonės linkę į individualumą, individualias veiklas, retai patys prašo pagalbos, nenori padėti kitiems, prisiimti atsakomybės už kaimynų, kitų bendruomenės narių gyvenimus.

- **Aplinkos požiūriu** nustatyta, kad kaimo bendruomenės yra neaktyvios, neturi stiprios materialinės bazės savo veikloms įgyvendinti, nejaučia pakankamos valstybės paramos. Kaip pozityvą galėtume išskirti į kaimą ateinančias Europos sąjungos lėšas, bet suvokimas apie jų

pritraukimą ir panaudojimą yra per daug nekonkretus, abstraktus, kad šį procesą galėtume vertinti, kaip darantį reikšmingą įtaką aplinkai.

- **Tikslų požiūriu** paaiškėjo, kad kaimo bendruomenės nėra suvokusios ko jos nori ir kur jos eina, kokios jos turėtų būti. Demokratinės visuomenės vertybės dar nepasiekė Lietuvos kaimo. Žmonės sunkiai suvokia ir nusako kokia turi būti kaimo bendruomenė.

- Mūsų tyrimo rezultatai įrodo, kad **struktūros požiūriu** dominuoja pasyvios kaimo bendruomenės. Tyrimo rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad sėkmingam kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo modeliui įtaką darytų nuolatinė ir produktyvi sąveika tarp kaimo bendruomenės narių ir profesionalios socialinio darbuotojo pagalbos.

- **Veiklos požiūriu** nustatyta, kad kaimo bendruomenės veikia nepakankamai suvokdamos savo tikslų ir jų veiklos daugiau epizodinės ir atsitiktinės, negu apmąstytos ir tikslinės. Tyrimu nustatėme, kad veiklos požiūriu sėkmę lemia proceso koordinavimas ir efektyvus arba neefektyvus valdymas. Todėl pagrindinės veiklos aktyvinimo kryptys (kaip rodo tyrimas) galėtų būti pripažintos šios: dalyvavimo ir koordinavimo dėmė, iniciatyvios ir į problemų sprendimus atliepančios veiklos, rezultatyvus bendradarbiavimas su valstybės institucijomis.

Būtent socialiniame empiriniame tyrime identifikuotų ir kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo modelyje aprašytų kategorijų kryptingas realizavimas yra kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo aktyvinimo, o kartu ir demokratijos principų realizavimo prielaida.

Rekomendacijos kaimo bendruomenių lyderiams ir socialiniams darbuotojams:

Remiantis tyrimo rezultatais ir išvadomis, teikiamos tokios rekomendacijos kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo modeliui aktyvinti:

- Kaimo bendruomenių lyderiai ir socialiniai darbuotojai turi suprasti, kad tik nuolatinė, aktyvi ir kokybiška sąveika tarp bendruomenės narių dalyvavimo bendruomeninėse veiklose ir profesionalios socialinio darbuotojo pagalbos užtikrins socialinio dalyvavimo modelio sėkmę.

- Kaimo bendruomenių lyderiai ir socialiniai darbuotojai turi skirti didelį dėmesį stimuliuojančios ir turtingos aplinkos kūrimui. Aplinka daro didelę įtaką žmonių veiklą ir gyvenimo kokybei.

- Kaimo bendruomenių lyderiai ir socialiniai darbuotojai turi daug mąstyti ir suvokti savo bendruomenės viziją ir misiją. Tik nusistačius prioritetus, tikslus galime tikėtis aktyvaus socialinio dalyvavimo modelio dominavimo.

- Kaimo bendruomenių lyderiai ir socialiniai darbuotojai turi suvokti, kad asmens dalyvavimas reiškiasi identiteto kūrimu ir palaikymu – kuo daugiau yra sąveikų, institucijų į kurias žmogus įsitraukia, ir socialinių partnerių, su kuriais bendrauja, tuo daugiau apibūdinimų, bruožų,

tapatumų įgyjama. Svarbu, kad dalyviai supranta savo ir kitų vaidmenį bei veiklos reikšmingumą socialinės sąveikos procese.

- Socialinių darbuotojų ir kitų bendruomenės lyderių glaudus bendradarbiavimas, partnerystės ryšių užmezgimas su kitomis rajono nevyriausybinėmis organizacijomis, vietinė valdžia gali būti vienas iš būdų sustiprinti kaimo bendruomenės veiklą. Bendradarbiavimas padeda užmegzti gerus darbinius ryšius ir palankius santykius tarp žmonių, grupių ir organizacijų. Užmegzti ir palaikyti tokius ryšius yra abipusiai naudinga. Bendradarbiavimo ir kontaktų palaikymo vertė ir pranašumai didėja labiau, kuo aktyviau šioje veikloje dalyvaujama, o kuo daugiau daroma, tuo tampama efektyvesniais.

- Kaimo bendruomenių socialiniams darbuotojams kelti kvalifikaciją tiksliniuose seminaruose, kuriuose būtų analizuojama, kaip ir kam turi būti kuriamos specialios programos, įtraukiančios vietos bendruomenės žmones į aktyvią bendrą veiklą kaimo bendruomenėje.

- Kaimo bendruomenė turi tapti besimokančia organizacija. Bendruomenės veikoje yra svarbus nuolatinis mokymasis ir atvirumas naujovėms. Socialinis darbuotojas turi skatinti kaimo bendruomenės narius nuolat mokytis. Mokymai neturėtų būti siejami vien su kursais, seminarais ir paskaitomis; mokymasis turėtų būti nuolatinė savo darbo refleksija, bendros vizijos plėtojimas, bendruomenėje nuolat atliekami tyrimai ir visa kita veikla, prisidedanti prie naujų žinių sukūrimo.

- Socialinio darbo sėkmė ir rezultatas priklauso nuo socialinio darbuotojo gebėjimo suprasti žmonių tarpusavio santykius, įvertinti aplinkos poveikį, organizuoti reikiamą veiklą. Socialiniam darbuotojui ypač svarbu žinoti, kaip suburti kaimo bendruomenės žmones į grupes, kaip grupė tampa komanda, kaip jose kuriami tarpusavio santykiai, kokios sprendžiamos poreikių tenkinimo problemos.

- Norint išlaikyti kaimo bendruomenėse jaunimą reikia stiprinti jaunimo iniciatyvumą, didinti užimtumą, organizuoti susitikimus su įvairių sričių specialistais (verslininkais, darbo biržos specialistais), rengti projektus orientuotus į socialinių problemų sprendimą, organizuoti aktyvaus jaunimo forumus ir t.t.

LITERATŪRA

1. Atkočiūnienė, V. (2008). Kaimo vietovės pokyčių valdymas pagal principą „iš apačios į viršų“. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Lietuvos žemės ūkio universitetas, p. 50-62.
2. Baltijos šalys: Kaimo bendruomenių partnerystės programa (2001).
3. Baranauskienė, I.; Juodraitis, A. (2008). *Neigaliųjų profesinė rehabilitacija: sėkmės prielaidos*: monografija. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
4. Baranauskienė, I.; Ruškus, J. (2004). *Neigaliųjų dalyvavimas darbo rinkoje: profesinio rengimo ir profesinės adaptacijos sąveika*: monografija. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
5. Barkauskaitė, M. (2006). Suaugusiųjų pedagogikos gairės. Vilnius.
6. Banks, S.; Butcher, H.; Henderson P. (2003). *Managing community practice: principles, policies and programmes*. Bristol, Policy Press.
7. Baršauskienė, V., Leliūgienė, I. (2001). *Sociokultūrinis darbas bendruomenėje*. Kaunas: Technologija.
8. *Bendruomenės plėtra: praktikos vadovas*. (2004). Kaunas: VDU leidykla.
9. Berger, P.; Luckman, T. (1999). *Socialinis tikrovės konstravimas: žinojimo sociologijos traktas*. Vilnius.
10. Berger, P. (1995). *Sociologija: humanistinis požiūris*. Kaunas.
11. Beresnevičiūtė, V.; Pranckėnienė, E.; Vildžiūnienė M. (2003) *Bendravimo tiltai. Mokykla ir kaimo bendruomenė*. Vilnius: UAB Spaudos kontūrai.
12. Bitinas, B.; Rupšienė, L.; Žydzūnaitė, V., (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija (I ir II tomai)*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla.
13. Bitinas, B. (1998). *Ugdymo tyrimų metodologija*. Vilnius: Jošara.
14. Broom, L. (1992). *Sociologija: esminiai tekstai ir pavyzdžiai*. Kaunas.
15. Cymru, C. (2000). *Tarp žmonių: parankinė socialinio darbuotojo knyga* – Vilnius: Apyaušris.
16. Čepienė A. (2008). *Spaudos poveikis formuojant kaimo bendruomenės socialinį įvaizdį*. Šiauliai: Lucilijus.
17. Ernest, P. (1999). *Social Constructivism as a Philosophy of Mathematics: Radical Constructivism*.
18. Gerulaitis, D. (2007). *Tėvų išitraukimo į vaiko ugdymo(-si) procesą plėtotė specialiojoje mokykloje*: daktaro disertacija. Šiauliai: Šiaulių universitetas.
19. Gredler, M.E. (1997). *Learning and instruction: Theory into practice (3rd ed)*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

20. Grigas, R. (2001). *Sociologinė savivoka. Specifika, metodai, lituanizacija*. Vilnius.
21. Grigas, R. (2000). Nūdienos pasaulio kontūrai ir lietuvių bendruomeniškumo problema. *Bendruomeniškumas ir savivalda*. Redkolegijos pirmininkas R. Grigas. Kaunas.
22. Grigas, R. (1998). *Socialinių įtampų laukai Lietuvoje*. Vilnius.
23. Jenkins, C. (2007). Considering the community: How one rural superintendent perceives community values and their effect of decision-making. *The Rural Educator*, 28(3)
24. Johnson, L.C. (2003). *Socialinio darbo praktika*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.
25. Johnson, L.C. (1998). *Bendruomenė – jėga*. Kaunas: Kitos spalvos.
26. Kaimo bendruomenių partnerystės programa. (2001). Bendruomenių iniciatorių mokymo programa. Tarptautinės plėtros departamentas. Baltijos šalys.
27. Karalius, A. (2000). Bendruomeniškumo formos ir jų pamatai. *Bendruomeniškumas ir savivalda*. Redkolegijos pirmininkas R. Grigas. Kaunas.
28. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Judex.
29. Kukla, A. (2000). *Social Constructivism and the Philosophy of Science*. New York: Routledge.
30. Kuzmickaitė, D.K. (2004). *Lietuvos bendruomenių tipologija ir ypatumai*. Socialinės ekonomikos institutas. Tyrimo ataskaita. Socialinės ekonomikos institutas. [žiūrėta 2011 m. vasario 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://politika.osf.lt/kiti/dokumentai/BendruomeniuGalimybiuTyr.pdf>.
31. Kvieskienė, G. (2000). *Socializacijos pedagogika*. Vilnius.
32. Leliūgienė, I. (1997). *Žmogus ir socialinė aplinka*. Kaunas: Technologija.
33. *Lietuvos respublikos žemės ūkio ir plėtros įstatymas*. Valstybės Žinios, 2008, Nr. 81-3174.
34. Luobikienė, I. (2003). *Socialinių tyrimų metodika*. Kaunas: Technologija.
35. Luobikienė, I. (2000). *Sociologija: bendrieji pagrindai ir tyrimų metodika*. Kaunas: Technologija.
36. Maskoliūnaitė, D. *Kaimo bendruomenės įsitvirtina*. (2003, Nr. 10), Mano ūkis, p. 52-53.
37. McAlinden, G. ir Kaimo bendruomenių partnerystės programos grupė (2004). Veiksmingos partnerystės grupės. Vilnius.
38. McMahon, M. (1997). *Social Constructivism and the World Wide Web - A Paradigm for Learning. Paper presented at the ASCILITE conference*. Perth, Australia.
39. Merkys, G. (1999). Eksperimentinė prieiga ugdymo tyrimuose: keliai ir klystkeliai. *Socialiniai mokslai*. 4 (21): 7-24.
40. Narayan, D. & Cassidy, M.F. (2001). A Dimensional Approach to Measuring Social Capital: Development and Validation of a Social Capital Inventory. *Current Sociology* 49(2).

41. Nefas, S. (2007). *Funkcionalios vietos bendruomenė Lietuvos kaimuose ir miesteliuose*: daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
42. Nesavas, A. (1989). Žinojimo sociologija ir ideologijos teorija.//Problemos. Nr. 40.
43. Ohmer, L.M.; Korr, W.S. (2006). The Effectiveness of Community Practice Interventions: A Review of the Literature. *Research on Social Work Practice*. 16(2).
44. Pivorienė, J. (2010). *Socialinis darbas bendruomenėje (8)*. Socialinis darbas. Profesinė veikla, metodai ir klientai: vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
45. Poviliūnas, A.; Gegužienė, V.; Žiliukaitė, R. (2004). *Lietuvos kaimo bendruomenių sąjūdis*. Socialinių studijų centras. Vilniaus Universitetas.
46. Poviliūnas, A. (2003). *Kaimo atskirties profiliai*. Vilnius: Kronta.
47. Pruskus, V. (2004). *Sociologija*. Vilnius.
48. Putnam, R. (2001). *Kad demokratija veiktų. Pilietinės tradicijos šiuolaikinėje Italijoje*. Vilnius: Margi raštai.
49. Ribašauskienė, E.; Tunaitienė, R. (2005). *Bendruomeninis judėjimas ir partnerystė// Lietuvos kaimo raida*. Vilnius: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas, p. 92.
50. Robson, C. (2004). *Real World Research*. London: Blackwell Publishing.
51. Rupšienė, L. (2007). *Kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodologija*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.
52. Ruškus, J. *Naujų žinių ir aktyvaus neįgaliečių bei jų šeimų socialinio dalyvavimo strategijų ir metodų kūrimas*: pirmojo tyrimo etapo ataskaita. Šiauliai, 2003.
53. Ruškus, J. (2002). *Negalės fenomenas*: monografija. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
54. Ruškus, J.; Mažeikis, G. (2007). Neįgalimas ir socialinis dalyvavimas. Kritinė patirties ir galimybių Lietuvoje refleksija: monografija. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
55. Sadauskas, J.; Leliūgienė I. (2010). Socialinio darbuotojo kompetencijos veikti bendruomenėje struktūra. *Socialinis darbas*, Nr. 9(2), p.-56-63.
56. Shunk, D.H. (2000). *Learning theories: An educational perspective* (3rd ed). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
57. Smale, G.; Tuson, G.; Statham, D. (2000). *Social Work and Social Problems: Working towards Social Inclusion and Social Change*. New York, Palgrave.
58. Socialinės ekonomikos institutas. (2004). Tyrimo ataskaita. Socialinė ekonomika: Vietos bendruomenės poreikiai ir galimybės.[žiūrėta 2011 m. vasario 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://politika.osf.lt/kiti/dokumentai/BendruomeniuGalimybiuTyr.pdf>.
59. Spierts, M. 2003, Balansavimas ir aktyvinimas. Metodiškai organizuotas sociokultūrinis darbas. Vilnius: VU.
60. Sutton, C. (1999). *Socialinis darbas, bendruomenės veikla ir psichologija*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.

61. Šaparnis, G. (2000). *Kokybinių ir kiekybinių metodų derinimas, diagnozuojant mokyklos vadybą nestandartizuotu atviro tipo klausimynu*. Socialinių mokslų (edukologija) daktaro disertacija. Šiaulių universitetas.
62. Šaparnis, G.; Merkys, G. (2000). Kokybinių ir kiekybinių metodų derinimas mokyklinės vadybos diagnostikoje: hipotezė ir pirmieji žingsniai. *Socialiniai mokslai*, 2 (23), p. 43-45.
63. Šlapkauskas, V. (2000). Šiuolaikinės bendruomenės savikūros sąlygos ir veiksniai. *Bendruomeniškumas ir savivalda*. Redkolegijos pirmininkas R. Grigas. Kaunas.
64. Thyrer, B. (2001). Evidence-based approaches to Community Practice. Eds. Briggs, H.; Corcoran, K. *Social Work Practice: Treating Common Client Problems*. Chicago: Lyceum.
65. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimo metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras.
66. Valackienė, A. (2006). *Sociologinis tyrimas*. Kaunas: Technologija.
67. Valantiejus, A. 2003. Sociologiniai bendruomenės sąvokos aspektai./ Kn. Suvažiavimo darbai XVIII, I knyga. Vilnius: Katalikų akademija.
68. Vygotsky, L.S. (1987). *The collected works of L.S. Vygotsky*, Vol 1. New York: Plenum.
69. Wilson, A.P. (1997). Building Social Capital: A Learning Agenda for the Twenty-first Century. *Urban Studies*. 34(5-6): 745-760.
70. Zaleckienė I. Socialinės veiklos vadovas. Vilnius, 2008.
71. Zaleckienė, I.; Kvieskienė, G.; Gulbinas, R.; Žemaitytė-Misiūnienė G. (2006) *16 -24 metų amžiaus jaunimo visuomeninis dalyvavimas: tyrimo ataskaita*. Švietimo ir mokslo ministerija. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/1624_amz_jaun_visuom_dalyv.pdf>.
72. Žalimienė, L. (2003). *Socialinės paslaugos*. – Vilnius: Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija.
73. Žydžiūnaitė, V. (2005). *Komandinio darbo kompetencijos ir jų tyrimo metodologija slaugytojų veiklos požiūriu*. Kaunas: Judex.
74. Žydžiūnaitė, V. (2001). *Slaugos mokslinių tyrimų metodologijos pagrindai*. Vilnius: Salugos darbuotojų tobulinimosi ir specializacijos centras.
75. Страусс, А., Корбин, В. (2001). Основы качественного исследования. Перевод с английского. Москва: УРСС.

PRIEDAI

Gerbiamasis (-oji)

1 priedas

Mus labai domina šiandieninio kaimo žmonių gyvenimas, jų veikla, galimybės kurti geresnį gyvenimą. Todėl Jūsų išsakytą nuomonę svarbi padedant kaimo gyvenimą daryti šviesesnį.

Tyrimą atlieka Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakulteto socialinio darbo magistrantė. Prašome atsakyti į kiekvieną klausimą, pasirenkant Jums tinkantį atsakymo variantą ir jį pažymint X. Anketa yra anoniminė, pavardės ir vardo rašyti nereikia.

Ačiū už Jūsų sugaištą laiką ir geranoriškumą bendradarbiaujant ☺

1. Jūs esate:	☐ Vyras
	☐ Moteris

2. Jūsų amžius	☐ < 20 m.
	☐ 21-35 m.
	☐ 36-45 m.
	☐ 46-60 m.
	☐ 61-80 m.
☐ 81 ir daugiau	

3. Jūsų išsilavinimas	☐ Pradinis
	☐ Pagrindinis
	☐ Vidurinis
	☐ Spec. vidurinis
	☐ Profesinis
	☐ Aukštesnysis
☐ Aukštasis	

4. Šeimyninė padėtis	☐ Vėdęs (ištekęjusi)
	☐ Nevedęs (netekėjusi)
	☐ Našlys (-ė)
	☐ Išsiskyres (-usi)
☐ Gyvenate ne santuokoje	

5. Socialinė veikla	☐ Dirbantis (i)
	☐ Bedarbis (ė)
	☐ Moksleivis (ė)
	☐ Studentas (ė)
	☐ Pensininkas (ė)
☐ Kita	

1. Ar yra kokia bendruomenė Jūsų gyvenamojoje vietovėje?	☐ Taip
	☐ Ne
	☐ Nežinau

2. Kuo Jūsų kaime žmonės užsiima laisvalaikiu? Pažymėkite kelis variantus, kurie Jums atrodo svarbūs.	☐ Žiūri televizorių
	☐ Skaito namuose
	☐ Užsiima rankdarbiais
	☐ Užsiima namų ruoša
	☐ Vartoja alkoholi
	☐ Patarnauja bažnyčioje
	☐ Padeda kaimynam
	☐ Užsiima menine kūryba
	☐ Lankosi bibliotekoje
	☐ Naršo internete
	☐ Žvejoja, medžioja
☐ Kita	

ŠAUNU, TĘSKIME TOLIAU !!!

3. Ar dalyvaujate bendruomenės veikloje? (Jei taip, tai įrašykite kokioje bendruomenės veikloje dalyvaujate)	O Taip
	O Ne

4. Jūsų kaimo bendruomenės veikla:			
	SUTINKU	ABEJOJU	NESUTINKU
Bendravimas su pažįstamais			
Savo sugebėjimų parodymas			
Laisvalaikio praleidimas kartu (šventės, pramogos)			
Dalyvavimas religinėse apeigose			
Pagalbos kitiems teikimas			
Tradicijų išlaikymas ir perdavimas (Šv. Kalėdos, Šv. Velykos, atlidai ir pan.)			
Bendruomenės reikalų sprendimas			
Naujų žinių, informacijos įgijimas			

5. Kodėl Jūsų kaime buvo įkurta bendruomenė?			
	SUTINKU	ABEJOJU	NESUTINKU
Buvo daug žmonių, kurie turėjo daug laisvo laiko			
Atsirado galimybė dalyvauti projektuose ir gauti lėšas bendruomenės veiklai			
Atitraukti išgeriančius žmones nuo alkoholio			
Vaikų užimtumas popamokinėje veikloje			
Paskatino kitų kaimo bendruomenių pavyzdys			
Kaimo lyderio iniciatyva			
Galimybė praleisti laisvalaikį			

6. Kas įtakoja Jus dalyvauti bendruomenės veikloje?			
	SUTINKU	ABEJOJU	NESUTINKU
Galimybė dalyvauti saviveikloje			
Galimybė bendrauti su pažįstamais			
Galimybė demonstruoti savo gebėjimus			
Galimybė padėti kitiems			
Galimybė dalyvauti bendruomenės reikalų sprendime			
Galimybė įgyti naujų žinių			
Kita			

JUMS PUIKIAI SEKASI !!!

.....

1. Ar jaučiatės lygiaverčiu bendruomenės nariu?	O Taip
	O Ne
	O Nežinau

2. Ar Jūs padedate bendruomenės nariams?	O Taip
	O Ne

3. Kokios pagalbos sulaukiate iš bendruomenės narių? (kiekvienoje eilutėje pažymėkite tik vieną atsakymą)			
	TAIP	NE	NESU TIKRAS
Nepalieka vieno nelaimėje			
Paskolina pinigų			
Paskolina daiktų			
Padedą atlikti ūkio darbus			
Padedą susitvarkyti namuose			
Padedą prižiūrėti vaikus			
Padedą prižiūrėti artimuosius			
Padedą ligos atveju (gydytojo iškvietimas, vaistų parvežimas)			
Padedą apsirūpinti maisto produktais			
Padedą apmokėti mokesčius			
Paskaito knygas, laikraščius			
Nesulaukiu jokios pagalbos			

4. Kaip Jūs padedate bendruomenės nariams? (kiekvienoje eilutėje pažymėkite tik vieną atsakymą)			
	TAIP	NE	NESU TIKRAS
Nepalieku vieno nelaimėje			
Paskolinu pinigų			
Paskolinu daiktų			
Padedu atlikti ūkio darbus			
Padedu susitvarkyti namuose			
Padedu prižiūrėti vaikus			
Padedu prižiūrėti artimuosius			
Padedu ligos atveju (gydytojo iškvietimas, vaistų parvežimas)			
Padedu apsirūpinti maisto produktais			
Padedu apmokėti mokesčius			
Paskaitau knygas, laikraščius			
Neteikiu jokios pagalbos			

5. Kokia bendruomenės veikla Jus labiausiai tenkina? (Pažymėkite vieną labiausiai Jus tenkinančią veiklą)	O Dalyvavimas saviveikloje
	O Bažnyčios lankymas
	O Bendravimas su pažįstamais
	O Naujų žinių įgijimas, sužinojimas ko nors naujo

6. Kokia bendruomenės veikla Jūsų labiausiai netenkina? (Pažymėkite vieną labiausiai Jus netenkinančią veiklą)	☐ Dalyvavimas saviveikloje
	☐ Bažnyčios lankymas
	☐ Bendravimas su pažįstamais
	☐ Naujų žinių įgijimas, sužinojimas ko nors naujo

7. Kas Jums trukdo dalyvauti bendruomenės veikloje?			
	TAIP	NE	NEŽINAU
Laiko stoka			
Sveikatos būklė			
Nepasitikėjimas savimi			
Nepasitikėjimas bendruomene			
Pinigų stoka			
Man neįdomu			

8. Iš kokių šaltinių Jūsų bendruomenė vykdo savo veiklą?			
	TAIP	NE	NEŽINAU
Bendruomenės nario mokestis			
Asmeninės lėšos			
Vykdomi projektai			
Seniūnijos parama			
Privatūs rėmėjai			
Surenkami 2% pajamų mokesčio			
Lėšos gaunamos iš vykdomos bendruomenės veiklos			

LIKO VISAI NEBEDAUG !!!

1. Ar Jūsų bendruomenės veikla yra žinomas ne tik Jūsų gyvenamojoje vietoje?	☐ Taip
	☐ Ne
	☐ Nežinau

2. Kiek laiko per mėnesį skiriate dalyvavimui bendruomenės veikloje?	☐ < 2 val. savo laiko
	☐ < 5 val. savo laiko
	☐ < 10 val. savo laiko
	☐ 10 ir < val. savo laiko

3. Ar Jums pakanka informacijos apie bendruomenės veiklą?	☐ Taip
	☐ Ne
	☐ Nežinau

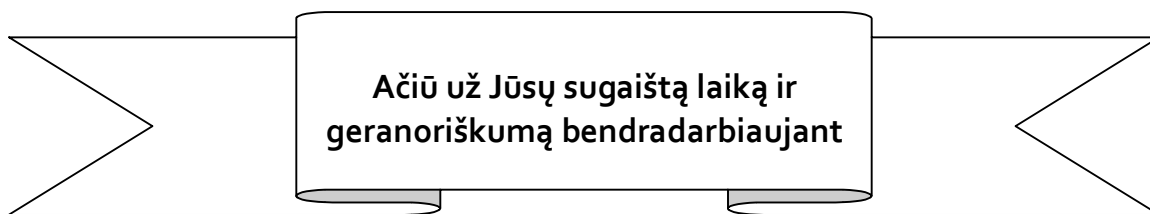
4. Ar Jūs žinote apie projektus skatinančius kaimo bendruomenės plėtrą?	☐ Taip
	☐ Ne
	☐ Nežinau

5. Ar bendruomenė dalijasi informacija apie bendruomenės žmonių pasiekimus?	☐ Taip
	☐ Ne
	☐ Nežinau

6. Kas, Jūsų manymu, nulemia apsisprendimą įtraukiant naujus narius į bendruomenės veiklą?			
	TAIP	NE	NEŽINAU
Pastebėti žmogaus gabumai			
Malonus bendravimas			
Aktyvumas			
Asmeniniai ryšiai			
Kita (įrašykite):			

7. Kokiomis formomis įtraukiami bendruomenės nariai į veiklą?			
	SUTINKU	ABEJOJU	NESUTINKU
Skelbimai bendruomenės centre			
Spauda, televizija			
Bendruomenės susirinkimai			
Organizuojami renginiai			
Bažnyčia			
Bibliotekos teikiama informacija			
Asmeniniai kvietimai			

8. Ko reikia bendruomenei, kad ji būtų aktyvi?			
	SUTINKU	ABEJOJU	NESUTINKU
Laisvas žmonių pasirinkimas dalyvauti aktyviame bendruomenės gyvenime			
Patrauklios žmogui veiklos			
Bendruomenės vadovo autoritetas			
Bendruomenės bendradarbiavimas su kitomis institucijomis			
Stabilus bendruomenės finansavimas			
Priimtinos bendruomenės nariams bendrabūvio taisyklės			
Taikomi paskatinimai			
Finansinės veiklos skaidrumas			
Jaukios, malonios patalpos bendruomenės veiklai			
Gerai tarpasmeniniai santykiai			

Kaimo bendruomenės ir jos aktyvinimo galimybės

Kategorija	Subkategorija	Kartotinių skaičius	Teiginiai
Kaimo bendruomenėje išlikusios tradicijos	Tradicinių lietuviškų švenčių šventimas	9	[Tradicinių lietuviškų švenčių šventimas] (I03) [Tradicinė Joninių šventė. Gyvuojanti 30 metų.] (I04) [Kaime iš ankstesnių laikų yra išlikusios gerosios tradicijos švęsti Užgavėnes, Vaikų gynimo dieną, Jonines, Oninės, Kalėdas] (I05) [Įvairūs susibūrimai įvairiomis progomis: senų metų palydos ir naujų metų sutikimai] (I07) [Įvairūs susibūrimai įvairiomis progomis: <...> Užgavėnių šventės] (I07) [<...> švenčių šventimas<...>] (I08) [Švenčiamos šventės: Šeštinių atlidai Agailių bažnytėlėje, Joninių šventės, Kraštiečių šventės, Žolinių atlidai, Rudens derliaus šventės, Užgavėnės<...> padėkos diena] (I09) [Mūsų kaime švenčiamos senosios tradicinės šventės Užgavėnės, Joninės, Trys karaliai] (I10) [Likusios tradicijos: kalendorinių švenčių minėjimai <...>] (I02)
	Miestelio ir bendruomenės jubiliejinės šventės	4	[Mūsų bendruomenė švenčia kaimo sukaktį, gegužės 29d.kaimui 412m.] (I01) [<...>1999 metais miestelis atšventė 500 metų jubiliejų. 2009 metais vėl buvo švenčiamas miestelio 510 metų jubiliejus] (I06) [Švenčiamos <...> kaimo gimtadienis <...>] (I09) [<...> bendruomenės „gimtadienio“ šventė <...>] (I02)
	Sąlyginai „naujųjų“ tradicijų atsiradimas	3	[<...>Ilgaamžių žmonių paminėjimai <...>] (I09) [Įvairūs susibūrimai įvairiomis progomis: senų metų palydos ir naujų metų sutikimai] (I07) [<...> gyventojų organizuojamos vakaronės] (I02)
	Pagalba bendruomenės nariams	3	[Padeda nelaimės ištiktiems žmonėms<...>] (I01) [Pagalba nelaimėje] (I08) [Pagalba <...> darbuose] (I08)
	Būtinybės puoselėti tradicijas akcentavimas	6	[Manau, kad nereikėtų atsisakyti jokių tradicijų o priešingai jas ir toliau puoselėti] (I02) [Visos tradicijos geros ir naudingos] (I05)

			[Tradicijas reikia puoselėti ir tęsti, o neatsisakyti jų] (I09) [<...> papročių laikymasis <...>] (I08) [Tausoti senolių palikimą] (I09) [<...> visuomet buvo gyva iš senovės atėjusi tradicija veikti bendrai] (I05)
	Girtuokliavimas kaip tradicija	2	[Atsisakyti jaunų vaikų ir vyresnių žmonių girtuokliavimo per šventes] (I06) [Atsilyginti už darbą alkoholiu] (I08)
Kaimo bendruomenėje puoselėjamos vertybės	Akcentuojamos kultūrinės vertybės	4	[Mūsų bendruomenė puoselėja senovinius amatus] (I10) [Daugiau linę į kultūrinių vertybių puoselėjimą] (I02) [Rinkti istorinę medžiagą, senas tradicijas ir toliau jas tęsti] (I09) [Puoselėjama kino meno tradicijos, rengiami nekomerciniai, netradiciniai kino festivaliai] (I06)
	Dorovinių vertybių svarba	10	[Pagrindinės vertybės: nuoširdumas <...>.] (I03) [Pagrindinės vertybės: <...> užuojauta <...>.] (I03) [Užuojauta <...>] (I08) [Pagrindinės vertybės: <...> padėka] (I03) [<...> padėka] (I08) [Vertybės: šeima <...>] (I04) [Vertybės: <...> pilietiškumas <...>] (I04) [Vertybės: <...> dorovė] (I04) [<...> pagalba <...>] (I08) [<...> pagarba <...>] (I08)
Dabartinės kaimo bendruomenės tradicijos	Švenčių ir minėtinų/ dienų šventimas	11	[Užgavėnių, Joninių šventės <...>] (I01) [Tarptautinės Vaikų Gynimo dienos minėjimas <...>] (I02) [Užgavėnių, Joninių ir Vėlinių šventimas] (I03) [Tradicinės šventės: Šv. Kalėdos, Motinos diena, Joninės<...>] (I04) [<...>Vaikų gynimo diena <...>] (I05) [Mūsų kaimo bendruomenei svarbiausios tradicijos yra išlikusios: Užgavėnės, Joninės] (I05) [<...>Joninės, derliaus šventė, žvejo šventė<...>] (I06) [Užgavėnių, Joninių, Vėlinių, Šv. Kalėdų šventimas] (I08) [Joninės, Šeštinių atlydai, derliaus šventės] (I09) [Mūsų bendruomenėje tradiciškai gyvuoja Naujametiniai suaugusių karnavalai, vyksta Kaziuko mugė, švenčiama Motinos diena] (I10) [<...> šeimos šventė vyksta tarp šeimų.] (I01)

	Kitos besiformuojančios tradicijos	1	[<...>kraštiečių susitikimai<...>] (I07)
	Rūpinimasis silpnais bendruomenės nariais	2	[<...>rūpinimasis seneliais ir neįgaliais] (I04) [<...>parama ištikus nelaimėje<...>] (I07)

Kategorija	Subkategorija	Kartotinių skaičius	Teiginiai
Dominuojančios kaimo bendruomenės socialinės/kultūrinės problemos	Žmonių abejingumas	1	[Žmonės nori renginių, bet juose dalyvauti tai nenori] (I01)
	Bedarbystė	6	[Žmonių<...>bedarbyste] (I02) [<...>bedarbystė <...>] (I04) [Kad jauni žmonės neranda darbo <...>] (I07) [Nedarbas <...>] (I08) [Pagrindinė socialinė problema – nedarbas] (I10) [Žmonių užimtumo problemomis] (I02)
	Kultūrinių renginių stoka	5	[Kaime vyksta nedaug kultūrinių renginių] (I03) [<...>nėra kultūros darbuotojo<...>] (I04) [<...>nėra kaimuose kultūros darbuotojų] (I07) [Bendruomenė neturi Kultūros namų (juos nuomojasi) <...>] (I09) [<...>bibliotekos patalpos taip pat nuomojamos<...>] (I09)
	Socialinės tvarkos stoka	4	[Socialinės tvarkos palaikymo ir priešinimosi negatyviems reiškiniams] (I05) [Labai paplitęs alkoholizmas] (I03) [<...>alkoholio vartojimas<...>] (I08) [<...>vaikų nepriežiūra] (I08)
	Kaimo žmonių senėjimas	5	[<...> o senieji žinantys ir puoselėjantys tradicijas miršta, nespėja jas perduoti savo vaikams, anūkams ar kitiems bendruomenės nariams] (I06) [<...>o likusieji jau yra garbingo amžiaus <...>] (I07) [<...>mažėja jaunimo<...>] (I04) [Daug jaunimo išvykę į užsienį<...>] (I06) [<...>jauni viska metę išvažiuoja į užsienį<...>] (I07)
	Nedalyvavimas dėl užimtumo	1	[O dirbantiems - nėra laiko išvykoms ar saviveiklai] (I07)

	Socialinių paslaugų deficitas	5	[<...>toli medicinos punktai<...>] (I07) [<...>nėra pašto (likviduotas) <...>] (I09) [Uždaryta mokykla <...>] (I04) [Kaimuose blogi keliai <...>] (I07) [<...>ne visur važinėja autobusai<...>] (I07)
Bendruomenės sociokultūrinių problemų sprendimo keliai	Pačios bendruomenės aktyvumas	8	[Padeda spręsti <...> bendruomenės pirmininkė] (I02) [Daug dėmesio skiria bendruomenė<...>] (I01) [Padeda spręsti bendruomenės narių aktyvus dalyvavimas<...>] (I02) [<...>teikiami pasiūlymai susirinkimo metu<...>] (I02) [Apšildome tik šventėms] (I04) [Problemas sprendžiame patys<...>] (I04) [Bendruomenė nuomojasi šį pastatą ir stengsis jį renovuoti<...>] (I09) [Taip pat yra miestelio kapelos narys, paremia vykstančius renginius kiek gali] (I06)
	Bendradarbiavimas su valdžios institucijomis	16	[Padeda spręsti <...>seniūnijos seniūnas <...>] (I02) [<...>padeda vietos valdžia – seniūnija] (I04) [Daug dėmesio skiria<...>seniūnė.] (I01) [Esant reikalui padeda policijos nuovada] (I05) [Iš seniūnijos parama įrengta estrada su priedanga<...>] (I09) [Iš seniūnijos parama įrengta <...> tinklinio aikštelė su kieta danga] (I09) [Vietinė valdžia pasirūpino mažaisiais jiems įrengė žaidimų aikštelę] (I01) [Vietinė valdžia padeda įgyvendinti projektus] (I10) [Socialinės išmokos<...>] (I08) [<...>įvairių projektų finansavimas] (I08) [Pataria kur galima kreiptis pagalbos: vaikų teisių apsauga<...>] (I03) [Pataria kur galima kreiptis pagalbos: <...>policija<...>] (I03) [Pataria kur galima kreiptis pagalbos: <...>kaip geriau rašyti projektus] (I03) [Kasmet iš kaimo rėmino fondo skiria lėšų bendruomenės reikmėms<...>] (I04) [Daugiausiai pagalbos sulaukiame iš mūsų miestelio seniūno] (I06) [Pats seniūnas dalyvauja renginiuose, gerai pažįsta miestelio gyventojus ir juos supranta] (I06)
	Projektų rašymas ir įgyvendinimas	15	[Rašėme 3 projektus<...>] (I09) [Turime įgyvendinę 5 projektus] (I10) [Yra gavusi finansavimą keliems projektams] (I02) [Jų dėka, buvo suremontuotos bendruomenės patalpos<...>] (I02)

			<p>[Jų dėka, buvo nupirktas reikalingas inventorių] (I02)</p> <p>[Materialinė parama, paruošiant projektus] (I03)</p> <p>[Respublikinės valdžios parama – projektų finansavimas] (I10)</p> <p>[Rašome paraiškas į ŽŪM] (I04)</p> <p>[Yra nemažai fondų, bandome jais naudotis] (I07)</p> <p>[Susigražinta poilsio vietė prie Juodlės ežero] (I06)</p> <p>[Yra kuriamas amatų centras] (I06)</p> <p>[4 metai vykdomi poilsio vietė tvarkymo darbai] (I06)</p> <p>[<...> už gautus pinigus pirkome<...> kompiuterius<...>] (I09)</p> <p>[<...> už gautus pinigus pirkome<...> žoliapjovę<...>] (I09)</p> <p>[<...> už gautus pinigus<...> įsirengėme bendruomenės patalpas] (I09)</p>
	Bendradarbiavimas su parapija	2	<p>[Jas padeda spręsti Šv. Mikalojaus parapija<...>] (I09)</p> <p>[Jas padeda spręsti<...> klebonijos parapija (nuomoja patalpas)] (I09)</p>
Bendruomenė nepajėgi išspręsti problemų	Užimtumo problema	6	<p>[Nepajėgi išspręsti<...> kultūrinio gyventojų užimtumo<...>] (I04)</p> <p>[Nepajėgi išspręsti<...> jaunimo užimtumo] (I04)</p> <p>[Nepajėgi išspręsti bedarbystės<...>] (I04)</p> <p>[Sustabdyti jaunų žmonių išvykstančių į užsienį srautą] (I06)</p> <p>[Sunku įtraukti žmones, kurie turi žalingų įpročių] (I06)</p> <p>[Nepajėgi išspręsti tai jaunimo chuliganizmas] (I01)</p>
	Išreikštas nusivylimas finansinių lėšų mažėjimu	3	<p>[Mažos šeimų pajamos ir yra didžiausia problema] (I05)</p> <p>[Socialinė parama dažnai būna vienintelis pragyvenimo šaltinis] (I05)</p> <p>[Nepajėgi išspręsti tokių problemų, kurios susiję su dideliais finansais, reikalaujančios staiga didelių investicijų] (I02)</p>
	Nepasitenkinimas valdžios institucijomis	5	<p>[Valdžia pažada padėti, tik prieš rinkimus] (I01)</p> <p>[Iš vietinės valdžios dažniausiai sulaukiama žodinės pagalbos] (I02)</p> <p>[Daugiau moralinės nei realios] (I04)</p> <p>[<...> kasmet lėšos mažėja. Nuo 1000 lt iki 300 lt] (I04)</p> <p>[Manau, kad valdžios norai bendruomenių kūrimosi skatinimui ir reali pagalba bendruomenėms - neadekvatūs dalykai] (I04)</p>

Kategorija	Subkategorija	Kartotinių skaičius	Teiginiai
Siektini kaimo bendruomenės tikslai	Kaimo gyventojų gerovės kėlimas	9	[Puoselėti kaimo gerovę<...>] (I01) [<...>kaimo gyventojų gerbuvio kėlimui<...>] (I07) [Rūpintis kaimo plėtra<...>] (I09) [<...>gerinti gyvenimo kokybę] (I10) [Aš daugiau dėmesio skirčiau gyventojų gyvenimo sąlygų gerinimui<...>] (I02) [Didžiausią uždavinį kelčiau, dėl žmonių gerbuvio<...>] (I05) [[traukti kuo daugiau žmonių į kaimo gyvenimo gerinimą] (I10) [Bendruomenė turėtų siekti ugdyti <...> socialinę gerovę <...>] (I02) [Didžiausią uždavinį kelčiau<...>dienos centrų steigimui] (I05)
	Užimtumo skatinimas	8	[<...>užtikrinti jaunimo užimtumą<...>] (I01) [Skirti ypatingą dėmesį darbui su jaunimu, jaunų žmonių užimtumo klausimams] (I04) [Sudaryti visas įmanomas sąlygas jaunimui realizuoti save kaime] (I09) [<...>užtikrinti senyvo amžiaus žmonių dalyvavimą kaimo veikloje] (I01) [Aš daugiau dėmesio skirčiau žmonių <...>užimtumui] (I02) [<...>siekti, kad būtų įkurta naujų darbo vietų] (I09) [Jeigu būtų galimybė, galvotume apie tai, kaip sukurti žmonėms darbo vietų] (I10) [<...>skatinčiau kurti savo verslą] (I08)
	Švietimo poreikių tenkinimas	5	[Bendruomenė turėtų siekti <...> organizuoti gyventojų švietėjiškumą] (I02) [Organizuoti asociacijos narių švietimą įvairiais klausimais] (I04) [Aš daugiau dėmesio skirčiau žmonių <...>švietimui<...>] (I02) [<...>Šviesti<...>] (I08) [Tobulinti žinias ir jas perteikti kuo didesniai bendruomenės ratui] (I07)
	Bendruomenės aktyvinimas	7	[Dalyvauti Lietuvos kaimo bendruomenių veikloje] (I04) [<...>aktyvumas<...>] (I05) [[traukti visus kaimo gyventojus į bendruomenės veiklą<...>] (I08) [<...>skatinti aktyvumą<...>] (I08) [Ugdyti sąmoningą kaimo žmonių požiūrį į savo asmenybę, sveiką gyvenseną, aktyvų gyvenimo būdą] (I04) [Bendruomenė turėtų siekti ugdyti gyventojų bendruomeniškumą] (I02) [Ugdyti kaimo žmonių pilietinę atsakomybę už save ir savo šeimą] (I04)
	Bendruomenės veiklos	6	[Kaimo bendruomenė turėtų sudaryti metinį darbų planą<...>] (I05)

	planavimo skatinimas		[<...>aptarti suplanuotus darbus] (I05) [Veiklą planuoti reikia mažiausiai 3metus į priekį<...>] (I07) [Veiklą planuoti <...>kas metus<...>] (I07) [Veiklą planuoti <...>kas ketvirtį] (I07) [<...>kviesti visų narių susirinkimą<...>] (I05)
	Bendradarbiavimas kaip tikslas	2	[Bendradarbiauti su nevyriausybinėmis, valdžios ir įvairiomis kitomis rajono, respublikos, užsienio organizacijomis] (I04) [<...>konstruktiviai bendradarbiauti su savivaldybe sprendžiant bendruomenės problemas] (I09)
Bendruomenės veiklų modeliavimo bruožai	Abstraktūs bendruomenės veiklos uždaviniai	3	[Demokratiškumas<...>] (I05) [<...>noras tobulėti<...>] (I05) [<...>padėti spręsti įvairias iškilusias problemas] (I08)
	Darbas su jaunąja karta	4	[<...>mokinti juos senųjų amatų<...>] (I06) [<...>mokinti bendravimo tradicijų<...>] (I06) [<...>mokinti senų papročių<...>] (I06) [Išlaikyti jaunimą kaime<...>] (I06)
	Kultūrinė veikla	2	[<...>atkurti kultūrinę veiklą<...>] (I08) [Organizuoti kuo daugiau pažintinių išvykų, bendruomenės nariams] (I01)
	Bendruomenės veiklos organizavimas remiantis pačia bendruomene	7	[Bendruomenės narių patarimo<...>] (I03) [<...>artimųjų patarimo] (I03) [Kreipčiasi į toje srityje išmanančius žmones ir galinčius padėti<...>] (I02) [Mes naudojames visų gyventojų pagalba<...>] (I10) [Jeigu būčiau pirmininkas pagalbą remčiau į <...>jaunimą] (I06) [Jeigu būčiau pirmininkas pagalbą remčiau į aktyvius žmones<...>] (I06) [<...>tarybos pagalbą] (I07)
	Finansų paieška idėjų įgyvendinimui	5	[<...>labiausiai finansinės paramos tikėčiau iš projektinės veiklos, kadangi tai labai svarbu bendruomenės gyvavimui] (I02) [Pirmiausia tai remčiau į gaunamą paramą, su kuria nuveikčiau daug ką] (I01) [Jeigu būčiau pirmininkas pagalbą remčiau į <...> palankiai į socialinius reikalus žiūrinčius verslininkus] (I06) [<...>verslininkų pagalbą] (I08) [Remčiau stambių kaimo ūkininkų parama<...>] (I09)
	Bendruomenės veiklos organizavimas	5	[Bendruomenės pirmininkas labiausiai ir pirmiausiai pagalbą kreipiasi į seniūniją<...>] (I05)

	bendradarbiaujant su seniūnija		[Seniūnas pirmtinis pagalbininkas] (I05) [Seniūnijos pagalbos<...>] (I08) [Mes naudojames <...>vietos valdžios pagalba] (I10) [Remiamės <...>savivaldybės parama] (I09)
Bendruomenės susiformavę tikslai	Pilietinės iniciatyvos skatinimas	6	[Bendruomenės tikslas – skatinti bendruomenės narių <...>pilietinę iniciatyvą] (I02) [Skatinti kaimo bendruomenės narių pilietinį aktyvumą] (I09) [Bendruomenės tikslas – skatinti <...> jaunimo pilietinę iniciatyvą] (I02) [Padėti pasijusti pilnaverčiais visuomenės nariais] (I09) [Bendruomenės tikslas – <...>bendruomenės telkimas<...>] (I02) [Bendruomenės tikslas: padėti visiems vienodai, nežiūrint kas aš ir koks aš] (I01)
	Sociokultūrinių poreikių tenkinimas	6	[Bendruomenės tikslas – <...> švietėjiška veikla] (I02) [<...>kompiuterinį raštingumą <...>] (I08) [Dalyvavimas <...> organizuojamuose kursuose(tai: vėlimas iš vilnos, pynimas iš vytelių, mezgimas su karoliukais, ir t.t..)] (I01) [Bendruomenės tikslas – <...> kultūrinių problemų sprendimas <...>] (I02) [Suburti kaime gyvenančius asmenis kaimo bendruomenės problemoms spręsti] (I09) [Bendruomenės tikslas – skatinti <...> kultūrinę-sportinę veiklą<...>] (I05)
	Infrastruktūros gerinimas	3	[<...>išplėsti bendruomenės namų plotą<...>] (I07) [<...>sutvarkyti vandentvarkos prieigas<...>] (I07) [Išsivinti respublikines lėšas<...>] (I07)
	Užimtumo poreikių skatinimas	2	[Padėti bendruomenės nariams realizuoti savo darbinį potencialą] (I09) [Skatinti bendruomenės narius kurti savo verslą] (I08)

Kategorija	Subkategorija	Kartotinių skaičius	Teiginiai
Bendruomenės tarpusavio santykių bruožai	Bendros veiklos, kaip santykių formavimo priemonė	8	[Dalyvavimas renginiuose<...>] (I01) [<...>renginių metu] (I03) [Dalyvavimas <...> šventėse <...>] (I01) [<...>popietės<...>] (I08) [Dalyvavimas <...> susirinkimuose <...>] (I01) [<...>susirinkimų metu<...>] (I03) [<...>įvairūs susirinkimai<...>] (I08) [<...>bendra veikla<...>] (I08)

	Harmoningi tarpusavio santykiai	11	[Bendruomenėje stengiamasi išlaikyti šiltus ir glaudžius tarpusavio santykius] (I02) [Bendruomenėje tarpusavio ryšiai draugiški] (I05) [Bendruomenės palaikomi tarpusavio santykiai yra draugiški<...>] (I06) [Labai šilti ir draugiški] (I07) [Tarpusavio santykiai – šilti ir artimi] (I09) [Tarpusavio santykiai normalūs] (I10) [Bendruojant<...>] (I03) [Santykiai palaikomi per tiesioginį bendravimą tiek oficialiuose susiėjimuose, tiek betarpiškai] (I04) [<...>bendruojantys<...>] (I06) [<...>komunikabilumas<...>] (I09) [<...>bendruomenės nariai padeda vieni kitiems ištikus nelaimei] (I06)
	Santykiai orientuoti į supratimą ir bendradarbiavimą	13	[Šiuose santykiuose svarbiausia <...>supratimas] (I02) [Svarbiausia supratimas<...>] (I09) [Svarbiausia <...> tarpusavio palaikymas] (I09) [Pasitikėjimas<...>] (I03) [Nuoširdumas<...>] (I04) [<...>atvirumas<...>] (I04) [Šiuose santykiuose svarbiausia žmonių pagarba <...>] (I02) [<...>pagarba kitokiai nuomonei] (I04) [Šiose ryšiuose svarbiausiai sutarimas<...>] (I05) [<...>susikalbėjimas<...>] (I08) [Šiose santykiuose svarbiausia yra geranoriškumas <...>] (I06) [Šiose santykiuose svarbiausia yra <...> pagalba] (I06) [<...>kitų bendruomenės narių parama] (I03)
	Komandinių santykių svarbos pripažinimas	3	[Šiuose ryšiuose svarbiausiai <...>noras dirbti komandoje] (I05) [Kartu galime daug ką padaryti] (I07) [Komandinis darbas<...>] (I08)
Bendruomenių pareigų pasidalijimo ypatumai	Demokratinis pasiskirstymas pareigomis	5	[Pareigos paskirstomos balsavimo būdu] (I01) [Dažniausiai tai daroma balsavimų būdu] (I02) [Vienokie ar kitokie vaidmenys <...>priimami balsavimo būdu] (I06) [Yra išrenkami<...>] (I03) [Vienokie ar kitokie vaidmenys <...>priimami rinkimų būdu<...>] (I06)
	Pareigų pasiskirstymas	10	[Atsižvelgiama į žmogų kuris toje srityje tinkamas] (I01)

	atsižvelgiant į žmonių gebėjimus ir galimybes		[Pareigas pasiskirstomos pagal bendruomenės narių gebėjimus<...>] (I04) [Pasiskirsto pagal <...> galimybes] (I06) [Taip pat yra atsižvelgiama į sugebėjimus, ką vienas ar kitas sugeba] (I06) [<...>pagal sugebėjimus] (I08) [Pareigas pasiskirstomos pagal bendruomenės narių <...>poreikius<...>] (I04) [Pasiskirsto pagal poreikius<...>] (I06) [Pareigas pasiskirstomos pagal bendruomenės narių <...>norus<...>] (I04) [Galiausiai padaromas bendras sprendimas] (I02) [Bendruomenės nariai renkasi susitartą dieną ir skirstosi pareigas] (I05)
	Komplikuotas pasiskirstymas pareigomis	2	[Įvairiai, būna ir nuomonių nesutapimų<...>] (I02) [Įvairiai, būna<...> ir prieštaravimų] (I02)
	Savanoriškas pareigų prisiėmimas	4	[<...>patys pasisiūlo] (I03) [Savo noru ir kaip kam patogiau] (I07) [Savo noru<...>] (I08) [Kiekvienas bendruomenės narys turi savo pareigas ir jas atlieka] (I09)
	Pasyvumas prisiimant pareigas	1	[Mūsų bendruomenės nariai priešiški vaidmenų priėmimui] (I09)
Sudėtingų situacijų sprendimo būdai	Remiamasi valstybinių institucijų pagalba	6	[<...>jei negali kreipiasi į reikiamą instanciją] (I01) [<...>jei tai padaryti neįmanoma kreipiasi į<...> kitų institucijų vadovus] (I02) [Pirmininkė iš sudėtingų situacijų iškilusių bendruomenėje klausimus pateikia spręsti savivaldybės tarybos posėdžiuose] (I05) [<...>jei tai padaryti neįmanoma kreipiasi į seniūną<...>] (I01) [<...>pasikonsultuodami su specialistais] (I03) [Kritinėmis situacijomis bendruomenė kreipiasi į vietoje esančias institucijas: į seniūniją, policijos nuovadą, ambulatoriją <...>] (I05)
	Remiamasi vidiniais bendruomenės resursais	19	[Kiek įmanoma sprendžia pati bendruomenės taryba] (I01) [Sprendžia savame rate<...>] (I02) [Bendraudami tarpusavyje<...>] (I03) [<...> pasitardami<...>] (I03) [Diskusijos atveda prie išeities] (I04) [Bendruomenė išeičių iš sudėtingų situacijų ieško kompromiso keliu, kaip ir kas geriau būtų] (I06) [Ginčiuose visada randame teisingą išeitį] (I07)

			<p>[Ieškodami bendro sprendimo] (I08)</p> <p>[<...>būna tarybos posėdis ir sprendžiamos iškilusios problemos<...>] (I07)</p> <p>[<...>prireikus sukviečiami visi nariai ir sprendžiama problema] (I01)</p> <p>[Pasitelkia bendruomenės narius ir taip ieškomi sprendimai] (I09)</p> <p>[Daro susirinkimą ir sprendžia problemas] (I03)</p> <p>[<...>arba kviečiamas visuotinis susirinkimas] (I07)</p> <p>[Kritinėmis situacijoms atsitikus visada padidėja susitelkimas<...>] (I04)</p> <p>[<...>sutelktai<...>] (I08)</p> <p>[<...>išeities skubus ieškojimas<...>] (I04)</p> <p>[<...>bendravimas<...>] (I04)</p> <p>[Bendruomenė iškilus kritinėms situacijos ieško kompromiso] (I06)</p> <p>[Operatyviai<...>] (I08)</p>
Bendruomenėje gimstančios iniciatyvos	Artimiausios aplinkos gerinimas	9	<p>[Turime kaime parkelį, bendruomenė jį nusprendė sutvarkyti ir ten padaryti vasaros poilsiavietę] (I01)</p> <p>[Mūsų parkelis klesti] (I01)</p> <p>[<...>atsodintas kaimo parkas] (I09)</p> <p>[<...>sporto salei nupirkti treniruokliai<...>] (I02)</p> <p>[<...>įsigyti treniruokliai<...>] (I02)</p> <p>[Krepšinio aikštelė<...>] (I02)</p> <p>[Restauruoti kaimo kultūros namai] (I09)</p> <p>[<...>įvestos patalpose komunikacijos] (I02)</p> <p>[Bendruomenės nuomojamame pastato antrame aukšte <...>pakeista vandens ir kanalizacijos įranga] (I05)</p>
	Technikos įsigijimas	6	<p>[Dažniausiai iš projektui skirtų lėšų įsigyta pvz.: kompiuteriai<...>] (I02)</p> <p>[<...>įsigyti kompiuteris<...>] (I05)</p> <p>[<...>įsigyti spausdintuvai<...>] (I05)</p> <p>[<...>įsigytas skaitmeninis fotoaparatas<...>] (I05)</p> <p>[Kompiuterių klasės įrengimas] (I08)</p> <p>[<...>įsigyta žoliapjovė<...>] (I05)</p>
Atsakomybės už sėkmę ir nesėkmę	Atsako pats žmogus	1	[Pirmiausiai atsako pats žmogus už save<...>] (I02)
	Kolektyvinė atsakomybė	2	<p>[Atsakomybė kolektyvinė<...>] (I04)</p> <p>[Visą atsakomybę prisiima kaimo bendruomenė] (I09)</p>

prisiemimo tipai	Bendruomenės administracijos atsakomybė	5	[Atsakomybę prisiima bendruomenės pirmininkė<...>] (I05) [Atsakomybę prisiima bendruomenės<...> pavaduotoja] (I05) [Taryba<...>] (I07) [Tarybos pirmininkas] (I07) [Atsakomybę už sėkmes ar nesėkmes prisiima veiklos grupė] (I06)
------------------	---	---	--

Kategorija	Subkategorija	Kartotinių skaičius	Teiginiai
Galimybių dalyvauti bendruomenės veikloje požymiai	Palanki infrastruktūra	2	[Turi suremontuotas patalpas<...>] (I01) [<...>geras susisiekimasis<...>] (I01)
	Pilietiškumas kaip galimybių prielaida	3	[Turi<...> visas pilietines teises] (I01) [Turi visas teises dalyvauti bendruomenės veikloje] (I03) [Kiekvienas bendruomenės narys, dalyvauti bendruomenės veikloje, turi vienodai lygias teises<...>] (I06)
	Galimybių pripažinimas	10	[Kiekvienas bendruomenės narys, dalyvauti bendruomenės veikloje, turi vienodas <...>galimybes] (I06) [Turi plačias galimybes] (I07) [Turi visas galimybes] (I08) [Bendruomenės nariai turi visas galimas galimybes dalyvauti bendruomenės veikloje<...>] (I09) [Visi bendruomenės nariai turi galimybę dalyvauti įvairiuose renginiuose, naudotis tuo, ką esame įkūrę] (I10) [Galimybės yra puikios reikia tik pačio žmogaus noro] (I02) [<...>tik reikia turėti noro] (I09) [<...>visada esi laukiamas<...>] (I02) [<...>visada gerbiamas<...>] (I02) [Yra skatinami dalyvauti veikloje, bet ne visada galima užtikrinti sąlygas] (I04)
Bendruomenės veiklos ribos	Švenčių ir laisvalaikio organizavimas	10	[Bendruomenė organizuoja veiklas savo nariams ir kitiems tai: įvairiausios šventės<...>] (I01) [Bendruomenė organizuoja veiklas savo nariams ir kitiems tai: <...> rengia sueigas<...>] (I01) [Bendruomenė organizuoja veiklas savo nariams ir kitiems tai: <...> diskotekas

			jaunimui] (I01) [<...>organizuoja įvairias šventes <...>] (I03) [<...>organizuojame renginius kviesdami įvairius rajono kolektyvus] (I04) [Švenčių rengimais<...>] (I06) [<...>rengia sueigas] (I03) [<...>kuriami šokiai jaunimui<...>] (I09) [<...>švenčių organizavimas] (I08) [<...>suburta kaimo kapela] (I09)
	Projektinė veikla	4	[Projektine veikla<...>] (I02) [projektų rašymas<...>] (I08) [Rašo projektus<...>] (I09) [Kaimo bendruomenė ieškodama lėšų savo veiklai plėtoti, rengia projektus<...>] (I05)
	Aplinkos tvarkymas	3	[<...>organizuojamos talkos gyvenviečių gražinimui<...>] (I02) [<...>aplinkos tvarkymu ir kitomis įvairiomis veiklomis] (I06) [<...>dalyvauja šalies akcijose („Darom 2010“) <...>] (I09)
	Švietėjiškos veiklos organizavimas	2	[Organizuojami kompiuterinio raštingumo kursai<...>] (I08) [<...>rengia ekskursijas<...>] (I09)
	Abstraktus veiklų vaizdinys	2	[Bendruomenė užsiima socialinėmis, kultūrinėmis veiklomis] (I06) [Visuomenine veikla] (I07)
	Labdaros ir paramos teikimas	3	[<...>paremia sunkiais gyvenimo atvejais] (I03) [<...>rūpinasi kaimo vargingais žmonėmis<...>] (I09) [<...>labdaros dalinimu užsiima] (I02)
	Dėmesys sveikai gyvenimui	2	[<...>skiriame daug dėmesio sveikam gyvenimo būdui] (I04) [Turime treniruoklių salę ir skatiname sportuoti<...>] (I04)
	Socialinės atskirties mažinimas	2	[<...>padeda integruotis neigaliems asmenims į visuomenę<...>] (I09) [Užsiimame socialinės atskirties mažinimu] (I10)
Bendruomeninės veiklos įgūdžių charakteristika	Įgūdžiai tobulėja	1	[Įgūdžiai su kiekviena veikla tobulėja] (I01)
	Patirties pakanka	4	[Taip jau ne pirmi metai tai daroma, jau galima sakyti patirties pakanka<...>] (I02) [Taip, nes tai darome jau 7 metus] (I04) [Taip bendruomenės nariai turi pakankamai įgūdžių šioms veikloms] (I06) [Įgūdžių pakanka<...>] (I08)
	Įgūdžių nepakanka	2	[Visada įgūdžių maža, bet mes stengiamės mokytis!] (I07)

			[Dalinai turi, vyksta mokymai] (I09)
Bendruomenės ryšių su kitomis institucijomis charakteristika	Formalių sutarčių akcentavimas	2	[Bendruomenė yra sudariusi sutartį su labdaros ir paramos centru „Gyvenimo šviesa“] (I02) [Taip, yra sudariusi sutartis su kitomis kaimo bendruomenėmis] (I09)
	Aktyvus bendradarbiavimas su kitomis bendruomenėmis	8	[Bendruomenė palaiko gerus partnerystės ryšius su kaimynine bendruomene] (I05) [Bendruomenė yra užmezgusi glaudžius ryšius su kitomis vietos bendruomenėmis] (I05) [Lankosi vieni pas kitus<...>] (I08) [Bendradarbiaujame su kitų rajonų bendruomenėmis] (I10) [Kviečiasi į svečius pas save į šventes<...>] (I01) [Kviečiasi į <...>įvairius renginius] (I01) [Bendruomenė taip pat aktyviai dalyvauja kitų bendruomenių rengiamose šventėse] (I01) [Bendruojame su kitų rajonų bendruomenėmis] (I10)
	Labdaros panaudojimas	1	[Iš labdaros ir paramos centro parvežami ir išdalinami daiktai<...>] (I02)
	Naujų idėjų generavimas	2	[Galime pasisemti idėjų ir jas pritaikyti savo veikloje] (I04) [<...>dalijasi patirtimi] (I08)
Labiausiai reikalingų veiklų kaimo bendruomenėje charakteristika	Labdaros ir pagalbos teikimas	2	[Labdaros dalinimas<...>] (I02) [<...>pagalba vienas kitam] (I04)
	Talkos ir aplinkos tvarkymas	2	[<...>organizuoti talkas<...>] (I02) [<...>aplinkos tvarkymas] (I03)
	Kultūrinių renginių organizavimas	12	[Labiausiai reikėtų <...>įvairių užsiėmimų jaunimui] (I06) [<...>jaunimo užimtumo klausimas] (I07) [<...>kaimo žmonių bendri susijėjimai] (I02) [<...>kultūriniai renginiai<...>] (I03) [<...>kultūriniai renginiai] (I08) [<...>kultūrinė veikla] (I09) [Kultūriniai renginiai<...>] (I10) [<...>renginiai <...>] (I04) [Kelionės] (I10) [Išvykos] (I10) [Ekskursijos] (I10) [<...>sportas<...>](I04)
	Darbo galimybių	4	[Labiausiai reikėtų <...>naujų darbo vietų] (I06)

	ieškojimas		[<...>darbo galimybių ieškojimas<...>] (I07) [Užimtumas<...>] (I03) [<...>užimtumas<...>] (I08)
Bendruomenės veiklos kuriomis didžiuojasi	Infrastruktūros sukūrimas	4	[Treniruoklių salė] (I01) [Krepšinio aikštelė] (I03) [Žaidimų aikštelė] (I01) [<...>bendruomenės patalpos] (I03)
	Ryškūs sociokultūrinės veiklos pasiekimai	8	[Moterų ansamblis] (I01) [<...>amatų dienos.] (I03) [Dalyvauja bendruomenės nariai visur ir visuose renginiuose<...>] (I06) [<...>dalyvavimas vietos veiklos grupėse<...>] (I07) [<...>kultūriniai renginiai] (I08) [<...>dalyvavimas kaimo bendruomenės sąskrydžiuose] (I09) [<...>jaunimo išvykos į sąskrydžius užimant prizines vietas<...>] (I09) [<...>užimtumas<...>] (I08)
	Pasididžiavimo jausmo išraiška	2	[Aš didžiuojuosi viskuo ką bendruomenė nuveikia gyvenvietės ir gyventojų labui] (I02) [Didžiuojamės visu tuo, ką turime pasidare] (I10)
	Bendruomeniškumo puoselėjimas	4	[Draugiški santykiai organizuojant veiklą] (I04) [Bendruomenė didžiuojasi tuo, kad mirusiojo išlydėti ateina bene visas kaimas<...>] (I05) [<...>prieš Mirusiųjų pagerbimo dieną sutvarkomos neprižiūrimos kapinaitės<...>] (I05) [Galimybė susitikti kasmet kraštiečiams<...>] (I07)
	Kultūrinio paveldo saugojimas	3	[<...>rūpinasi etnokultūros paveldo saugojimu ir perdavimu ateities kartoms] (I06) [Kraštotyrinė veikla<...>] (I09) [<...>sodybų puoselėjimas](I05)

Dalyvavimas bendruomenės veikloje

Veikla bendruomenėje		
Subkategorijos	Teiginiai	Teiginių skaičius
Dalyvauja saviveikloje	„dalyvauju kultūrinėje, meninėje veikloje“, „užsiimu menine veikla“, „užsiimu menine kūryba“, „dalyvauju meno saviveiklos kolektyvuose“, „dalyvauju saviveikloje“, „dainuoju folkloriniame ansamblyje“, „saviveikloje“, „šoku“, „dalyvauju saviveikloje“, „saviveikla“, „dalyvauju saviveikloje“, „groju“, „saviveikla“, „saviveikloje“, „dalyvauju saviveikloje“, „šoku šokių kolektyve“, „šoku“, „šoku šokių kolektyve“, „dalyvauju saviveikloje“, „groju etnografiniame ansamblyje“, „vaidinu“, „dalyvauju teatro būrelyje“, „lankau etnografinį būrelį“, „groju etnografiniame ansamblyje“, „vaidinu“, „meno saviveikloje“, „dalyvauju meno saviveikloje“, „meninėje veikloje“, „literatų būrelyje“, „saviveikloje“, „meninėje veikloje“, „dramos būrelyje“, „literatų būrelyje“, „dalyvauju saviveikloje“, „meno saviveikloje“, „groju“, „folkloriniame ansamblyje“, „kultūrinėje veikloje“, „groju, dainuoju“, „muzikinėje veikloje“, „groju“	41
Dalyvauja renginiuose, akcijose	„dalyvauju renginiuose“, „dalyvauju talkose, renginiuose“, „renginiai, talkos“, „tvarkom teritoriją“, „renginiuose“, „dalyvauju renginiuose“, „renginiuose“, „renginiai“, „dalyvauju talkose“, „dalyvauju bendruomenės renginiuose“, „renginiuose“, „dalyvauju renginiuose“, „dalyvauju renginiuose“, „talkose“, „renginiuose“, „šventėse“, „dalyvauju renginiuose“, „dalyvauju akcijose“, „renginiuose, išvykose“, „renginiuose“, „šventėse“, „dalyvauju renginiuose“, „dalyvauju bendruomenės susirinkimuose“, „akcijose, renginiuose“, „talkose“, „renginiuose“, „šventėse“, „renginiuose“, „šventinėse pramogose“, „renginiuose“, „dalyvauju renginiuose“, „dalyvauju akcijose“	31
Bendruomenės tarybos narys	„bendruomenės pirmininkės pavaduotoja“, „esu narė“, „bendruomenės pirmininko pavaduotoja“, „bendruomenės narė“, „bendruomenės pirmininkė“, „esu narė“, „esu bendruomenės valdybos narė“, „bendruomenės pirmininkas“, „bendruomenės tarybos narė“, „bendruomenės narys“, „bendruomenės narystė“, „bendruomenės tarybos narė“, „bendruomenės narys“, „bendruomenės narys“, „bendruomenės pirmininkė“, „bendruomenės tarybos narys“, „bendruomenės pirmininkas“, „bendruomenės narė“, „narė“, „bendruomenės narė“, „tarybos narys“, „bendruomenės pirmininkas“.	22
Organizuoja renginius, labdaros akcijas	„padedu organizuoti renginius“, „prisidedu prie renginių organizavimo“, „švenčių organizatorius“, „rengiu šventes“, „švenčių rengimas“, „padedu organizuoti renginius“, „organizuojame kalendorines šventes“, „susirinkimai“, „organizuoju sporto varžybas“,	12

	„organizuoju renginius“, „padedu organizuoti renginius“, „rengiame šventes.“	
Projektinė veikla	„projektų rengimas ir jų įgyvendinimas“, „projektinėje veikloje“, „rašau projektus“, „projektų kūrimas“, „projektų rašymas“, „projektuose“, „projektinėje veikloje“,	7
Pagalbos organizavimas	„padedu žmonėms“, „padedu neįgaliesiems“, „su neįgaliais“, „bendruomenės reikalų sprendime“, „bendruomenės reikalų sprendime“, „sprendžiame bendruomenės reikalus“, „pagalba bendruomenės nariams bei jų šeimoms“, „nukentėjus nuo gaisro, vagysčių“, „pagalba seniems žmonėms“,	9
Ūkinė veikla	„vežioju“, „ūkinėje veikloje“,	2
Bažnyčios choras	„dalyvauju bažnyčios veikloje“, „dainuoju bažnyčios chore“, „giedu bažnyčios chore“	3
Savanoriška veikla	„savanoriška veikla“	1
Jaunimo klubo narys	„jaunimo klubo narė“	1
Mezgimas	„mezgu“	1

Kaimo bendruomenės ir jos aktyvinimo galimybės
pusiau struktūruotas interviu

Tyrimo kintamasis	Pagrindiniai klausimai	Pagalbiniai klausimai
Evoliucijos (raidos) įtaka	Kokios praeities tradicijos įtakoja Jūsų kaimo bendruomenės veiklą?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kokios jūsų nuomone gerosios tradicijos likusios jūsų kaime iš ankstesnių laikų? 2. Kokių tradicijų geriau būtų atsisakyti? 3. Kokias vertybes puoselėja jūsų kaimo bendruomenė? 4. Kokios tradicijos yra svarbiausios jūsų kaimo bendruomenei? Išvardinkite bent tris.
Aplinkos poveikis kaimo bendruomenės veikloms	Kaip veikia aplinka Jūsų kaimo bendruomenę?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Su kokiomis didžiausiomis socialinėmis/ kultūrinėmis problemomis susiduria jūsų kaimo bendruomenė? Kas jas padeda spręsti? 2. Kokių socialinių/ kultūrinių problemų kaimo bendruomenė nepajėgi išspręsti? 3. Kokios pagalbos sulaukiate iš vietinės valdžios? 4. Kokią jaučiate respublikinės valdžios paramą? Kaip ja pasinaudojate?
Kaimo bendruomenių tikslai	Kokius tikslus kelia Jūsų kaimo bendruomenė?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kokius kaimo bendruomenė turėtų sau kelti tikslus? 2. Jeigu jūs būtumėte bendruomenės pirmininkas ir turėtumėte visus reikiamus resursus, kokius sau keltumėte uždavinius? 3. Kaip planotumėte savo veiklą, jeigu jūs būtumėte bendruomenės pirmininku? (Jeigu esate - kaip planuojate?). 4. Jeigu esate (būtumėte) bendruomenės pirmininku, kieno pagalba labiausia remtumėtės (remiatės)? 5. Jeigu jūsų bendruomenė turi susiformavusi savo tikslą (tikslus), parašykite kokius.
Kaimo bendruomenių veiklų struktūra	Kokiomis veiklomis pasižymi Jūsų kaimo bendruomenė?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kokias galimybes turi bendruomenės nariai dalyvauti bendruomenės veikloje? 2. Kokia veikla užsiima jūsų bendruomenė? 3. Ar turi pakankamai įgūdžių šioms veikloms? 4. Kaip jūsų bendruomenėje palaikomi tarpusavio santykiai? 5. Kas šiose santykiuose yra svarbiausia? 6. Kaip bendruomenės nariai pasiskirsto pareigas? 7. Kaip prisiimami vienokie ar kitokie vaidmenys? 8. Kaip bendruomenė ieško išeičių iš sudėtingų situacijų?

		<p>9. Ar bendruomenėje gimsta inovacijos? Kokios?</p> <p>10. Kas prisiima atsakomybę už jų sėkmę/nesėkmę?</p> <p>11. Kaip bendruomenė veikia iškilus kritinėms situacijoms?</p>
<p>Kaimo bendruomenių aktyvinimas</p>	<p>Kokia gerą patirtimi galėtų pasižymėti Jūsų kaimo bendruomenė?</p>	<p>1. Ar bendruomenė yra užmezgusi ryšius su kitomis vietos/ šalies/ Europos institucijomis?</p> <p>2. Kaip bendruomenė išnaudoja geros partnerystės privalumus?</p> <p>3. Išvardinkite tris labiausiai reikalingas veiklas kaimo bendruomenėje.</p> <p>4. Išvardinkite tris savo bendruomenės veiklas, kurioms labiausiai didžiuojatės?</p>